

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORHAN VELİ KANIK’IN ÖYKÜLERİNİN SÖZ
VARLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ayşegül SEKMAN

2501121393

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Ahmet Naim ÇİÇEKLER

İSTANBUL – 2020

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Ayşegül SEKMAN Numarası : 2501121393
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Danışmanı : Doç. Dr. Ahmet Naim ÇİÇEKLER
Tez Savunma Tarihi : 16.01.2020 Saati : 14:00
Tez Başlığı : "Orhan Veli Kanık'ın Öykülerinin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE GAYRİKLİ OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Mustafa BALCI		Red
2- Doç. Dr. Ahmet Naim ÇİÇEKLER		Kabul
3- Doç. Dr. Ahmet KOÇAK		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Doç. Dr. Uğur GÜRSU		
2- Doç. Dr. Ahmet Şefik ŞENLİK		

ÖZ

ORHAN VELİ KANIK'IN ÖYKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

AYŞEGÜL SEKMAN

Cumhuriyet Devri Türk edebiyatının ve Garip akımının önemli isimlerinden olan Orhan Veli, şiirlerinin dışında kaleme aldığı öykülerle düzyazı türündeki başarısını ortaya koymuştur. Biri serbest çeviri olmak üzere toplamda yedi öyküsü bulunan Orhan Veli, şiirlerindeki ironiyi öykülerine de aktarır. Öykülerinde sıradan insanın hayatından kesitler sunarak okuru önemsiz görünen, durup düşünmeye değer bulunmayan anlar ve olaylar üzerinde düşünmeye sevk eder. Hayatın bir kesiti, günün bir anı, sıradan insanın ihtiyaçları, balıkçılar ve deniz insanlarının yaşamı onun öykülerinin temasını oluşturur. Öykülerinde sözcükler yoluyla okurun zihin dünyasına nüfuz eder.

Bu çalışmada Orhan Veli'nin sanat anlayışı, hayata, insana ve topluma bakış açısı ile söz varlığı arasındaki bağ incelenmiştir. Öykülerinde yer alan söz varlığı öğeleri ayrıntılı bir şekilde irdelenerek cümlelerin en küçük birimi olan sözcükten sözcük gruplarına doğru bir inceleme yapılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Orhan Veli'nin hayatı, eserleri ve incelenen öyküleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Türkçenin söz varlığı ve kelime grupları kaynak tarama yöntemiyle ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Orhan Veli'nin öykülerinin söz varlığı analizi yapılarak her bir öyküde yer alan sözcükler, cümle içerisinde kullanıldıkları bağlamdan hareketle görevlerine göre fişleme yöntemiyle tasnif edilmiştir. İkileme, deyim, kalıp sözler (ilişki sözleri) gibi bir toplumun maddi ve manevi değerlerini, örf- âdetlerini, bireyler arasındaki ilişkilerini yansıtan söz varlığı öğeleri tanık cümlelerle örneklendirilmiştir. Söz varlığı öğeleri, öykülerde ne kadar kullanıldığını ifade eden kullanım sıklıkları ve mevcut sözcükler içerisindeki oranları hesaba katılarak sayısal verilerle yorumlanmıştır. Kelime grupları ise her bir grup ayrı şekilde kategorize edilerek tanık cümlelerle ve oransal dağılımı gösteren şekillerle ifade edilmiştir.

Orhan Veli'nin hacimli olmayan öykülerinde söz varlığına dair zengin bilgiler elde edilmiştir. Bu öykülerde belirli sözcüklerin sıklıkla tekrarlanması, kalıp sözler, ikilemeler ve deyimlerin ustalıkla kullanılması, sözcük gruplarının zenginliği onun söz varlığına sunduğu katkıyı gözler önüne serer.

Anahtar Kelimeler: Orhan Veli, Öykü, Söz varlığı, Sözcük, Sözcük grupları

ABSTRACT

ANALYSIS OF ORHAN VELİ KANIK'S STORIES IN TERMS OF VOCABULARY

AYŞEGÜL SEKMAN

Orhan Veli, one of the leading names of the Republican Period Turkish literature and the Garip movement, showed his success in the prose type with the stories he wrote apart from his poems. Orhan Veli, who has seven stories, one of which is a free translation, also gives the irony in his poems to his stories. By displaying sections from the lives of ordinary people in his stories, he forces the reader to consider the moments and events that appear trivial and are not worth considering. A section of life, a moment of the day, the demands of the ordinary person, the life of fishers, and people living around the sea constitute the theme of his stories. In his stories, he infiltrates the reader's mind through words.

In the study, the connection between Orhan Veli's perception of art, his perspective on life, people, and society and his vocabulary was analyzed. By reviewing the vocabulary elements in his stories in detail, a study was conducted from the word, which is the smallest unit of the sentence, to word groups.

The study has three parts. In the first part, information on the life of Orhan Veli, his works, and his stories that were examined was presented. In the second part, the vocabulary and word groups of Turkish were described in detail with the method of literature review. In the third chapter, the vocabulary analysis of Orhan Veli's stories was conducted, and the words in each story were grouped by filing methods according to their functions based on the context in which they were employed in the sentence. The items of vocabulary that display the material and moral values, customs, and relationships between individuals, such as reduplication, idiom, particular phrases (relationship words), were illustrated by witness sentences. The vocabulary components were evaluated with numerical data, considering the frequency of use, which means how much they were employed in stories and their proportions in existing words. On

the other side, word groups were classified individually and expressed with witness sentences and proportional figures.

Abundant information concerning the vocabulary was collected in Orhan Veli's non-voluminous stories. The constant repetition of specific words in these stories, the subtle use of phrases, reduplication, and idioms, the richness of word groups exhibits his contribution to vocabulary.

Keywords: Orhan Veli, Story, Vocabulary, Word, Word groups

ÖNSÖZ

Türk edebiyatına getirdiği yeniliklerle ve Garip şiir hareketinin temsilcisi olması münasebetiyle 1940 sonrası Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerden biri olan Orhan Veli, şiirlerinin yanında düzyazı türünde de eserler kaleme almıştır. Şair kimliğiyle ön plana çıkan yazarın öykülerini tanıtmak ve öykülerinde kullandığı dili, kelimeleri, sözcük türlerini, sözcük gruplarını, deyimleri, ikilemeleri, kalıp sözleri (ilişki sözleri), alıntı (ödünçleme) sözcükleri ve yabancı sözleri kısacası söz varlığı öğelerini ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışmada öyküler belirli başlıklar altında değil, biri serbest çeviri de dâhil olmak üzere toplu bir şekilde incelenmiştir.

Şairliğinin dışında genç yaşta ömrü yetmediği için nicelik olarak az; ancak nitelik olarak zengin öyküler kaleme alan Orhan Veli'nin söz varlığını ortaya çıkarmak gerekmektedir. Şiirlerinde olduğu gibi öykülerinde de sade bir dil kullanan yazar, akıcı bir üslupla okura farklı dünyaların kapılarını aralar ve onu öykü mekânlarıyla zihin dünyasında yolculuğa çağırır. Hayata bakışının, yaşama sevincinin, küçük mutlulukların, deniz tutkusunun, güzele meftunluğunun aksettiği öyküleri muhatabını Orhan Veli'nin muhayyilesinde gezdirir. Bu anlamda söz varlığı da anlamın somutlaşmasında aracı rolü üstlenir. Orhan Veli'nin öyküleri gerek dil gerekse üslup yönüyle ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde Türkçenin söz varlığı açısından zenginliği ortaya çıkar.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Orhan Veli'nin hayatı, sanatı, eserleri kaynak tarama yöntemiyle incelenmiş ve öyküleri ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir. Çalışmada Orhan Veli'nin öykülerindeki söz varlığı incelendiği için bu öyküler zaman, mekân ve şahıs kadrosu itibarıyla ayrıntılı bir şekilde çözümlenmiştir. İkinci bölümde Türkçenin söz varlığı öğeleri, kelime grupları dahil tanımlarıyla birlikte pek çok kaynaktan yararlanarak açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Orhan Veli'nin öykülerinin söz varlığını oluşturan ikilemeler, deyimler, en fazla kullanılan sözcük türleri, sık tekrar edilen sözcükler, Türk diline yabancı dillerden giren alıntı ve yabancı sözcükler incelenmiş ve bu şekilde Orhan Veli'nin öykülerindeki söz varlığı öğelerinin zenginliği ortaya konmuştur. Söz varlığı öğeleri tablolarla ve şekillerle somutlaştırılarak sayısal analizleri yapılmıştır. Bu bölümde diğer bir söz varlığı ögesi

olan kelime gruplarının analizi yapılmıştır. Öykülerde yer alan kelime grupları birkaç tanık cümleyle, örneklerle ortaya konmuştur. Aynı zamanda kelime gruplarının tüm öykülerde geçen sözcükler içerisindeki kullanım oranı şekillerle gösterilmiştir. Çalışmada yer alan ekler kısmında ise Orhan Veli'nin öykülerinde geçen tüm sözcükler sözcük türü, sözcüğün kökeni ve kullanım sıklığı yönüyle tek tek ele alınmıştır. Özel isimler ve bunlara bağlı unvanlar çıkarılarak hesaplama yapılmıştır. Fiiller eklerinden ayrılmış, yalnızca edilgen fiiller pasiflik-meçhullük ekleri ile beraber alınmıştır. Bu kısım çalışmanın en zorlu yanını oluşturmaktadır. Tablonun ortaya çıkarılması öykülerde yer alan tüm sözcüklerin teker teker ele alınarak cümle içerisinde çözümlenmesi sonucunda gerçekleştirilmiştir. Hiçbir programdan yararlanmadan fişleme yöntemi uygulanmıştır. Zahmetli sürecin tüm meşakkatleri Orhan Veli'nin şair kimliğinin dışında iyi bir öykücü olduğu sonucunu ortaya koyması bakımından değerlidir. Bu çalışma söz varlığı çalışmalarına Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Orhan Veli'nin öyküleri ile katkı sunulmasını hedeflemiştir.

Bir öykü nasıl ki hayatın gerçeklerini kurguluyorsa benim hayatımın gerçeği olarak da bu tezi kurgulamamda emeği geçen, tezin yazım aşamasında ve tüm yaşamım boyunca ilgi ve desteklerini her zaman yanımda hissettiğim sevgili aileme, tezin oluşma sürecinde, içinden çıkılmaz bir hâl aldığı durumlarda yol gösteren, bilgilerini kılavuzluk yaparak aktaran danışman hocam Doç. Dr. Ahmet Naim Çiçekler'e, tezin tamamlanmasında ve eksikliklerin giderilmesinde çok büyük emeği olan hocam Doç. Dr. Murat Elmalı'ya, akademik dünyanın engebeli yollarında bu zorlu yolculuğun rehberliğini yapan, yol gösterici misyonunu üstelenen, engin fikirleriyle her daim yoluma ışık tutan kıymetli hocam Prof. Dr. Vatan Karakaya'ya ve tezin yazım sürecinde yardımlarını esirgemeyen sevgili öğrencilerime teşekkürü bir borç bilirim.

AYŞEGÜL SEKMAN

İSTANBUL, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMA LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ORHAN VELİ KANIK

1.1. Hayatı	4
1.2. Sanatı	6
1.2.1. Garip (Birinci Yeni) Hareketi ve Anlayışı	7
1.3. Eserleri	12
1.3.1. Şiirleri	12
1.3.2. Nesirleri	13
1.3.3. Tercümeleri	13
1.3.4. Türkiye Dışında Yayımlanan Eserleri:	14
1.3.5. Orhan Veli'nin Öyküleri.....	14
1.3.5.1. Hoşgör Köftecisi.....	15
1.3.5.2. Kan.....	15
1.3.5.3. Baharın Ettikleri	17
1.3.5.4. Öğleden Sonra	18
1.3.5.5. İşsizlik.....	19
1.3.5.6. Denize Doğru.....	20
1.3.5.7. Yaşasın Aşk	21

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇENİN SÖZ VARLIĞI

2.1. Türkçenin Söz Varlığı	22
----------------------------------	----

2.1.1. Söz Varlığının İçerdiği Öğeler	24
2.1.1.1. Temel Söz Varlığı.....	24
2.1.1.1.1. Alıntı (Ödünçleme) ve Yabancı Sözcükler	24
2.1.1.1.1.1. Yabancı Sözcükler	26
2.1.1.1.2. Deyimler	26
2.1.1.1.3. Atasözleri	28
2.1.1.1.4. Kalıp Sözler (İlişki Sözleri)	29
2.1.1.1.5. İkilemeler	31
2.1.1.1.6. Kelime Grupları	33
2.1.1.1.6.1. Belirtme Grupları	33
2.1.1.1.6.1.1. İsim Tamlaması	34
2.1.1.1.6.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması ve İyelik Grubu	35
2.1.1.1.6.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması	37
2.1.1.1.6.1.1.3. Farsça İsim Tamlaması	37
2.1.1.1.6.1.2. Sıfat Tamlaması	37
2.1.1.1.6.1.3. Birleşik İsim	38
2.1.1.1.6.1.4. Aitlik Grubu	38
2.1.1.1.6.1.5. Edat Grubu	39
2.1.1.1.6.1.6. Unvan Grubu	39
2.1.1.1.6.1.7. Birleşik Fiil	40
2.1.1.1.6.1.8. İsim-Fiil Grubu	43
2.1.1.1.6.1.9. Sıfat-Fiil Grubu	44
2.1.1.1.6.1.10. Zarf-Fiil Grubu	46
2.1.1.1.6.1.11. Sayı Grubu	48
2.1.1.1.6.1.12. Ünlem Grubu	49
2.1.1.1.6.1.13. Bağlama Grubu	50
2.1.1.1.6.1.14. Kısaltma Grupları	51
2.1.1.1.6.1.14.1. Yönelme Grubu	52
2.1.1.1.6.1.14.2. Bulunma Grubu	53
2.1.1.1.6.1.14.3. Uzaklaşma Grubu	53
2.1.1.1.6.1.14.4. İsnat Grubu	54
2.1.1.1.6.1.14.5. Vasıta Grubu	54

2.1.1.1.6.1.14.6. İlgı Grubu	55
------------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORHAN VELİ KANIK'IN ÖYKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞI ÖGELERİ VE ANALİZİ

3.1. Alıntı (Ödünçleme) ve Yabancı Sözcükler	56
3.1.1. Yabancı Sözcükler	61
3.2. Deyimler	62
3.3. Atasözleri	70
3.4. Kalıp Sözler (İlişki Sözleri)	70
3.5. İkilemeler	75
3.6. Orhan Veli Kanık'ın Öykülerinde Sözcük Türleri	80
3.7. Orhan Veli Kanık'ın Öykülerinde Sık Tekrar Edilen Sözcükler	82
3.8. Orhan Veli Kanık'ın Öykülerinde Kelime Grupları	85
3.8.1. Belirtme Grupları	85
3.8.1.1. Belirtili İsim Tamlaması ve İyelik Grubu	85
3.8.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması	87
3.8.1.3. Farsça İsim Tamlaması	88
3.8.1.4. Sıfat Tamlaması	89
3.8.1.5. Birleşik İsim	91
3.8.1.6. Aitlik Grubu	91
3.8.1.7. Edat Grubu	93
3.8.1.9. Unvan Grubu	94
3.8.1.10. Birleşik Fiil	95
3.8.1.11. İsim-Fiil Grubu	99
3.8.1.12. Sıfat-Fiil Grubu	100
3.8.1.13. Zarf-Fiil Grubu	101
3.8.1.14. Sayı Grubu	102
3.8.1.15. Ünlem Grubu	103
3.8.1.16. Bağlama Grubu	105
3.8.1.17. Kısaltma Grupları	106
3.8.1.17.1. Yönelme Grubu	106
3.8.1.17.2. Bulunma Grubu	107

3.8.1.17.3. Uzaklaşma Grubu	107
3.8.1.17.4. İsnat Grubu	108
3.8.1.17.5. Vasıta Grubu	108
3.8.1.17.6. İlgı Grubu.....	109
SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA	112
EKLER.....	116

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Alıntı ve yabancı sözcüklerin kullanım sıklığı.	56
Tablo 3.2: Deyimlerin kullanım sıklığı.	62
Tablo 3.3: Kalıp sözlerin kullanım sıklığı.	71
Tablo 3.4: İkilemelerin kullanım sıklığı ve oranı.	75
Tablo 3.5: Sözcük türlerinin kullanım sıklıkları ve oranları.	80
Tablo 3.6: En sık tekrar edilen sözcüklerin kullanım sıklığı.	84
Ek 1: Orhan Veli Kanık'ın öykülerinin birleştirilmiş söz varlığı tablosu.	115

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1: Alıntı ve yabancı sözcüklerin oranı.....	57
Şekil 3.2: Sözcük türlerinin tekrarlı oranı.....	82
Şekil 3.3: Sözcük türlerinin farklı oranı.	82
Şekil 3.4: Belirtili isim tamlamasının tüm metin içerisindeki oranı.	86
Şekil 3.5: İyelik grubunun tüm metin içerisindeki oranı.	87
Şekil 3.6: Belirtisiz isim tamlamasının tüm metin içerisindeki oranı.....	88
Şekil 3.7: Farsça isim tamlamasının tüm metin içerisindeki oranı.	89
Şekil 3.8: İsim tamlamalarının kendi içerisindeki oransal dağılımı.	89
Şekil 3.9: Sıfat tamlamalarının tüm metin içerisindeki oranı.	90
Şekil 3.10: Birleşik isimlerin tüm metin içerisindeki oranı.	91
Şekil 3.11: Aitlik grubunun tüm metin içerisindeki oranı.	93
Şekil 3.12: Edat grubunun tüm metin içerisindeki oranı.	94
Şekil 3.13: Unvan grubunun tüm metin içerisindeki oranı.....	95
Şekil 3.14: Birleşik fiillerin kendi içerisindeki oransal dağılımı.	99
Şekil 3.15: Fiilimsi gruplarının kendi içerisindeki oransal dağılımı.	102
Şekil 3.16: Fiilimsi gruplarının genel oranı.	102
Şekil 3.17: Sayı grubunun tüm metin içerisindeki oranı.	103
Şekil 3.18: Ünlem grubunun tüm metin içerisindeki oranı.....	105
Şekil 3.19: Bağlama grubunun tüm metin içerisindeki oranı.	106
Şekil 3.20: Kısaltma gruplarının kendi içerisindeki oransal dağılımı.	106

KISALTMA LİSTESİ

Ar.	: Arapça
BE	: Baharın Ettikleri
DD	: Denize Doğru
Fars.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
HK	: Hoşgör Köftecisi
i	: İsim
İsp.	: İspanyolca
İŞ	: İşsizlik
İt.	: İtalyanca
Lat.	: Latince
ÖS	: Öğleden Sonra
Rum.	: Rumca
ü	: Ünlem
vd.	: ve diğeri
vd.	: ve diğerleri
YA	: Yaşasın Aşk

GİRİŞ

Söz varlığı dil bilimsel bağlamda bir dilde yer alan sözcükleri, sözcüklerin türlerini, bu sözcüklerin türleri içerisindeki adların somut/soyut, özel/cins, belirtme/niteleme gibi özelliklerini ortaya koyar. Dil bilimsel bağlamından farklı şekilde anlamsal olarak incelendiğinde söz varlığı bir dilde yer alan sözlerin ikilemelerin, deyimlerin, diğer milletlerle ve kültürlerle etkileşim sonucunda alınan yabancı kökenli sözcüklerin varlığını ortaya koyar. Bu bağlamda toplumun değerleri, yaşayış şekli, örf-âdetleri, gelenek-görenekları kısacası sosyal yaşamına dair pek çok bilgiyi açığa çıkarır.

Söz varlığı denilince akla öncelikle bu söz varlığını ortaya çıkaran, canlı bir hayat vasıtası olan dil gelmektedir. İnsani ilişkilerin temelini dayandığı dil, insan ile sıkı bir bağ kurarak duygu, düşünce ve hayallerin yansıma bulduğu bir alandır (Özkan, 2008: 82). Dilin sözcüklerle sembolleştirilip ifadesini bulduğu ve bir toplumun söz varlığını meydana getirdiği aşikârdır. Toplum söz varlığını zamanla geliştirir, dönüştürür ve farklı kalıplar hâlinde ilişkilerinde kullanır. Türk dilinin zenginliği bu bağlamda Türk toplumunun geçmişten günümüze geçirdiği merhalelerin ve birikimlerin sonucu oluşur.

Dil, insan toplulukları arasında yıllar boyunca gelişerek oluşmuş sosyal bir kurumdur ve insanlar var oldukça da yaşayacaktır. Bu sosyal kurumun temelini ilk insana kadar dayandırmak mümkündür. Dillerdeki bu ifade sisteminin nasıl oluşturulduğu meçhuldür. Bununla beraber, dilin doğuşunda, kelimelerin meydana gelişinde tabiat-taki seslerin önemli rolü olduğu bilinmektedir (Özkan, 2004: 3).

Dilin anlamlı en küçük parçası, tek heceden veya birden fazla heceden meydana gelen sözcüklerdir. Türk dilinin söz varlığı içerisinde önemli bir yeri olan sözcükler, birtakım ekler alarak ses değişikliklerine uğrarlar; ancak yeni bir sözcük kökü üretilmeden eklerle değişim ihtiyacını giderirler. İsim ağırlıklı bir dil olan Türk dilinde isimler ve isim soylu sözcükler fiillere göre oldukça fazladır. Türkçede fiillerin tamamı, zamirlerin ve sayıların hemen hepsi Türkçe kökenlidir. Birleştirme ve türetme gücünden dolayı Türkçede somut ve soyut kavramları karşılayan pek çok sözcük bulunmaktadır (Demir, 2018: 16-18).

Türk dilinin zengin bir dil olması onun tabii olarak söz varlığını da etkiler. Söz varlığı dilin pek çok yönüne ışık tutar. “*İnsanların çeşitli bakımlardan nitelikleri nasıl birbirinden farklı ise toplumların dünyayı görüşleri değerlendirmeleri de öylece birbirinden ayrıldığı için kavramlar dilden dile -ve o ölçüde olmamak üzere- kişiden kişiye değişir*” (Aksan, 2009: 51).

Bir dili konuşan insan kadar kavram değişikliği hasıl olabilir. Her insan kendi dil evreninde, zihin dünyasında şekillendirdiği kavramlarla kendini ifade eder. Böylece insandan topluma yayılan bir ilişkiler ağı örülür. Bu da dilin evrenini genişletir ve söz varlığını oluşturur. Doğan Aksan, Türkçenin söz varlığı ile ilgili olarak anlam açısından başlıca şu özellikleri ortaya koyar:

“1. Türkçe, doğadaki varlıkların adlandırılmasında, insana özgü duyguların, insanlar arasındaki ilişkilerin anlatımında, yaşam boyu karşılaşılan durumların dile getirilmesinde genellikle somut bir anlatım yolundan gider; yine doğadaki varlıklara başvurarak, benzetmeler yaparak duyanın zihninde hemen bir imge, bir hayal yaratan, konuyu, kavramı canlandırırken bir dildir.

2. Türkçe, anlatım, adlandırma sırasında yine aynı eğilimlerle benzetmelere sık sık başvurur; temelini benzetmelerin oluşturduğu aktarmalarla güçlü bir anlatım sağlar.

3. Türkçe aynı zamanda bir “ayrıntılı anlatım dili” dir. Başka dillerden farklı olarak birçok kavramlarını kendi oluşturur. Birçok dilde genel bir kavram olarak bir arada anlatılan konuları ayrı kavramlara dönüştürür. Akrabalık adlarında, renk tonlarında, başka dillerde görülmeyen bir zenginliğe sahiptir. Özellikle Anadolu ağızlarımız somut nesnelerin anlatımında olduğu kadar insanın ruhsal özellik ve davranışlarının dile getirilmesinde de çok çeşitli bir kavramlar dünyası oluşturmuştur.

4. Türkçede kavramların dile getirilişi sırasında güçlü bir anlatım sağlamak üzere birden çok sözcüğün bir arada kullanıldığı çeşitli ikileme’lere, bu arada hendiadyoin adı verilen ikilemelere başvurulduğu görülür” (1987: 42-43).

Söz varlığı ile ilgili zengin malzemeyi Türk edebiyatının önemli yazarlarının eserlerinde de bulmak mümkündür. Bu bağlamda Orhan Veli’nin şiirleri kadar tanınmayan pek az öyküsüyle hem Türk dilinin söz varlığı ortaya konulmak istenmiş hem de söz varlığından hareketle yazarın hayatı, sanatı, bakış açısı, zihin dünyası hakkında bilgiler edinmek amaçlanmıştır.

Orhan Veli, öykülerinde sade bir dil kullanır. Öykülerinde kimi zaman bir kara şehirden denize duyduğu özlemle İstanbul'a uzanır ve Beyoğlu caddelerinin tıklım tıklı sokaklarında gezerek binlerce insanın diyaloglarına karışır, kimi zaman bir otelin üst katından karşı apartmanda pirinç ayıklayan hizmetçi kadını gözetler, kimi zaman da bir balıkçı meyhanesinde soluğu alır. Hayatı seven ve insanları özellikle de sıradan insanın gündelik telaşlarını ince bir duyarlılıkla kaleme alan yazar, kalemine duygularını katar. Okuru kimi zaman aşka düşürür, kimi zaman ona bir bahar mevsiminin uyandırdığı duyguları yaşatır. Baharın ve bu güzel havaların onu mahvetmesi biraz da kadınlara bağlı uçarı kişiliğinin zaafından olsa gerektir. Bunun içindir ki; Orhan Veli öykülerinde kadın, insan, koku, balık, deniz kelimelerini sıkça kullanır. Ondaki yaşama iştiağı, hayatı görerek, tadarak, koklayarak pek çok duyu organını hesaba katacak algılama isteği yaşama bağlılığının öykülerine tezahürüdür.

Söz varlığı çalışmalarının içerdiği ögeler deyimler, atasözleri, ikilemeler ve sözcük türlerini kapsar. Orhan Veli'nin öykülerinde atasözleri hariç bu ögelerin kullanımına rastlanmaktadır. İkilemeleri gözlemlerini kuvvetlendirmek, anlatıma canlılık katmak ve âdeta sözcüklerin tekrarıyla resim çizerek olayları somutlaştırmak için kullanan Orhan Veli, çoğunlukla değişmece (mecaz) anlamda kullanılan deyimlere ve az da olsa kalıp sözlere yer vermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORHAN VELİ KANIK

1.1. Hayatı

Orhan Veli, 13 Nisan 1914 tarihinde İstanbul'un Beykoz semtindeki Yalıköyü'nde, İshak Ağa yokuşundaki 9 numaralı konakta dünyaya gelir. Annesi Fatma Nigâr Hanım, babası Mehmet Veli Bey'dir. Orhan Veli'nin çocukluk yılları Beykoz ve Beşiktaş'ta geçer. Beşiktaş'ta Akaretler'deki ilkokulun ana sınıfına yazılır. Bir yıl bu okula devam eder. Yedi yaşında iken Galatasaray Lisesi'nin İlkokul kısmına yatılı verilir. Bu yıllarda okul birincisi olan Orhan Veli, Fransızcaya büyük bir ilgisi ve kabiliyeti bulunduğundan başarılarını arttırır. İlk dört sınıfı Galatasaray'da okuyan Orhan Veli, 1925 yılında annesi ile Ankara'ya gider, Gazi İlkokulu'nun beşinci sınıfına yazılır. Bir yıl sonra ise Ankara Lisesi'nin altıncı sınıfına yatılı verilir. Edebiyata duyduğu ilgi ilkokul sıralarında başlar. Öğretmeninin teşvikiyle yazmaya başlar. O yıllarda yayınlanan "Çocuk Dünyası" isimli dergide ilk öyküsünü neşreder. Lisenin ilk sınıfında edebiyat hocası Ahmet Hamdi Tanpınar'dır. Ondan gördüğü destekle yazı ve şiirler kaleme alır (Ercilasun, 1998:15-16). Ancak hocası Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Veli'nin bağlı bulunduğu Garip hareketini eleştirir ve bu hareketi şiirden uzaklaşmak olarak sayar. Türk şiirinin hakim vasfı durumunda olan müzikaliteyi sarsmak olarak nitelendirir (Enginün, 2016: 94-95).

Lise yıllarında aynı şiir görüşünü paylaştığı arkadaşları ile tanışır. İlkokulun son sınıfında Oktay Rıfat'la, lisenin birinci sınıfında Melih Cevdet'le karşılaşır. Üç arkadaş lise kooperatifinin sermayesiyle "Sesimiz" adlı bir dergi çıkarmaya başlarlar ve bu dergide yazılar kaleme alırlar. Küçük yaşlarından itibaren tiyatroya da ilgi duyan Orhan Veli, Beykoz'daki evinin bahçesinde arkadaşlarıyla beraber sahne kurarak kendi yazdığı piyesleri oynar. "Doktor İhsan" adlı ilk piyesini 16-17 yaşlarında yazar ve sahnede sergiler. Ankara Halkevi'nde Ercümen Behzad Lâv'ın sahneye koyduğu Molière'in "Zor Nikâh"ında "Üstâd-ı Sâni" rolünü alır. 1932 yılında Ankara Lisesi'nden mezun olur ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe

bölümüne yazılır. 1935 yılına kadar devam ettiği fakülteyi, bitirmeden bırakır. Üniversitede okurken bir yıla kadar Galatasaray Lisesi'nde öğretmen yardımcılığı yapar. Sonrasında Ankara'ya giderek PTT Umum Müdürlüğü Telgraf İşleri Reisliği Milletlerarası Nizamlar Bürosu'nda memur olur. 1942 yılına değin burada çalışır. 1945 yılına kadar Gelibolu'nun Kavak köyünde askerliğini yapar ve 1945 yılında teğmen rütbesiyle terhis edilir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Tercüme Bürosu'na girer ve orada iki yıl çalışır. Fransızcadan yaptığı tercümeleri bakanlığın klasikler serisinde yayınlanır. Bir süre sonra bakanlıktan ayrılarak "Yaprak" isimli on beş günlük sanat dergisini çıkarmaya başlar. 1 Ocak 1949'da ilk sayısı çıkan dergi ancak yirmi sekiz sayı yayınlanabilir (Ercilasun, 1998: 17).

Orhan Veli'nin Fransızca tercümeleri bu yıllardan günümüze gelir. "Yaprak" dergisi onun şairlik serüveninin önemli bir kısmını oluşturur ve yirmi sekiz sayı yayınlanarak miadını doldurur. Daha sonra "Varlık" dergisinde yazıları yayınlanır. Nahit Sırrı Örik, Yaşar Nabi Nayır'la yakın arkadaştır ve "Varlık" dergisinde şiirlerinin yayınlanmasını sağlar. Dergide Mehmet Ali Sel takma adıyla yazılar yayınlar. "İnsan", "İnkılapçı", "Gençlik", "Ses", "Küllük" gibi dergilerde şiir ve yazıları basılır (Yıldırım, 2004: 58).

10 Kasım 1950 gecesi birkaç günlüğüne gitmiş olduğu Ankara'da bir kaza geçirir. Sokak karanlık olduğu için belediyenin kazdırdığı çukura düşer ve başından yaralanır. İki gün sonra İstanbul'a gelen Orhan Veli, ağrı ve sızılarla mücadele eder. 14 Kasım Salı günü bir arkadaşının evinde öğle yemeği yediği sırada fenalık geçirir ve hastaneye kaldırılır. Düşmeden kaynaklı beynindeki damarlardan biri çatlamış ve beyin kanaması geçirmiştir. Saat 20:00'de komaya giren Orhan Veli bütün müdahalelere rağmen kurtarılamayarak 14 Kasım Salı gecesi saat 23: 20'de Cerrahpaşa Hastanesi'nde vefat eder. Cenazesi 17 Kasım 1950 tarihinde kaldırılır. Şair Rumeli Hisarı'nda "baharları kıpkırmızı çiçek açan bir erguvan ağacının gölgesinde" yatmaktadır (Ercilasun, 1998: 17).

1.2. Sanatı

Orhan Veli'nin sanata ve edebiyata ilgisi, Ankara'daki Gazi İlkokulu'nun son sınıfında iken başlar. Öğretmeni Sedat Bey, onun edebiyata ve okumaya olan eğilimini sezer, güzel yazma hususunda onu teşvik eder. İlk yazıları bu yıllarda, "Çocuk Dünyası" adlı dergide yayınlanır. Lisede ise edebiyat öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar'dan ilgi görür ve onun teşvikiyle şiirler, yazılar kaleme alır. Aruzun kuralları ve kaidelerini hocasından öğrenir. Onun yetişmesine yardımcı olan öğretmenleri arasında Rıfkı Melûl Meriç, Halil Vedat Fıratlı ve Yahya Saim Ozanoğlu yer alır. (Uyguner, 1967: 7).

Orhan Veli'nin nesirlerinde fazla bir sanat kaygısının ve üslup değerinin bulunmadığı görülür. Daha çok sanat konularında düzyazı yani makale ve deneme kaleme alır. Bunlar vefatından sonra "Nesir Yazıları" adlı kitapta toplanır. Fransızcadan çevirdiği on eserin en güzelleri manzum olanlardır denilebilir: La Fontaine'in Masalları, Fransız Şiiri Antolojisi vb. Kudret ve şöhretini şairliğiyle kazanmış olan şair, şiirlerinin hepsini ölümünden sonra "Bütün Şiirleri (1951)" adıyla yayınlar (Kabaklı, 1966: 449).

Orhan Veli, ilk şiirlerini hece ölçüsüyle yazar. 1940 yılından sonraki şiirlerinde hece ölçüsü ve kafiyeden uzak durur. Onun Divan şiirine ilgisi de dikkat çekicidir. Rubailer kaleme almışlığı dahi vardır.

Orhan Veli "şiirin sözcüklerle yazıldığı"na inanan bir dil ustasıdır. Bu dil günlük konuşmalar ve folklordan alınmış bir dildir. Bu durum onun sözcük oyunculuğuna ve şairaneliğe bir tepki niteliğindedir. Orhan Veli, teşbih-istiare ve bütün mecazlara karşıdır. Şiirde musiki ve ahenk unsurlarını kınamakla birlikte çoğu mısralarında bunları kullanır. Onu bir "şiir ihtilalcisi" saymak mümkündür. Şiirin eski yapısını ve eski dokusunu (iç ve dış nizamını) yıkmak istediği için bu görüşleri savunur. Ancak bunu şiirlerine uygulayamaz. Güzel olan tabiatı doğrudan vermek, eserlerine yansıtmak söz konusu iken onu süsleyerek kaleme almanın anlamsızlığını savunur. Şiirden süsleri atarak onu beş duyuya hitap etmesini sağlayacak şekilde yansıtan Orhan Veli, şiirin

özüne ulaşmak ister. Orhan Veli, şiirlerinin çoğunda bir olay ve bir öyküyü yaşar gibidir. Kahraman ya kendisi yahut da olmak istediği silik, avare bir aydındır. Bu aydının yerini kimi zaman halk adamları, işçiler veya küçük memur tipleri alır. Bu kişiler gösteriştten uzak, iddiasız bir yaşam sürerler ve hayattaki mevzularını yaşamak isterler. Onların bir ülkü, dava adamı gibi felsefî tasaları ve önemli tutkuları yoktur (Kabaklı, 1966: 451-452).

Orhan Veli, aynı zamanda büyük bir emek isteyen geleneksel şiiri hafife alarak şairlere serbest şiire geçmelerinin de yolunu açar. Bu türde yazdığı şiirlerinin kaynağını Batı'daki sürrealist şiir anlayışı oluşturur (Korkmaz, 2012: 281).

Türk şiirine farklı bir bakış açısıyla her tür şekilden uzaklaşıp özgürlük aşıl原因, toplumcu temalara yönelip halkın dramlarını, acılarını kimi zaman ironik bir dille kimi zaman da duygu yüklü bir şekilde anlatan Orhan Veli garip bir şiirin önemli temsilcisi konumuna gelir. Geleneğe kafa tutan şiirleri onun yaşamında da etkisini gösterir. Orhan Veli, bu mücadelede yeniyi kabul ettirmek isterken insanlara da başkaldırır.

1.2.1. Garip (Birinci Yeni) Hareketi ve Anlayışı

Orhan Veli arkadaşları Melih Cevdet ve Oktay Rıfat'la birlikte 1941 yılında “Garip” adlı bir şiir kitabı yayımlar. Bu kitabın ekseninde başlayan hareket, kendilerinden önceki şiir akımlarına tepkinin bir ifadesi olarak doğar. Orhan Veli radikal bir tavırla Nazım Hikmet'in toplumcu-gerçekçi şiirini, hececileri ve Ahmet Haşım'ın şiirini reddeder. Yeni bir şiire ihtiyaç duyulduğunu belirtir. Onun bu dönemdeki düşünceleri;

“Şiirde vezinle kafiye iptidâî şeylerdir. Hakiki şiir için vezinle kafiye mutlaka lâzım olan unsurlar değildir. Teşbih, istiâre de şiire gerekli değildir. Şair, gördüğünü, herkesin kullandığı kelimelerle ifade etmesini bilmelidir. Bugünkü Türk şiirinin yeni bir zevki ifade edecek yeni söyleyiş tarzlarına ihtiyacı vardır. Bunun için ‘yapıyı temelinden değiştirmelidir’. Sanatta tedâhül olmamalıdır. Şiir, resim, musiki gibi sanatların alanları birbirinden ayrıdır. Onun için birinin malzemesi olan bir şey, diğeri tarafından kullanılmamalıdır. (Bu görüşüyle sembolizmi ve parnasizmi reddetmektedir). Şiirin en büyük kaynaklarından biri şuuraltıdır.” (O, bu konuda sembolist değil sürrealist olduğunu söylemektedir) (Ercilasun, 1998: 22-23).

şeklinde özetlenebilir.

Orhan Veli'nin şuuraltına verdiği önem onun öykülerinde de açığa çıkar. “Baharın Ettikleri” öyküsü onun şuuraltının dışı vurumudur. Öyküsüne başlarken yazar bir yazı kaleme almak ister ve eline kâğıdı kalemi alır. Yazı yazmaktan vazgeçerek çevreye dair gözlemlerini, baharın insanlar üzerindeki etkilerini anlatır. Öykünün sonunda anlattıklarının uydurmaca olduğundan söz eder. Anlattığı olayların, şuuraltında yer alan düşüncelerinin öyküye aksi olduğu düşünülebilir.

Okuru alışılmış şeylerden şüpheye düşüren Garip kitabının ön sözünde mısraçı zihniyete karşı çıkılmakta, vezin ve kafiye reddedilmekte, edebî sanatlar tabiatı değiştirdiği için istenmemekte, şiir için ayrı bir dilin varlığı kabul edilmektedir. Orhan Veli sanat akımlarının hiçbir anlayıştan etkilenmediğini dile getirmiş olsa da İkinci Dünya Savaşının ortaya çıkardığı koşullar, sürrealizm, Andre Gide ile yaygınlaşan duyularla yaşama ve mutlu olmanın Garipçileri etkilediği kesindir. Hayat güzeldir ve yaşamaya değerdir. İstiklal Savaşı'nın destansı havasından uzaklaşılarak vatan için mücadele edenler köşelerine çekilmişlerdir. Bu durumda boşvermek veya boşvermişliğe sığınmak, dünyayı umursamamak ve gününü gün etmek, kurulu düzene karşı ilgisiz kalmak, bütün geleneklere karşı çıkmak, sadece “an”ı yaşamak bir mutluluktur. Garip hareketi şiiri gündelik konuşma ve tartışma sahası içerisine sokar. Şiir gazete sütunlarında hep tartışılan bir konu hâline gelir. Orhan Veli ve arkadaşları hem gelenekçilerden hem de yenilikçilerden büyük eleştiri alır (Yetiş, 2007: 306-307). Orhan Veli'nin öyküleri düşünüldüğünde bu minvalde olduğu görülür. Onun öykülerinde boşvermişlik ve boşvermişliğe sığınmak temaları görülür. “Denize Doğru” öyküsünde denize doğru yürürken karşısında hayal ettiği gibi bir deniz bulamayan yazar, buna da boşverir: “*Beyaz kanatlı kuşlar, hep çığlık çığlığa, başımın üzerinde. İçimde sonsuz bir sevinç. Bağırmak istiyorum: ‘Boş ver!’ diye haykırmak istiyorum, ‘Beş liraya da boş ver!’*” (2018: 48). Vatoz ölüler ve pina kabuklarıyla dolu sığ bir sahille karşılaşan yazar, içindeki yaşama sevincini yitirmez ve bu durumda dahi boşvermişliğine sığınır. Bir diğer açıdan bakıldığında onun öykülerinde anı yaşayan insanlar vardır. Yazar, toplumsal tartışmalara girmemeye çalışır ve sıradan insanın anda yaşadığı mutluluğu

önemser. “Baharın Ettikleri” öyküsünde baharın insanın ruhundaki değişimlerini karşı taraftaki gözlemleri ile okura sunar. Küçük şeylerle avunmayı bilir (2018: 19). Hayatın güzelliği ve yaşanmaya değer olduğu “İşsizlik” öyküsünde daha belirgin bir şekilde yer alır. Yazar işsizdir; ancak karnını doyuracak paraya sahip olması onun bu dünyaya sıkıca bağlanması için yeterlidir. Yazar bu öyküsünde küçük şeylerin inceliklerinden söz eder. Kendi şiir anlayışına yöneltilen eleştirileri “İşsizlik” adlı öyküsünde Erdoğan’ın ağzından okura aktarır:

“Orhan Veli mi? Onlar da mı şair? Bırak şu bopstilleri Allah aşkına! Bu türlü maskaralıklar Avrupa’da çoktan geçti. Yazsalar ya vezinli, kafiyeli doğru dürüst şiir. Yazsalar ya! Sıkı mı? Yazamayınca ne yapacaklar? Tabii böyle bin bir şaklabanlıkla nazarı dikkati celbetmeye çalışacaklar. Kolay iş bunlar, kardeşim, kolay iş. Halbuki sanat o kadar kolay değil” (2018: 36-37).

Burada Garip hareketine yöneltilen eleştirilerin farkında olan Veli, ironik bir şekilde bu durumu eleştirir.

Orhan Veli’nin siyasi olaylara olan mesafesini de öykülerinde bulmak mümkündür. “Baharın Ettikleri” öyküsünde yazar büyük sınıf diye tabir ettiği fakir sınıftan söz açmaktan korktuğunu şu gerekçelerle dile getirir:

“Biz, tanımadığımız o büyük sınıfın, o fakir sınıfın adamıyız. Ama tanımadığımız için de onlardan, onların hayatından bahsedemeyiz. Üstelik tehlikeli bir iş o. İnsana sol diyorlar, komünist diyorlar. İyisi mi, bir yazar hep suya sabuna dokunmayan yazılar yazmalı. Ben de öyle yapacağım” (2018: 20).

Suya sabuna dokunmadan, hayattan lezzet alarak yaşama bir anlamda Garip anlayışına telmihtir.

Garip’in ana poetik bildirgesinde ileri sürülen görüşler, Hakan Sazyek tarafından şu şekilde özetlenir:

“Hâlen mevcut olan şiir, konuşma dilinin doğallığından uzaklaşarak, söz dağarcığı ve söz dizimi bakımlarından, yapay bir nitelik kazanmıştır. Bu yapaylık, şiirin bünyesine

iyice sinerek onun sadece böyle yazılabileceği kanısının oluşmasına yol açmıştır. Bu düşünceyle yetişen insanlar, şiirin söz konusu özelliğinin değişmezliğine inanmışlardır. Ancak, şiir bu yönüyle de görece bir yapıya sahiptir. Şiir geleneğindeki bir başka önemli yanlış tutum, şiirin ‘vezinli, kafiyeli söz’ yani ‘nazım’ olarak anlaşılmasıdır. Nazımın başlıca öğeleri vezin ve kafiye. Aslında bu iki öğe, metnin ezberlenmesine yardımcı bir işlev taşır. Dolayısıyla şiirdeki yerleri estetik nitelikli değildir. Yararlı bir anlayışın ürünüdür. Bir diğer nazım ögesi olan ‘ahenk’ de uygulamada, büyük ölçüde vezin ve kafiyeyle dayanmaktadır. Oysa ahenk, varlığını bu iki ögenin dışında aradığı taktirde şiire estetik katkılarda bulunabilecek bir öğedir. Vezin ve kafiye olumsuz etkilerinden biri de şiirin duygularını ve duyarlılığını ifadelendirilişini sınırlandırmasıdır. Bu da şiir dilinin doğallıktan uzaklaşması sonucunu doğurmuştur. Şiir geleneğinde önemli bir yere sahip olan söz ve anlam sanatları, şiirin doğallaşması yolunda birer engeldir. Şiir, sürekli olarak toplumun egemen sınıflarına seslenmiş, onların zevkini dile getirmiştir. Dolayısıyla geleneğin hiçbir verili değerini kabul etmezler” (Sazyek, 1996: 55-56).

Orhan Veli nasıl ki şiirin egemen sınıfların dışına hitap etmesini istemişse öykülerinde de derin olmayan, basit bir anlatımı tercih ederek toplumun tüm kesimlerine hitap etmeyi başarmıştır. Belli bir kesimin zevkine değil; tüm toplumun zevkine nüfuz eder şekilde öykülerini kaleme almıştır. Bu düşünceden hareketle Orhan Veli’nin öyküleri söz varlığı açısından değerlendirildiğinde basit bir söz varlığı kullandığı, mecazlara ve edebi sanatlara çok az yer verdiği görülür. Öykülerinde tıpkı bir şiir yazarına duyularını yansıtmaktan çekinmez. Hayata duyduğu iştihayı coşkulu bir terennümle öykülerine aksettirir. İnsanların kendi dünyalarının dışında farklı bir sınıfa mensup olma kaygısıyla yaşamını sürdürmesini “Öğleden Sonra” öyküsünde şu şekilde eleştirir: “(...) *Bu insanlar insanlıklarıyla hayvanlıklarını iyi bağdaştırmışlar. Kendi sınıflarından hiç kimse bu hali yadırgamıyor. Onların dünyası bu. Kendi dünyalarının içindeler. Bütün rahatsızlıklar, insanların kendi dünyalarının dışında kalmalarından geliyor*” (2018: 30). “Baharın Ettikleri” öyküsünde ise burjuvayı eleştirir. Kendisini ait hissetmediği bir sınıfa mensup bulunmanın sıkıntılarından söz eder.

“Küçük burjuvanın hayatını anlatan, onun zaaflarını, onun adiliklerini dünyanın en büyük kahramanlıkları, en asil heyecanları gibi gösteren hikâyelerden illallah dedik artık. (...) Oysaki öte yandan milyonların, milyarların ıstırapı var. Ama ne yazık ki biz o insanı tanımıyoruz. Girmişiz küçük burjuvanın içine, yuvarlanıp gidiyoruz. Başka cemiyetlerin, başka sınıfların adamı olduğumuzu bile bile” (2018: 20).

Orhan Veli'nin öykülerinde izleri sürülen Garip bildirgesi birtakım öneri ve ilkeler sunar. Şiir “değişmez” değildir, görece bir yapıya sahip olduğu için yeni kuşaklara aktarılmalıdır. Yapaylık doğal hâle getirilmeli, yalınlaştırılmalıdır. Halkın konuşma dili esas alınarak duyuşta ve söyleyişte yalınlığa ulaşılmalıdır. Şiirde vezin ve kafiye'nin yeri yoktur, bunu önceleyen anlayıştan uzaklaşılmalıdır. Şiirin doğallaşmasının önünde bir engel teşkil eden söz ve anlam sanatlarına gerek yoktur. Şiir azınlığın değil, çoğunluğun sanatı olan bir edebî tür olmalıdır. Şiirde sözcüklerin ses değerlerine önem verilmemelidir. Şiirin temel vasfı anlam üzerine kurulmalıdır. Şuuraltı onlar için insanın bütün doğallığıyla bulunduğu bir alan olmasından dolayı önemlidir. Şiirde saf-lık ve basitlik elde edilmek isteniyorsa muhakkak ondan yararlanılmalıdır. Sözcük ve dize bütünden ayrı olarak değerlendirilmemeli, bütünün bir parçası olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Sazyek, 1996: 57-58). Orhan Veli öykülerinde de dili oldukça sade ve anlaşılır kullanarak şiirdeki anlayışını destekler. Aynı zamanda öykülerinde konuşma dilini esas alarak yalın bir üslubu benimser. Doğallıktan yana olan yazar, okura basit bir dille dış dünyanın kapılarını aralar.

Sözcükler tabiatla görülen eşyaların veya düşüncelerin sembolüdür. İnsan denilen varlık mücerret kavramları dahi müşahhasa dönüştürme çabası içerisinde. Bu sebeple şiirde tabiatın yansıması olan pek çok kavramın okurun muhayyilesinde canlanması pek tabiidir. Orhan Veli, öykülerinde söz varlığı açısından önemli sayılan sıfatlara sıkça yer vererek okurun gözünde pek çok kavramı somutlaştırmıştır. Bol bol doğa tasvirleri ve gözlemler yapması onun bu görüşüne paralellik teşkil eder. “Öğleden Sonra” öyküsünde yer alan şu betimleme bu durumu kanıtlar:

“Güneş, karşı sırtların üzerinde yavaş yavaş alçalıyordu. Denizdeki pırıltılar gittikçe daha fazla kıvılcımlanıyor, adamın gözünü alıyordu. Gökyüzünün mavisi daha bir tatlılaştı. (...) Karşı kıyıda, Hayrettin İskeleyi'nin önünde duran mavnalar yavaş yavaş dağılmaya başladılar. Bir şirket vapuru geliyor, bir araba vapuru gidiyor, bir şilep boğazdan aşağıya doğru iniyor, bir taka yukarıya doğru çıkıyordu. Her şeyi güzel görüyordum. Sarhoşluktan mı acaba?” (2018: 30).

Güneşin batışı gibi bir tabiat olayı müşahhaslaştırılarak okura sunulur. Yazar, öykülerinde buna benzer tasvirlere sıklıkla yer verir.

O şairanelikten kurtulmaktan yanadır ve bu yüzden şiirde yeni bir söz varlığı oluşturmak ister. Eskiye ait olan her şeyin karşısında yer alan bu topluluk, şairaneliğin de aleyhindedir. Bu anlamda öykülerinde de şairane bir üslup tercih etmediği görülür. Anlatmak istediklerini şiirsel bir üslup kullanmadan kimi zaman diyalog kimi zaman da iç monolog tekniğiyle okura aktarır. Bu durum Orhan Veli'nin Garip anlayışının öykülerindeki söz varlığını etkilediğini açıkça göstermektedir.

1.3. Eserleri

Orhan Veli, nazım ve nesir türünde eserler kaleme almıştır. Şiirleriyle edebiyatımızda önemli yer edinmiş kuvvetli bir şair olan Orhan Veli, şiirlerinden başka çeşitli makaleleri, mülakatları, öyküleri ve tercümeleri ile de tanınmaktadır. Fransızca'dan La Fontaine'in fabllarını tercüme ederek usta bir dil ile nazım şeklinde kaleme almış ve birçok tiyatro eserini de çevirmiştir. Türkçeye hakim, sağlam bir dil kullanmıştır. Nasrettin Hoca'nın fıkralarını kusursuz bir dille manzumeler hâline getirmiştir. Aynı zamanda Fransız şiirinden tercümeler yapmıştır (Ercilasun, 1998: 32).

Orhan Veli, şiirlerini sağlığında beş kitap hâlinde yayınlamıştır. Bunlar içerisinde toplam 78 adet şiir bulunmaktadır. Ölümünden sonra şiirleri birkaç defa basılmıştır. Orhan Veli üzerinde çalışma yapanlar Adnan Veli, Muzaffer Uyguner ve Âsım Bezirci'dir (Ercilasun, 1998: 32).

1.3.1. Şiirleri

Orhan Veli'nin ilk baskısı 1941'de yapılan "Garip" adlı şiir kitabında Melih Cevdet'in, Oktay Rıfat'ın ve kendisinin yazmış olduğu şiirlerin bulunduğu görülür. 47-58. sayfalar arasında Orhan Veli'nin 25 şiiri yer alır. 1945 yılında yapılan ikinci baskıda 33 şiiri bulunur. Kitabın başında birinci baskıdaki ön söze ikinci baskının ön sözü de ilave edilmiştir ve ilk baskı 63, ikinci baskı 48 sayfadır. 1945 yılında yayınlanan "Vazgeçemediğim"ın içerisinde 11 adet şiir bulunur. 1946' da yayınlanan üçüncü şiir kitabı Destan Gibi "Yol Türküleri" adını taşıyan uzun bir şiirden oluşur. 1946'da

ıkan “Yenisi” 16 Şiirden oluşur. 1949’da basılan “Karşı” da 17 adet Şiir bulunur. Nazım Şeklinde yazılmış 70 masalı barındıran “Nasrettin Hoca Hikâyeleri” 1949’da yayınlanır. Ölümünden sonra bütün Şiirleri “Bütün Şiirleri” adıyla toplanır. Bu eserde sağlığında kitaplarında yer alan Şiirlerinden başka ilk Şiirlerinden 66 ve son Şiirlerinden 12 adet yer almaktadır (Uyguner, 1967: 16).

1.3.2. Nesirleri

Orhan Veli’nin 21 makale, 7 eleştiri ve 6 öyküsü ilk olarak 1953 yılında Varlık Yayınevi tarafından “Nesir Yazıları” adıyla bir araya getirilmiŐtir. Daha sonra Âsım Bezirci, Orhan Veli’nin nesirlerini toplayarak çeşitli Şekillerde yayınlamıştır (Uyguner, 1967: 16).

1.3.3. Tercümeleri

Orhan Veli’nin tercümeleri Şiirler, piyesler ve öyküler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Orhan Veli birçok Şiir evirisi yapmıştır. Aragon, Charles Cros, Mallarmé, Soupault, Supervielle, Valéry gibi Fransız Őairlerden ve Japon Haiku’larından, Hayyam’dan çevirilerde bulunmuŐtur. Şiirlerini ilk olarak çevirdiği ozan Radiguet’yi gös-terebiliriz. Bazı evirilerinde Âdil Hanlı takma adını kullanmıŐ, bazı Şiirlerinde de başkalarıyla (Azra Erhat, Güzin Dino, Melih Cevdet, Sabahattin Eyübođlu) ile beraber çeviriler yapmıştır. İlk olarak Varlık yayınlarından 1947 yılında çıkan “Fransız Şiiri Antolojisi”nin içerisinde bulunan ön söz ile biyografileri Orhan Veli yazmıŐtır. 15 Şiir Orhan Veli tarafından, beş tanesi ise ortaklaŐa çevrilmiŐtir. İlk olarak 1948 yılında yayınlanan “La Fontaine Masalları” içerisinde toplam 49 adet masal bulunmaktadır. 1953 yılında “Batıdan Şiirler” adıyla yayınlanan eser Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet tarafından çevrilen Őiirlerden meydana gelir ve Yeditepe yayınlarından çıkar. Kitapta bulunan 31 Şiirden altısının evirisi Orhan Veli’ye aittir.

Orhan Veli’nin diğer tercümelerini piyesler oluşturur. Alfred de Musset’in “Bir Kapı ya Açık Durmalı ya Kapalı” adlı eserini 1943 yılında Oktay Rıfat’la birlikte çevirmiştir. 1944 yılında Alfred de Musset’ten “Barberina” (1944) adlı eseri çevirmiştir.

Yine 1944 yılında Moliere'den “Scapen'in Dolapları”, “Sicilyalı yahut Resimli Muhabbet”, “Tartuffe”, Azra Erhat'la birlikte çevirdiği “Versailles Tulûatı”, 1946 yılında Alain-Rene Lesage'den çevirdiği “Turcaret”, Jean Paul Sartre'dan 1962 yılında çevirdiği “Saygılı Yosma” önemli piyes tercümeleridir. Bunların haricinde 1945 yılında Gogol'un “Burun”, “Fayton” ve “Kaput” adlı üç öyküsünün yer aldığı “Üç Hikâye”nin ilk iki öyküsünün çevirisini yapmış, 1949 yılında Şehbal Erdeniz'le Charles Lamb tarafından çocuklar için öyküleştirilmiş eseri “Hamlet ve Venedikli Tacir”i çevirmiştir (Uyguner, 1967: 17).

1.3.4. Türkiye Dışında Yayınlanan Eserleri:

Orhan Veli'nin seçilmiş şiirleri Yüksel Pazarkaya ve Helmut Vader tarafından Almancaya çevrilerek 1965 yılında Frankfurt'ta Suhrkamp Verlag yayınevi tarafından “Poesie” ismiyle yayına sunulmuştur. Kitapta 49 adet şiir bulunmaktadır. Ayrıca Orhan Veli hakkında yazılan Almanca bir kitap da bulunmaktadır. Bunun haricinde Amerika Birleşik Devletlerinde de şiirleri yayınlanmıştır. Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rıfat'ın şiirlerinin Özbekçeye de çevirisi yapılmıştır (Uyguner, 1967: 17).

1.3.5. Orhan Veli'nin Öyküleri

Orhan Veli'nin altısı kendisine ait biri de serbest çeviri olan toplam yedi öyküsünden oluşan eserinin adı “Hoşgör Köftecisi” adıyla yayınlanmıştır. İlk altı öykü Orhan Veli'nin gündelik hayatın telaşlarını, sıradan insanın hayatlarını, balıkçıları, denizcileri ve denizi anlattığı, aşka ve yaşama dair küçük ipuçları sunduğu durumları ihtiva eder. Son öykü ise serbest bir çeviridir. Bu anlamda Orhan Veli toplam altı öykü kaleme almıştır. Öyküleri isimlerine göre eserdeki sıraya uygun bir şekilde tematik olarak incelenmiştir:

1.3.5.1. Hoşgör Köftecisi

Eserde yer alan ilk öykü olan “Hoşgör Köftecisi”, 1947 yılında “Tanin” dergisinde yayınlanmıştır. Kısa bir durum öyküsü olan eserde, kahraman anlatıcı üç masalı bir balıkçı meyhanesinde gördüğü, şahit olduğu olayları kaleme almak için bu eseri yazdığını söyler (Karayakupoğlu, 2019: 81).

Yemek zamanının gelmiş olduğu bir anda acıkan karnına söz geçiremeyen yazar, dört yana nefis kebab kokularının salındığı bir balıkçı meyhanesine girer. Girdiği anda külhanbeyi edasıyla kendisine yaklaşan dükkân sahibi kadın kahraman anlatıcıyı epeyce şaşırtır. Öncelikle dükkândaki havayı yadırgayan kahraman, daha sonra bu dükkânın havasına öyle alışır ki üç dört saatin nasıl geçtiğini kavrayamaz. Yazar âdeta dükkânda aradığını bulmuştur. Üç dört masa, masalardan yayılan samimi muhabbet kahramanı kendisine çeker. Hatta bu dükkâna birkaç kere gidip gelerek oradakilerle aile olmaya başlar. Mualla Abla ve dükkân sahibi Etem Ağabey’le. dükkâna fazlasıyla alışan kahraman, dışarıda durmadan bağırarak balıkçıların sesleri, dar peykeler, çarpık iskemlelerle de akraba olur. Hiç tanımadığı, daha sonra tanıştığı Rizeli Musa Kaptan’ın, Ömer’in, Papo’nun öykülerini dinler. Bu dükkân, kahramanı gündelik hayatın telaşesinden kurtararak uzaklara doğru yolculuğa çıkarır. Bu yolculuktan okur da nasibini alır. Anlatılan her olay, kahramanı başka dünyalarda gezdirir. Bu dünya çalışan, namuslu, kardeş insanların dünyasıdır. Kahraman anlatıcı, güzel bir dünyada yaşamak isteyenleri böyle bir balıkçı meyhanesi bulmaya davet eder. Öyküde olaylar kahraman anlatıcının gözünden anlatılmıştır. Mekân üç masalı bir balıkçı meyhanesidir. Mualla Abla, Etem Ağabey, Rizeli Musa Kaptan ve Ömer, Papo bu öyküde ismi zikredilen kahramanlardır. Öyküde anlatı zamanı ve olayın gerçekleştiği zaman hakkında herhangi bir bilgi verilmemektedir.

1.3.5.2. Kan

“Kan” adını taşıyan ikinci öykü, Orhan Veli’nin diğer beş öyküsünde olduğu gibi Çehov tarzında yazılmış bir durum öyküsüdür. Bu öykü önceden yaşanmış bir olayın üzerine kurgulanır. Burada zaman kavramı üzerinde durulmaz (Karayakupoğlu,

2019: 83). Olaylar, kahraman anlatıcı gözünden okura aktarılır. Öykünün kahramanı olayın içerisinde yer alır; ancak ismi zikredilmez.

Çift atlı arabayla yola çıkan öykünün kahramanları, Eski Muhtar Hasan Gök-bayrak, Şaban Kâhya, Hüseyin Çavuş, Gümrükçü ve bir de kendisinden “ben” diye söz eden kahramandır. Öyküde Kara Hüsnü adında düşmanları olan kahramanın da adı geçer. Kara Hüsnü kan davasının sonunda bir çocuğu öldürür. Altmış senelik bir kan davasının öcünü bu şekilde alır. Onların köylerine daha doğrusu düğünlerine gidilmesiyle başlar öykü. Düğüne gitmeye karar veren bu beş kişi içerisinde kahraman, Kara Hüsnü’yü merak eder. Sonunda köye varırlar ve her yanı toprak dolu bir odaya alınırlar. Bu arada köylerde ve düğünlerde geçerli bir âdetten bahsedilir: Ortada içi şarap dolu bir bakır bakraç ve tek bir bardakla herkes sırası geldikçe şarap içer. Gelen konuklardan söz edilir. Şaban Kâhya, ince çalgı arar. Kara Hüsnü’nün izin vermediği söylenerek eğlentiye devam edilir. Merak edilen Kara Hüsnü “(...) omzunda bir çift, boynunda beyaz bir atkı, ağzında bir sigara, esmer, dev gibi bir adam” (Veli, 2018: 15) şeklinde tasvir edilir. Tüfekte gelmiş olması, Kara Hüsnü hakkında merak unsurunun doğmasına yol açar. Düğüne tüfekte gelmesi şaşırtıcıdır. Kara Hüsnü, öykünün kahramanlarından olan Hasan’ı dışarı çağırır ve uzun süre dönmezler. Bu durum öykü kahramanlarının Kara Hüsnü’nün Hasan’a bir şeyler yapmış olmasından şüphelenmelerine sebep olur. Kara Hüsnü ve Hasan’ın odaya girmesiyle korku yerini sükûnete bırakır. Ancak bu ikilinin dışarıda ne yaptığına dair öyküde bir tek bilgi dahi verilmez. Merak unsurunun her daim canlı tutulduğu öyküde, Kara Hüsnü ve diğer kahramanlar beraberce ava çıkarlar. Uykusuz kalınan bir gecenin sabahında vuku bulan ılık bahar güneşi kahraman anlatıcının içini ısıtır. Tabiat en güzel şekliyle ortaya çıkar. Bu avda bir çatışma çıkıp çıkmayacağı merak konusudur. Ancak herhangi bir çatışmadan söz edilmez. Tüfeklerin havada çınlayan sesleri okurun bir çatışma olmasından şüphelenmesine sebebiyet verir. Ortılığı kaplayan ölüm sessizliği de bu durumu pekiştirir. Güneşin sıcaklığı ve bu sıcaklıktan doğan gevşeklik kahraman anlatıcının iliklerine kadar saadete dalmasına sebep olur ve kahraman oracıkta uyuyuverir. Uyandığında karşısında Hasan Gökbayrak’ı gören kahraman anlatıcı, vaktin öğleye geldiğini ve artık köye dönmenin zamanı geldiğini anlatır. Öykü bu şekilde sonlanır. Öykünün sonu okurun muhayyilesine bırakılır.

1.3.5.3. Baharın Ettikleri

Orhan Veli'nin "Hoşgör Köftecisi" adlı eserindeki üçüncü öyküsü "Baharın Ettikleri"dir. Bu öykü, deneme ve öykü arasında bir türde yazılmıştır. Öykünün başlangıcında Orhan Veli, bir yazı yazmak için kâğıdı kalemi eline alır. Ne yazacağına bir türlü karar veremeyen kahraman anlatıcı havanın güzelliğinden, Mart ayının ılık güneşinden bahseder, saadet üzerine düşünmeye başlar. Kendisinin büyük saadetlerden nasibi olmayacağını düşünerek öyküde konunun önemsizliği üzerinde durur. Küçük burjuvayı eleştirir. Öykülerin burjuvaların hayatlarını konu edinmesinden sıkıldığını dile getirir. Kendisinin küçük burjuvanın içerisinde yuvarlandığını düşünerek aslında fakir sınıfın adamı olduğunu ifade eder. Bu durumda sol damgası yiyeceğini düşünerek suya sabuna dokunmayan yazılar kaleme alması gerektiğini belirtir. Orhan Veli, edebî tür üzerinden sosyal bir eleştiri yapma imkânı da bulur. Yazar esasında bu öyküsünde Garip akımının eleştirilmesine üstü kapalı bir şekilde cevap verir (Karayakupoğlu, 2019: 87). Bu sırada gökyüzüne bakmayı da ihmal etmez. Son zamanlarda zihnini kurcalayan realizm konusunda bir makale yazmayı düşünür. Birden oturduğu yerden çevreyi gözlemlemeye başlar. Karşı taraftaki hizmetçinin ayıkladığı pirince dalıverir gözleri aynı anda dışarıdaki kedilere de. Sırtlarında küfe olan iki çocuk dikkatini çeker. Fakirliğin tezahürüdür bu çocuklar. Bahçeye girip çıkanların iskarpinleri çamur olmasın diye yere kömür döktüren mal sahibiyle öte yandan soğuktan kömür bulamayan fakir insanların arasındaki uçurumu gözler önüne serer. Orhan Veli, insana değer veren bakış açısını bu öyküsünde de ortaya koyar. Fakir insanların dünyasını, yaşadıkları sıkıntıları, onların dış görünüşlerini betimleyerek okura sezdirir. Bir yandan "realizm" ve "romantizm" tartışmasını iç monologlarla devam ettirir. Daha sonra karşı taraftaki kadın yıkadığı pirincin suyunu bahçeye boşaltır. Bahçedeki çocuklar, kediler ve köpekler çil yavrusu gibi dağılırlar. *"Böyle bir vaka gerçekten olabilirdi, değil mi? Öyle ya, olur olur! Niçin olmasın? Olmadı halbuki. Hepsini kendim uydurdum."* (Veli, 2018: 23) cümleleriyle sonlanan öykü okuru anlatılanlardan şüpheye çağırır. Anlatılanların uydurma olduğu gerçeği okuru şaşkınlığa düşürür. Yazar, iç konuşma tekniğini kullanarak okuru kendi iç dünyasına doğru yolculuğa çıkarır. Ancak

anlatılanların büsbütün uydurma olması kurgu içerisinde yeni bir kurgunun olduğunun göstergesidir.

1.3.5.4. Öğleden Sonra

Orhan Veli'nin bir diğer öyküsü “Öğleden Sonra” dır. Bu öykü sıcak bir kış günü Üsküdar'da bir alamanada rakı içen dört arkadaşın etrafında işlenir. Hamza, Musa Kaptan, kahraman anlatıcı, bir de anlatıcının adını hatırlayamadığı diğer kahramandan oluşur. Üsküdar'ın karşısında yer alan Beşiktaş sırtları ve masmavi Boğaz kahramanın dikkatini çeker. Yazar, bu alamanaya bitişik olan bir balıkçı dükkânından söz eder. Bu dükkân dört tane şeker sandığından meydana gelen bir tezgâhtan oluşmuştur. Kahraman bu dükkânı “*İçinde bir ocak, ocağın üstünde bir tava, tavada tekerlek tekerlek torikler, sandığın bir kenarında tuz kâsesi, zeytinyağı şişesi, turfanda domatesle ince biber, sekiz on tane tabak.*” (Veli, 2018: 26) şeklinde tasvir eder. Okurun gözünde somut görüntüler oluşturur ve anlatıma canlılık katar. Havanın ve Boğaz'ın güzelliği de;

“Karşıda pırıl pırıl parlayan Beşiktaş sırtları. O sırtlarla aramızda masmavi bir boğaz parçası vardı. Önceleri suların, Şemsipaşa'ya doğru, bir çağlayan gürültüsüyle aktığı duyuluyordu. Üçüncü beşinci kadehten sonra bir şey duyulmamaya başladı. Yalnız insan, gözü şöyle bir kıyıdaki çakıllara, durmadan o çakılları yalayan küçük dalgalara iliştirdiği vakit, bir şeyler duyar gibi oluyordu.” (Veli, 2018: 25)

şeklinde tasvir edilir. Gözlem gücünü kullanan yazar, okurun muhayyilesinde canlandırmak istediği görüntüleri tasvirlerle ortaya koyar. Kahraman anlatıcı, balıkçı dükkânının sahibinin kızına âşık olur. Bu kambur kıza tutulan kahraman, iç monologlarla durumun muhasebesini yapar. Aşk üzerine düşüncelerini dile getirir. Kızın adı Ayşe'dir ve Ayşe'nin balıkçının yanındaki kayıktan aldığı balıkları yere düşürmesi öykünün tek olayıdır denilebilir. Memleketin durumundan bahseden yazar, bir müşterinin ağzından yokluğun sıkıntılarından dem vurur. Fakir insanların et bulamadıkları için balık yemelerinden, memurların acınası hâlimden devlet eleştirisine kadar o döneme dair sosyal tenkit okuru karşı karşıya bırakır. Yazar, küçük insanların dünyasını şiirlerinde olduğu gibi öykülerine de taşır. İnsanların kendi sınıfı içerisinde, küçük

dünyalarında yaşamayı tercih ettikleri zaman mutlu olacağından söz eder. Bu durumu şu cümleyle en iyi şekilde özetler: “*Bütün rahatsızlıklar, insanların kendi dünyalarının dışında kalmalarından geliyor*” (Veli, 2018: 30). Hayatın bir kesitinin sunulduğu öyküde, sıradan insanların yaşamlarını konu edinen yazar bu insanların dünyalarına duyduğu özlemi kalemiyle yaşar.

1.3.5.5. İşsizlik

Orhan Veli’nin beşinci öyküsü “İşsizlik” başlığıyla kaleme alınmıştır. Öykülerinde ve şiirlerinde sıradan insanların gündelik telaşlarını konu edinen Orhan Veli, bu öyküsünde kendi adını kullandığı için gerçek bir durumu mu paylaşmaktadır yoksa kendisini dâhil ettiği kurmaca bir yazı mı kaleme almaktadır tam olarak belli değildir (Karayakupoglu, 2019: 89). Yazar, öyküde işsiz Orhan Veli’yi anlatır. Öyküde herhangi bir olay örgüsüne rastlanmaz. Orhan Veli’ye petrol arama kampında bir iş teklif etmişlerdir. Ancak kendisi bu iş teklifini kabul etmemiştir. Bunun neticesinde yazar, açlığın vermiş olduğu ihtiyaçla birlikte eğer iş teklifine olumlu yanıt vermiş olsaydı bu durumda başına gelecek olayları iç monolog tekniğiyle okura sunar. Bunun üzerine düşüncelere dalan Orhan Veli, yemek hakkında kafa yorar. Bir yemeğin yapımı için gerekli malzemeden, balığın üzerine dökülen mayonezli sosa ve zeytinyağının tarifine değin düşünür. Onun için hayatta üzerinde durulmayan küçük meseleler bir öykünün içerisinde yer alabilir. Petrol kampına gitmesi durumunu hayal eder ve orada tanışacağı arkadaşları üzerine düşüncelere dalar. Bu sırada ayakkabısını boyamaya çalışan bir kundura boyacısını tüm ısrarlarına rağmen reddeder. Muhayyilesinde kampta bulunduğu sırada Ethem Bey adında birini hayal eder. Onun karşısına Erdoğan adlı bir delikanlıyı çıkarır. Yazara göre Erdoğan alafrangadır, köpeği de Robinson olmalıdır. Erdoğan şiirle uğraşır, Haşim taraftarıdır. Orhan Veli, gerçek ismiyle onun karşısında yer alan bir öykü kahramanı olarak belirir. Öykü içerisinde kendisini şair Orhan Veli olarak kurgular. Aleyhinde konuşacağını düşünüp kendisini tanıtmaz. Şiir anlayışına verilen tepkileri, Erdoğan’ın ağzından dile getirir: “Orhan Veli mi? Onlar da mı şair? Bırak şu bopstilleri Allah aşkına! Bu türlü maskaralıklar Avrupa’da çoktan geçti. Yaz-

salar ya vezinli, kafiyeli doğru dürüst şiir. Yazsalar ya! Sıkı mı? Yazamayınca ne yapacaklar? Tabii böyle bin bir şaklabanlıkla nazar-ı dikkati celbetmeye çalışacaklar. Kolay iş bunlar, kardeşim, kolay iş. Halbuki sanat o kadar kolay değil” (Veli, 2018: 36-37). Burada Garip akımına ve bu akımın şiir anlayışına yapılan eleştiriler diyaloglarla okura sezdirilir. Ardından bir delikanlı geçiverir Orhan Veli’nin önünden. Gece-leri üzerinde uyuduğu portatif karyola, Şehmuz’un beyaz dişli kızı Meryemke bu kampa bütünleşir. Ahmet Haşim’in “O Belde” şiirinden bir dizeyle Orhan Veli, Erdoğan’ın edebî fikirlerini özetler. Kahraman, kampın hayal bahçelerinden sıyrılır ve gerçek dünyanın bahçesinde gezintiye çıkar. Etrafında yürüyen insanların diyaloglarından aldığı cümleler silsilesiyle açlığın verdiği güdü onu et kokusuna doğru götürür. Hayal ve gerçek arasında bir öykü olan “İşsizlik” te Orhan Veli, sanatını eleştirenlere karşı bir tariz niteliğinde iç monologlar sunar.

1.3.5.6. Denize Doğru

Orhan Veli’nin kaleme aldığı son öyküsü “Denize Doğru” dur. Kahraman anlatıcı, denize duyduğu özlemle öyküye başlar. Bahar geldiği zaman burnunda tütmeye başlayan yosun kokuları ona küçüklük zamanlarını hatırlatır. Bir Boğaziçi köyünde okula doğru yola koyuluşu hafızasında canlanır. Zamanı içine hapseden koku, kahramanı eskiye götürür. Çocukluğunda dikkatini çekmeyen, denizle harmanlanmış bu koku yıllar sonra bir kara şehirde duyumsar. Deniz yazarda çağrışımlar uyandıran bir sözcüktür. Deniz hatırına düştükçe güneşin yansıyan pırıltılarını, bir orkinos vurgunundan sonra denizi seyreden çocukları, deniz üzerindeki odalarda lodosun bitimsiz uğultusunu, ilk vapurların etrafında ölü bir tabiat gibi duran lüfercileri ve dahasını anımsar. Kahraman anlatıcı bir yol müteahhidinin yanında kâtiplik işine başlar. Deniz kenarında olacağını hayal ettiği işin denizden uzak şantiye alanında olması kahramanda hayal kırıklığı yaratır. Bu işten aldığı parayla büyük şehirde geçinmesinin zor olduğunu belirtmesi, mekân olarak küçük bir şehirde olduğunu sezdirir. Deniz özlemi içerisinde denize doğru yürümeye karar verir. Bu yürüyüş sırasında ıssız bir ovada olduğunun farkına varan kahraman anlatıcı, birden kendini Beyoğlu’nun tıklım tıklık sokaklarında dolaşırken bulur. Birden çarpıverdiği adamla ağız dalaşına girer. Araya

polis girer, kavga karakolda biter. Bu hayalî diyalogların ardından toprağın kundurasına yapışmasıyla gerçek dünyasına döner anlatıcı. Duyduğu ölüm sessizliği ve korkunç manzara ona ölümü çağırıştırır. Orhan Veli'nin yaşama sevinci iç monologlarında hissedilir:

“(…) İstemiyorum ölmek. Oysaki bundan evvel kaç defa ölüme razı olmuştum. Razi olmak da değil, intihar etmeyi bile düşünmüştüm. Kimileri derler ki intihar bir irade işidir. Ben buna inanmıyorum. İntihar bir iradesizliktir. Dünyadaki güçlükleri yenebilen, o iradeyi gösterebilen kimse kolay kolay ölüme razı olmaz. Ölüme razı olan, hiçbir şeyle cedelleşemeyen, bu savaşta bütün ümitlerini kaybeden kişidir. O ümitleri kaybetmek için de, insanın, kendisini dünyaya bağlayacak hiçbir şeyi olmamalı. Ne para, ne pul, ne aşk, ne muhabbet, ne şeref, ne namus. Ama şimdi ben öyle miyim ya! (...) Gökyüzünün parlaklığı, denizin mavisi, ağaçların yeşili, toprağın sıcaklığı, suların sesi, havada uçan kuşlar, rüzgârın getirdiği çiçek kokuları...Nasıl vazgeçerim bunlardan? Hayır ölmek istemiyorum...” (Veli, 2018: 47)

Hayatın vazgeçilmezliği, yaşama sevinci, yazarın denize tutkusu bu öyküde açıkça kendisini hissettirir. Denize ulaşmak için zahmetlere girişen kahraman, tüm gayretleriyle hedefine varır. Ancak bu durum onda sanki bir hayal kırıklığı meydana getirir. Deniz vahşidir, ama yazar yine boşvermişlik duygusu içinde sonsuz bir sevinçle haykırır: “*Beş liraya da boş ver!*” (Veli, 2018: 48).

1.3.5.7. Yaşasın Aşk

Orhan Veli'nin son öyküsü William Saroyan'ın “Yaşasın Aşk”ının serbest çevirisidir. Bu çeviri öykü diyaloglarla örülmüştür. Aşkın saçmalığı üzerinde durularak Reno'daki bir otel odası mekân olarak seçilmiştir. Öyküde aşkın yalnızca kuşlara özgü, insan için fazla lüks bir olgu olduğundan söz edilmiştir. Sevgilisi San Francisco'da olan kahraman Amerikalıdır. Sevgilisiyle yaşadığı sorunların işlendiği öyküde kahraman aşkın devamlı olamayacağını, geçinmek zorunda olan insanların dünyasında aşkın kalıcılığından bahsedilemeyeceğini anlatır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇENİN SÖZ VARLIĞI

2.1. Türkçenin Söz Varlığı

Bu bölümün amacı, Orhan Veli'nin öykülerini söz varlığı açısından incelemektir. Bunun için ilk olarak “Söz Varlığı” ve “Türkçenin Söz Varlığı” kavramları ne demek, bu kavramlarla ne anlaşılır bunları ortaya koymak gerekmektedir.

“Söz varlığı”, “söz” ve “varlık” kelimelerinden oluşur. Söz kelimesi Türkçe Sözlük'te şu şekilde tanımlanır: “*Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavi*” (1998: 2023). Yeni Türkçe Lügat'te söz “*Kelime, lâfz. Lâkırdı, kavil. Haber, havadis.*” (2004: 670) olarak tanımlanır. Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü'nde “*Bir fikir anlatan ve bir veya birkaç heceden meydana gelen ses, kelime. Birleşik bir fikir anlatmak için birbiri ardınca söylenen sözcük dizisi.*” (1983: 726) şeklinde ifade edilir. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te ise “*Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi.*” (Ayverdi, 2016: 1126) olarak ifade edilir. Bir dil bilimsel ifade olarak söz varlığı, Türkçe Sözlük'te “*Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, vokabüler, kelime hazinesi.*” (1998: 2027) şeklinde açıklanır.

Bir dilin söz varlığı o dildeki sözcüklerin türleri ve anlamlarının dışında deyimler, kalıp sözler, kalıplaşmış sözler ve atasözleri gibi dilin zenginliğini ortaya koyan öğeleri içerir. Doğan Aksan'a göre söz varlığı, yalnızca birtakım seslerin bir araya gelmesiyle oluşan simgeler yahut göstergeler değildir. Aynı zamanda aynı dili konuşan toplum bireylerinin kavramlar dünyasını, maddi ve manevi değerler bütününe yansıtan, dünya görüşünün tezahür ettiği bir ifadedir (2015: 15).

Söz varlığı bir dilin zenginliğini, toplumun yaşam tarzını ve hayata bakış açısını ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Eski Türk dili incelendiğinde o dönemin hayatı hakkında pek çok bilgiye ulaşılması bu sebeptedir. Türklerin geçmişteki

ananeleri, örfleri, yeme-içme, giyim-kuşam, ölüme bakış, doğum ritüelleri, genç kızlığa geçiş, buluğa erme, evlilik gibi toplumsal ve bireysel olaylar hep bu söz varlığı ögeleri etrafında ortaya konulur.

Söz varlığı bir dilin zenginliğini göstermesi açısından mühimdir. Bu durum anlatımın kolay ve kıvrak olması bakımından Türkçenin zenginliğini gösterir. Türkçenin bünyesinde bulunan eş ve yakın anlamlı sözler; deyim ve atasözleri, ikilemeler ile genel anlamdaki kalıp ifadelerin bolluğu, anlatılmak istenenin kolay bir şekilde karşı tarafa aktarımını sağlar. Türkçede en ince ayrıntılar bu dilin zenginliği sayesinde ifade edilebilir. Bu anlamda Türkçe geniş bir ifade kabiliyetine sahiptir (Yaman, 2016: 87). 5. ve 6. yüzyıllardaki Yenisey Mezar Taşları, 8. yüzyılda Orhun (Göktürk) Yazıtları, 11. yüzyılda Kâşgarlı Mahmud'un Dîvânu Lugâti't-Türk'ü, 15. yüzyılda Ali Şîr Nevâyî'nin Çağatay (Hakaniye Lehçesi) Türkçesi ile yazdığı Muhakemetü'l-Lügateyn adlı eseri ve Yunus Emre, Mevlânâ, Fuzulî, Bakî gibi önemli isimlerin ortaya koydukları ürünlerin Türkçenin tarihsel söz varlığı hakkında zengin bilgiler ihtiva ettiği görülmür. Türkçenin güncel söz varlığı hakkında bilgi edinmek istenirse sözcük kazanımında önemi yadsınamayan "türetme", "derleme", "tarama" ve "birleştirme" usullerine göre dilin incelenmesi gerekir. Bu dört yöntemle Türkçeye rahatlıkla çok sayıda yeni sözcükler kazandırılabilir, halk ağzında kullanılan Türkçe ve Türkçeleşmiş sözcükler gün yüzüne çıkabilir. Yeni kelimeler oluşturularak Türkçenin söz varlığına katkıda bulunulabilir (Yaman, 2016: 89-90).

Bir toplumun söz varlığı demek o toplumun bir anlamda gerçeğini yansıtan aynası demektir. Deyimler, atasözleri toplumun büyükleri tarafından ortaya konulan, deneyimlerin izlerini taşıyan, bireye tekâmül sürecinde yol gösteren önemli bir işleve sahiptir. Söz varlığı yaşamsal devamlılığın bir gereği olarak geçmişten günümüze aktarılır. Bir toplumdaki bireylerin dili kullanma becerisi, anlatıma getirdiği yenilikler, anlamı kuvvetlendirmek için kullandıkları ikilemeler, nükte amacıyla yer alan tekerlemeler, akıl oyunlarına dayanan bilmeceler, ataların özlü sözlerini içeren atasözleri, istiareler, metaforlar ve bilumum pek çok anlatı ögesinin parçası olan faktörler, Türk dilinin söz varlığını teşkil eder. İnsanın kendini ifade kabiliyetinin tezahürü sayılan, sözlere giydirilen kıyafetlerle aksini bulan söz varlığı ögeleri bir toplumun sözlü ve

yazılı kültürü hakkında epeyce bilgi sunar. Toplumun hafızasında geçmişten günümüze aktarılan bu yapı gündelik hayatın yaşayan bir parçasıdır. Söz varlığı çalışmaları dildeki sözcük yapısı hakkında bilgiler vermesinin yanında sözlükler dışında yer alan yeni sözcüklerin, deyimlerin, atasözlerinin ve kalıp sözlerin dilimize kazandırılması açısından önemli rol üstlenebilir.

2.1.1. Söz Varlığının İçerdiği Öğeler

2.1.1.1. Temel Söz Varlığı

Bir dilin temel söz varlığı, o dile hakim olan sözcüklerin, sözcük türlerinin, sözcük gruplarının, bundan daha büyük yapılar olan cümlelerin, söze anlamsal değer katan metaforların, çeşitli imajların, söz sanatlarının, ikilemelerin, deyimlerin, kalıp sözlerin, soyut/somut isimlerin, özel/cins isimlerin, geçmişten günümüze intikal eden edebî eserlerde kullanılan dile ait malzeme sunan pek çok ögenin içerisinde barındığı bir kavrama denk gelir.

“Söz varlığı”, dil biliminin leksikoloji dalı içerisinde yer almaktadır. Sözcük bilimi (leksikoloji) dalı içerisinde bulunan “söz varlığı” incelemeleri, dil biliminin bil-hassa anlam bilgisi gibi diğer alanlarıyla da ilişkilidir (Özbek, 2015: 23).

Söz varlığı bir dildeki temel sözcüklerin dışında, insan eylemlerinin bütününe karşılayan sözcükleri, insanın organ adlarını, akrabalık adlarını, sayıları, toplumun maddi ve manevi kültürünün pek çok kavramını karşılar (Aksan, 2015: 34). Maddi kültür içerisinde yer alan geçim kaynaklarının adları, bunun yanında manevi hayatımızı yansıtan dinî hayatla ilgili kavramlar, gelenek-göreneklerin adları temel söz varlığının kapsamında yer alır. Bir dilin somut ve soyut kavramları da temel söz varlığına dâhil edilebilir.

2.1.1.1.1. Alıntı (Ödünçleme) ve Yabancı Sözcükler

Alıntı sözcüğü, Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te “*Başka bir dilden alınmış (kelime), ödünçleme*” (2016: 42) şeklinde tanımlanır. Bir başka dilden dilimize girmiş

sözcükler alıntı sözcükleri oluşturur. Diğer adıyla ödünçleme de denilen bu sözcükler, diğer milletlerle birtakım etkileşimler, ticari, bilim, kültür vb. alanlardaki ilişkiler sonucunda bir dilin bünyesi içerisine dâhil edilerek zamanla o dilin kendi sözcüklerinden ayırt edilemeyecek hâle gelirler.

Dış dünyanın içselleştirilip düşünsel bir kimliğe büründürülmesinin aracı olan dilde kavramlara ve nesnelere ad olan sözcükler, anlam ya da şekil değiştirerek dilden dile, kültürden kültüre geçiş yaparlar. Bir dilden başka bir dile geçiş yapan bu tür sözcüklere “alıntı sözcükler” denilmektedir (Karaca, 2012: 2060). Doğan Aksan, yabancı bir dilden alınan sözcükleri “*Sözcükbilimde Alışılmış Terimleriyle Yerleşmiş Yabancı Sözcükler, Yerleşmemiş Yabancı Sözcükler*” olarak ikiye ayırır. Yerleşmiş Yabancı Sözcükler, bir dilin kurallarına uyması sonucunda yabancılığı belli olmayan sözcüklerdir. Yerleşmemiş Yabancı Sözcükler ise bir dilin ses eğilim ve kurallarına uymayan sözcüklerdir ve yabancı oldukları hemen anlaşılır (2015: 37).

Tarih boyunca çoğu kültür ve bu kültürün teşekkül ettiği topluluklar birbirlerini az ya da çok etkilemişlerdir. Bu etkileşim devletlerin siyasal ve ekonomik güçlerine paralel bir şekilde ilerlemiştir. Bir dile yabancı dillerden ögeler sosyal hayattaki değişiklikler, din ve medeniyet dairesinde yaşanan değişimler, tercüme faaliyetleri, alfabe değişiklikleri, geri kalmışlık gibi pek çok sebepten dolayı girmektedir. Alıntı sözcükler bir dile sözlü ve yazılı yollardan girmektedir. Sözlü yollardan giren alıntı sözcükler, o dildeki ses yapısına uydurulmaya ve halk etimolojisi yoluyla semantik olarak o dile mal edilmeye çalışılırlar. Yazı yoluyla dilimize giren yabancı sözcüklerin fonetik olarak kendilerini diğer yola nazaran daha çok korudukları görülür (Durmuş, 2004: 1-2).

Eski Türkçeden itibaren Türkçede alıntı sözcüklerle karşılaşmak mümkündür. Göktürkçede pek fazla bulunmayan alıntı sözcükler, Uygurların sosyal ve kültürel yaşamlarında geçirdiği değişikliğe bağlı olarak Uygur Türkçesinde artış göstermiştir. Türklerin İslamiyeti benimsemesi ile birlikte söz varlığındaki yabancılaşıma İran ve Arap dünyasına doğru evrilmiştir (Uysal, 2017: 89). Osmanlı Türkçesindeki Arap ve Fars kökenli sözcüklerin sayısının artması onu karmaşık bir hâle getirmiştir. Tanzimat’ın ilanı ile birlikte Arap ve Fars dillerinin etkisinde bir azalma görülmüştür. Başka

bir medeniyet dairesine girilmesiyle Fransızca ve diğer Batı dillerinin etkisi artarak alıntı sözcük sayısında buna bağlı bir artış görülmüştür.

Alıntı sözcükler aynı zamanda bir dilin bünyesinde eriyerek o dili zenginleştirme işlevine de sahiptir. Bu sözcükler coğrafi anlamda önemi haiz olan Türk toplumunun çeşitli ülkelerle, toplumlarla işbirliği içerisinde bulunduğu ticari, siyasi ve kültürel alışverişinin de bir tezahürüdür.

2.1.1.1.1. Yabancı Sözcükler

Bir dil başka dillerle etkileşim içerisinde olduğu zaman bünyesine pek çok yabancı sözcüğü alır ve onu kullanır. Toplum olarak geçmişte benimsenen göçebe yaşam biçimi pek çok toplumdan yeni sözcükler alınmasında önemli rol oynar. Bu anlamda dilimize giren bazı sözcükler Türkçeleşerek yaşamaya devam eder. Bazı sözcükler ise yabancılığını muhafaza eder ve Türkçeye uymaz. Yabancı kökenli olduğu belirgin bir şekilde her zaman karşımıza çıkar. Yabancı sözcük dilin söz varlığının bir parçası olmayan, belli bir dönem belli kişiler tarafından kullanılan sözlerdir. Yabancı sözcükler dilin söz varlığına girip ne terim ne de söz varlığının parçası olarak tutunamayıp, dilin sözlüğüne girmeyen sözcüklerdir. Bu anlamda alıntı ile ilişkilendirilen ve alıntı ile karıştırılan yabancı sözcüklerin ayrı bir kategoride değerlendirilmesi gerekir.

Dilimizde olmayan bazı sözcükler yahut sözler bir kişinin eserlerinde birkaç kez görülür ve o dilin söz varlığının bir parçası olmaz. Örneğin “good bye” gibi bazı kişilerin eserlerinde kalıp olarak kullandığı sözler bu duruma örnektir. Bu sözcükleri alıntı olarak değerlendirmek doğru değildir. Orhan Veli’nin öyküleri bu anlamda alıntı ve yabancı sözcükler şeklinde değerlendirilmiştir.

2.1.1.1.2. Deyimler

Deyim kavramı için Osmanlı Türkçesinde uzun süre darbimesel daha sonraları ise tabir ve ıstılah sözcükleri kullanılmıştır. Darbimesel daha çok atasözlerini karşılamak üzere kullanılan bir terimdir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tabir sözcüğü

kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram Fransızcada “locution”; İngilizcede “locution”, “idiom”, “formula”, “expression”; Almanca’da ise “ausdruck”, “redensart”; Rusçada “frazelogizm”, “obraznoye”, “vırajeniye” sözcüklerini karşılamaktadır. Cumhuriyet döneminde tabir sözcüğü uzun süre kullanılmıştır, daha sonra ise 1935 yılında deyim kullanılmaya başlanmıştır (Sinan, 2015: 17).

Ali Püsküllüoğlu, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*’nde deyimi şöyle tanımlar: “*Deyim, sözlük anlamıyla ‘anlatıma akıcılık, çekicilik katan, çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan, genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu’dur*” (1995: 7). Deyimdeki sözcükler yer değiştiremez ve yerine aynı anlamlı sözcükler konulamaz. Böyle yapılması durumunda deyim özelliğini yitirir. Deyimlerde genellikle sözcükler gerçek anlamları dışında, değişmece anlamlarıyla kullanılırlar.

Deyimler, genel itibariyle gerçek anlamının dışında, mecazi bir anlatımla dikkat çeken statik yapılardır ve dilin anlatım gücünü yansıtan kalıp sözlerdir (Çiçekler, 2019: 1). Kimi deyimlerde ise sözcükler mecaz anlamının dışında gerçek anlamıyla yer alır. Türkçe deyimler en az iki sözcükten meydana gelir. Deyimler, sözcük öbeği ya da tümce durumunda olabilirler. Deyimi oluşturan sözcüklerin her biri her zaman ayrı yazılır. Zamanla ses yönünden birleşerek birleşik sözcük özelliği kazanan kimi deyimler, bu kuralın dışında kalır ve birleşik yazılırlar (Püsküllüoğlu, 1995:7-8).

Emin Özdemir’e göre deyim “*Birden çok sözcüğün, çoğu kez kendi anlamlarından ayrı bir anlam belirtmek üzere bir araya gelip kalıplaşan biçimidir*” (1981: 5-6). Ömer Asım Aksoy “*Deyimlerin en önemli bölümü; kavramları değişmece (mecaz) yoluyla, anlatım güzelliği ve özgünlüğü içinde belirten kalıplaşmış sözcük öbekleri ya da tümcelerdir.*” şeklinde ifade eder. Bazı deyimler iki yargılı, uyaklıdırlar ve bu şekilde anlatım güzelliği taşırlar. Deyimlerin bir kısmı öykü ve olaya dayanır. Âdet, inanış ve olayları bildirirler. Deyimlerin kimisi belirli dil bilgisi kurallarıyla değil, özel biçimlerle kurulurlar. Kimi deyimler, bir sözcüğün özel bir yardımcı eylemlikle (mastarla) kurulmasından oluşmuştur. Bunların deyim sayılmasının sebebi, o sözcüğün ancak o eylemlikle bir araya gelmesiyle belli bir anlamın ortaya çıkması ve başka bir eylemlikle o anlamın belirmemesinden dolayıdır (2018: 499-508).

Bir dilin söz varlığı içerisinde yer alan deyimlerin bazıları yapı olarak anlamca kaynaşmış birleşik fiiller kategorisinde yer alan, bazıları ikileme şeklinde karşımıza çıkan, gerçek anlamlarının dışında yan ve mecaz anlamlardan mürekkep unsurlardır. Deyimler halkın yaşam şekline ve fiillerinin neticesinden türer. Savaşçı ve göçebe bir geçmişe sahip olan Türk milleti, bu özelliklerini dildeki fiil sayısının fazla olmasıyla gösterir. Fiiller açısından zengin olan Türk dili, bu fiillerle pek çok durumu açıklayan, zekâ ürünü deyimler üretir.

Cümle içerisinde cümlenin pek çok ögesi olarak görev alan deyimler, cümledeki anlamı daha vurgulu hâle getirir ve muhatabının dikkatini çeker. Aksan’a göre deyimler bir dilin söz varlığı içerisinde yer alan, dili konuşan toplumun anlatım gücünü, dilin ifade zenginliğini gösteren, benzetmeye ve nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir (2015: 39). Deyimler kimi zaman yüzyıllar içerisinde değişerek kimi zaman da hiçbir özelliğini kaybetmeden günümüze taşınır. Bir milletin zekâsının da göstergesi sayılan bu söz öbekleri, anlatımı etkili kılmayı sağlar.

2.1.1.1.3. Atasözleri

Atasözü “*Atalarımızın dilinden çıkıp, zamanımıza kadar gelmiş olan, uzun denemeler ve gözlemler sonucu yargılarını genel kural ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve sözcük yerlerinin değiştirilmesi doğru olmayan ve kamuca benimsenmiş öz sözler*” diye tanımlanabilir (Saraçbaşı, 1978: 9-10). İsmail Parlatır, atasözlerini “*Uzun deneme ve gözlemlere dayanan düşüncelerden doğan, kesin hükümler içeren, bilgece bir tavırla öğüt verir ve yol gösterir nitelikte olan, yüzyıllar boyu sözlü geleneğin içinde beslenerek halk tarafından benimsenmiş bulunan ve de halkın ortak değer yargılarını taşıyan kalıplaşmış özlü sözlerdir.*” (Parlatır, 2008: 2) şeklinde tanımlar.

Sözlü kültürün en önemli taşıyıcılarından olan atasözleri, hayatta karşılaşılan pek çok konu üzerinde eskilerin tecrübe süzgecinden geçirilmiş hayat birikimini, kısa ve öz olarak sonraki nesillere aktardığı yol gösterici olan ve nasihat anlamı taşıyan kalıplaşmış ifadelerdir (Çiçekler ve Çiçekler, 2018: 343). Bir dilin söz varlığının en önemli öğelerinden birini teşkil eden atasözleri, toplumun ifade kabiliyetini yansıtmaları

açısından önemlidir. Atasözleri ve deyimler, bir milletin kültür seviyesini, onların dünyaya bakış açılarını yansıtan önemli örneklerdir. Dil denilen mucize, atasözleri ve deyimlerle ayrı bir anlam, zenginlik, kıvraklık ve kesinlik kazanır. Uzun sayfalara dökülemeyen sözler onda bir şimşek hızıyla beliriverir. Atasözü ve deyimler dil, tabiat ve insan arasındaki yoğrulmanın mahsulüdür (Yetiş, 1993: 11). Atasözleri bir toplumun geniş zaman dilimi içerisindeki görüşü, duyusu, düşüncüsü, eleştirisi, özelemleri, dili, inancı, olaylara bakış açısı, ahlakı, kişisel ve kurumsal korkular taşımayan, toplumsal ve tarafsız yargılarıdır. Sosyal ve tarihî gerçekleri barındırırlar (Sertel, 2006: 12). Bütün toplumlarda, her milletin kendi geleneklerine, medeniyetlerine, dil ve edebiyatlarına göre atasözleri bulunur. Çoğunlukla söyleyeni meçhul kalan; fakat söyleneni halka mal olan atasözleri, yüzyıllar boyunca türlü türlü değişikliklere uğramıştır. Bir kısmı unutulmuş, başka şekillerde ifade bulmuş veya bunlara yeni yeni sözler ilave edilmiştir (Tülbentçi, 1963:5).

Atasözlerinin ilk örneklerini 15.yüzyılın sonunda görmek mümkündür. Fatih Millet Kütüphanesi'nde "3443" numarada kayıtlı bulunan yazma, Mevlâna Şemsettin ismindeki bir tıp bilgininin ortaya koyduğu "Teshil" kitabının sonunda yer almaktadır (Tülbentçi, 1977: 9). Atasözleri bazen değişerek bazen de hiç değişmeden günümüze kadar gelmişlerdir.

2.1.1.1.4. Kalıp Sözler (İlişki Sözleri)

İnsan sosyal bir varlıktır ve toplumdaki diğer bireylerle ilişki içerisinde. Günlük yaşamda bu ilişkiyi sürdürebilen insan, diline yerleşmiş pek çok kalıp sözler kullanır. İnsanın zihninde hazır hâlde bulunan ve belli durumlarda kullandığı bu sözler sözlü iletişim sırasında açığa çıkar. Örneğin; sabah karşılaştığında bireylerin birbirlerine "günaydın", öğleden sonra "tünaydın", akşam vedalaşırken "iyi akşamlar", misafir geldiğinde "hoş geldiniz", vedalaşma esnasında "Allah'a emanet ol" vb. sözleri kullanması kalıp sözlerin fonksiyonunu belirtir. İlişkiyi güçlendiren nitelikte olan bu sözler gelenek ve görenekleri, inanç değerlerini, ilişkideki durumu karşılaması açısından oldukça önemlidir.

Doğan Aksan kalıp sözleri, “*kalıp sözler ya da ilişki sözleri adı verilen ögeler-
tıpkı deyimler ve atasözleri gibi- bir dili konuşan toplumun kültürüne ışık tutmakta,
onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıtmakta-
dır.*” (2015: 201) şeklinde özetler. Kalıp sözleri “ilişki sözleri” olarak da adlandıran
Aksan, toplumun bireyleri arasında iletişimin ve ilişkinin kurulabilmesinde kalıp söz-
lerin önemine değinir.

Kalıp sözler, toplumdaki bireyler yaşamaya devam ettiği sürece varlığını sür-
dürür. Söz varlığının kalıplaşmış dil birimleri arasında sayılan kalıp sözler, günlük ha-
yattan özel günlere varana değin bir toplumdaki bireylerin yasını, duygularını, inanç-
larını, psikolojik durumlarını yansıtmaya işleviyle önem arz eder.

Kalıp sözlerin diğer kalıplaşmış dil birimlerinden olan atasözleri, deyimler, iki-
lemeler ve birleşiklerden farkını ortaya koyan Hürriyet Gökdayı şöyle bir tanımlama
yapar:

“Önceden belirli bir biçime girip hafızada öylece saklanan, söyleneceği sırada
yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak, gerekiyorsa bazı ekleme ve/veya
çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcükler
içeren sözcük öbeği ya da tümceden oluşabilen, belirli durumlarda söylenmesi
toplumca benimsenmiş ve görece bir sıklığa sahip sözler olarak iletişimin ku-
rulmasına, devamına veya sonlandırılmasına yardım eden ve kullanım yerleri
çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleri” (2008: 106).

Gökdayı’nın bu tanımlaması her ne kadar ayrıntı içeriyor gibi görünse de kalıp
sözleri diğer kalıplaşmış dil birimlerine göre yapı, işlev, anlam, bağlam ve sıklık öl-
çütlerine dayanarak açıklamaya çalışması bakımından önemlidir (2011: 71).

Gökdayı kalıp sözleri yapısına, anlamına, işlevine, bağlamına göre bir sınıflan-
dırmaya tabi tutarak geniş bir yelpazede inceleme olanağı sunar. Onları taşıdıkları
özellikle göre ayrı maddeler hâlinde sınıflandırır. Ancak kalıp sözlerin yapısına, anla-
mına, işlevine ve bağlamına göre ayrı bir şekilde sınıflandırılması kimi zaman yeterli
olmayabilir. Bu durum kalıp sözlerin belirli özelliklerini sınırlandırır. Kalıp sözlerin

kimi zaman tek bir başlık altında anılamayacağı, işlevsel, bağlamsal, anlamsal ve yapısal olarak birden fazla başlığın içerisine girebileceğini belirtmek gerekir.

Kalıp sözlerin yapısal özelliklerini Gökdayı; kalıplaşmış hâlde bulunma, çoğunlukla öbek veya cümle dizilişi şeklinde olma, belirli cümle ve öbek türleri içerisinde yer alma, az sözcükten oluşma, öteki kalıplaşmış birimlerden dönüşebilme şeklinde sıralar (2011: 74). Yapısına göre kalıp sözler “tek sözcük olanlar”, “çok sözcüklü sözlük birimler”, “öbek hâlinde olanlar”, “cümle yapısında olanlar”, “bitişken sözce olanlar” şeklinde dil bilgisel özelliklerine göre sınıflandırılır. Anlamlarına göre kalıp sözler “gerçek anlamlı olanlar” ve gerçek anlamının dışında mecaz anlamıyla kullanılan yani “değişmece anlamlı kalıp sözler” olarak ikiye ayrılır. İşlevlerine göre ise anlamdan ziyade kalıp sözün işlevsel özelliğinin ön plana çıktığı “iyi veya kötü dilek bildirenler”, “her duruma uygun sözler sağlayanlar”, “stresli durumlarda iletişim kurmaya yardım edenler”, “mesajı daha açık ve kısa sürede iletmeye yardım edenler”, “nezaket kurallarına uymayı sağlayanlar”, “dinsel kimliği açığa çıkaranlar”, “iletişim sürecini düzenleyenler”, “konuşmada anlatımı güçlendirenler”, “duygusal tepkileri dile getirenler”, “bazı durumlarda doğru şeyi söylemeyi sağlayanlar”, “toplumun inançlarını yansıtanlar”, “kültürel ayrıntıları gösterenler”, “söz eylemleri gerçekleştirenler”, “cevap, öğüt ve ödüllendirme bildirenler” olarak ayrılır. Kalıp sözler bağlamlarına göre “dil dışı bağlam duyarlı” ve “dil içi bağlam duyarlı” olmak üzere ikiye ayrılırlar. Dil dışı bağlam duyarlı kalıp sözler; üzüntü veya strese neden olan olaylarda söylenenler (sağlık, kayıp, ayrılık, ölüm), mutluluk veren olaylarda söylenenler (önemli günler, kazanımlar, kavuşma, yeni mal edinme, başkalarıyla yakın ilişki kurmak istenen durumlarda söylenenler, kendisini alçaltma, karşısındakini yüceltme) gibi kendi içerisinde özelliklerine göre sınıflandırılır (Gökdayı, 2011: 104-111).

2.1.1.1.5. İkilemeler

İkilemeler, aynı veya farklı türden iki kelimenin yan yana gelerek belirli durumları karşılamak amacıyla oluşturduğu kalıplaşmış ifadelerdir. İkilemelerin tarihini çok eskilere dayandırmak mümkündür. Eski Türkçeden itibaren Türkçenin söz varlığında hemen hemen her dönemde ikilemelere çok sık rastlanır. Bunun sebebi dönemle

ilgili metinlerin çoğunun dinî içerikli olmasından kaynaklanır. İkilemeler bugün olduğu gibi o dönemde de aynı kavram alanına giren sözcüklerin aynı çekim eklerini alarak bir araya gelmesiyle oluşmuştur. İkilemeler “Anlam Açısından İkilemeler”, “Köken Açısından İkilemeler” ve “Kuruluşlarına Göre İkilemeler” olarak üçe ayrılabilir (Şen, 2002: 1-3).

Leyla Karahan ikilemeleri şöyle tanımlar: “Bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubudur” (2019: 60). İkilemeler sözcüklerin cümledeki anlamını pekiştirmek ve kuvvetlendirmek için kullanılır. Sözün etki gücünün arttırılmasında ikilemelerin payı yadsınamaz. Vecihe Hatiboğlu ikilemeyi, “*İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır.*” (1981: 9) şeklinde tanımlar. Hatiboğlu ikilemeleri “Sözcük Yapısı Bakımından İkileme Türleri”, “Sözcük Türü Bakımından İkilemeler”, “Yapı ve Kuruluş Bakımından İkilemeler”, “Görev Bakımından İkilemeler”, “Anlam Bakımından İkilemeler” şeklinde ayrıntılı bir şekilde tasnif eder. Her bir başlığı tek tek özelliklerine göre sınıflandırır ve açıklar. Eserin arkasında ikilemelerin bulunduğu bir sözlüğün yer alması ikilemeler konusundaki kafa karışıklığını da aydınlatır.

Muharrem Ergin ikilemeleri “Tekrarlar” başlığı altında ele alır. Ergin, ikilemeyi şu şekilde tanımlar ve sınıflandırır: “*Tekrarlar aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime gruplarıdır. Tekrarı meydana getiren iki kelimenin tekrara iştiraki tamamiyle birbirine eşittir*” (2007: 377).

Aynen tekrarlar: Bunlar bir kelimenin arka arkaya iki defa tekrarlanması ile yapılır. Asıl tekrarlar da diyebileceğimiz bu kelime grubu birçok kelime çeşidinden yapılan ve bol bol kullanılan bir gruptur: ince ince, ıslıl ıslıl, yavaş yavaş dağ dağ, göz göz, dilim dilim gibi isim, sıfat ve zarf cinsinden kelimelerle yapılan tekrarlar, tabiat taklidi seslerden yapılan tekrarlar, asıl ve üleştirme sayı sıfatlarından yapılan tekrarlar, zarf-fiil tekrarları, zamir tekrarları, ünlem edatı tekrarları ve fiil tekrarları bu grupta yer alır.

Eş mânâlı tekrarlar: Bunlar aynı manaya gelen veya çok yakın manalı iki ayrı kelimenin meydana getirdiği tekrarlardır: eğri büğrü, açık saçık, toz toprak, deli dolu, ipsiz sapsız, saçma sapan, yana yakıla, ite kaka, ezik büzük, çoluk çocuk, falan filan gibi.

Zıt mânâlı tekrarlar: Bunlar birbirinin zıttı olan iki kelimenin meydana getirdiği tekrarlardır: iyi kötü, büyük küçük, aşağı yukarı, alt üst, ters yüz, içli dışlı, irili ufaklı gibi.

İlâveli tekrarlar: Bunlar kelime başına ilave bir unsur getirmek suretiyle yapılan tekrarlardır. İkiye ayrılırlar:

1. Kelime başına bir ses ilavesiyle yapılanlar: adam madam, su mu, iş miş.
2. Kelime başına bir veya iki hece ilavesiyle yapılanlar: düm düz, yem yeşil, çır çıplak. (Ergin, 2007: 377-379).

Muharrem Ergin pekiştirmeli tekrarları, tekrarların son grubu olarak sınıflandırır. Ancak yapılan incelemelerde Orhan Veli'nin öykülerinde yer alan pekiştirmeli tekrarlar ikileme grubuna dahil edilmemiştir.

Doğan Aksan ise ikilemeleri “Değişik Sözcük Türlerinden Aynı Sözcüğün Yinelendiği Örnekler”, “Değişik Sözcük Türlerinden Eşanlamlılarla Kurulanlar”, “Değişik Sözcük Türlerinden Tersanlamlılarla Kurulanlar”, “Yansımalı İkilemeler”, “Önsesi /m/ ile Değiştirilerek Yüklenen İkilemeler” şeklinde tasnif eder (Aksan, 2015: 206-207).

2.1.1.1.6. Kelime Grupları

2.1.1.1.6.1. Belirtme Grupları

Kelimelerin tek tek karşıladığı nesne ve hareketlerin çeşitli yönleri bulunmaktadır. Onları bu yönleriyle daha geniş şekilde ifade etmek için tek kelimeden daha fazla dil birliklerine ihtiyaç duyulur. Bu durumda birkaç kelime arasında mantık ilişkileri kurulur. Kelimeler de sözleri oluşturmak üzere aralarında bulunan anlam ilişkisine

göre “kelime grupları”nı teşkil eder (Erkul, 2007: 4). Bazı kelime grupları kavramları, nesneleri ve eylemleri daha yakından belirtme görevine sahiptir. Bu tür gruplara “belirtme grupları” denir. Bu kelime grupları herhangi bir yargı taşımadıkları için tek başlarına bir anlatım değerine sahip değildirler. Örneklendirmek gerekirse; *hasta olmak, ala balık, demir yolu, az demli* gibi. Ancak bazı gruplar ise tam tersi durumda olup bir düşünce, bir yargı bildirirler. Bunlar yargı gruplarını, diğer bir ifadeyle cümleleri meydana getirirler (Özkan ve Sevinçli., 2008: 17).

Bu gruplar bir veya daha fazla kelimedenden meydana geldikleri hâlde görevleri bakımından bir yargı taşımadıkları için tek kelime gibi değerlendirilmektedirler. Kelime grubunu meydana getiren kelimeler, bazen ekli bazen de eksiz olarak birbirine bağlanırlar. Grubu oluşturan unsurlar bazen ek alarak bazen de herhangi bir ek almada birbirine bağlanırlar. Bunlar bir ihtiyaç sonucunda ortaya çıkmışlardır. Yeni bir kavramı, nesneyi karşılamamanın pek çok yolu bulunmaktadır. Bu yollardan biri de birleştirme yani kelime grubu oluşturmaktır (Özkan vd., 2016: 45-46). Kelime grupları tek bir nesneyi, hareketi karşılamak üzere belirli birtakım kurallar dâhilinde birden fazla kelimenin teşekkülüyle oluşur. Bunlar yargı bildirmezler, belirtme gruplarını oluştururlar. Kelime gruplarının yerleri değişebilir ve bunlar cümlede tek bir kelime gibi görev alabilirler. Kelime gruplarına gelen çekim eki, grubu oluşturan son kelimeye eklenir ve bu ek bütün grubu içerisine alır.

Bir *belirten* ve bir de *belirtilen* olmak üzere iki unsurdan teşekkül eden kelime grupları şunlardır:

2.1.1.1.6.1.1. İsim Tamlaması

Tamlayan ve tamlanan unsurdan meydana gelen, iki ismin belirli ekler alarak yan yana gelmesiyle oluşan gruplara isim tamlaması adı verilir. “*İsim tamlaması iye-likli bir isim unsuru ile ekli veya eksiz ilgi hâlindeki bir isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur*” (Özkan vd., 2016: 51).

İsim tamlamalarında birinci unsur diğer adıyla yardımcı unsur tamlayan, ikinci unsur yani asıl unsur tamlanan olarak adlandırılır. İsim tamlamalarında tamlayanla

tamlanan arasında esas olarak iyelik ilişkisi bulunur. İyelik ilişkisinin yanında, ilgi ve sınırlama ilişkisi de vardır (Özmen, 2016: 55).

Banguoğlu adtakımı olarak adlandırdığı isim tamlamalarının belirtileninin söz içerisindeki yerine göre daralmış bir anlamı ifade ettiğinden söz eder. Belirtme öbekleri içerisinde değerlendirdiği isim tamlamalarını belirten (déterminant) ve belirtilen (déterminé) olmak üzere iki kelimeyle ifade eder (2007: 498). İsim tamlamalarının ilk kelimenin ilgi eki +(n)Xn, ikinci kelimenin iyelik eki +(s)X almış olduğu belirtili isim tamlaması ile birinci unsurun ek almayıp ikinci unsurun iyelik eki almış olduğu belirtisiz isim tamlaması olmak üzere iki türü vardır (Demir ve Yılmaz, 2006: 202). İlk unsurun “tamlayan” ikinci unsurun “tamlanan” adını aldığı bu grup cümle içerisinde ad olarak görev alır. Önce gelen öge kendisinden sonra gelen ögeyi pek çok yönden niteler ve onu belirli hâle getirir. Bir nesnenin başka bir nesnenin parçası olduğunu, bir nesnenin başka bir nesneye aidiyeti olduğunu veya bir nesnenin başka bir nesne ile tamamlandığını ifade edebilmek için bu gruba başvurulur. İyelik sistemiyle birbirine bağlanan unsurlar, ancak bir aitlik ilişkisiyle grup oluşturur (Ergin, 2007: 381). Günay Karaağaç, “Çekimlik Söz Öbekleri”nin “İlişkilendirme Öbekleri” alt başlığı altında gruptandığı isim tamlamalarını, iki ismin birbirleriyle kurdukları ilişki sonucunda “İsim Tamlaması”, “İyelik Öbeği” ve “İlgi Hâli Öbeği” olmak üzere üç gruba ayrılacağını ifade eder (2017: 207). Varlığın bir başka varlık ile ilişkilendirilmesi sonucu ortaya çıkan bu tamlamalar, ekli ya da eksiz olma durumlarına göre belirtili ve belirtisiz olmak üzere ayrılırlar.

2.1.1.1.6.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması ve İyelik Grubu

İsim tamlamaları, varlıkların birbirleriyle kurdukları münasebetin iki unsurla teşekkülünden oluşur. Belirtili isim tamlaması, tamlayan ve tamlanan arasında ilişki kurularak, tamlayanın yani ilk unsurun ilgi hâli eki alıp ikinci unsurun buna aidiyetini ifade eden iyelik eki almasıyla meydana gelir. İsim tamlamaları birinci unsuru meydana getiren tamlayanın ek alıp almama durumuna göre belirtili ve belirtisiz olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkar.

Belirtili isim tamlamasında, tamlayan unsur tamlayan ekini, tamlanan unsur da üçüncü şahıs iyelik ekini alır. Belirtili isim tamlamasında, tamlayan unsurun kim veya ne olduğu bellidir. Vurgu her iki unsur, yani tamlayan ve tamlanan üzerindedir. Tamlayan ve tamlanan arasında geçici bir ilişki söz konusudur (Özmen, 2016: 55). Belirtili isim tamlamasında tamlayan ilgi hâli eki (+ın,+in,+un, +ün; +nın, +nin, +nun, +nün)’nden birini alır. Ekle sağlanan geçici ilişki kurulan bu tamlamalarda birinci unsur belirtme görevi yapar (Karahana, 2019: 43). Unsurlar arasında yer değiştirilebildiği gibi, bu unsurlar arasına başka unsurlar da girebilir. Tamlayan öge ilgi hâli (+ın/+nın) ekini alarak ikinci isme bağlanır. Tamlanan öge de, ikinci bir ilişkilendirici olarak iyelik (+ı, +sı/+lar) ekini alır (Karaağaç, 2017: 209).

(isim+ilgi hâli eki) + (isim+iyelik eki)

İsim tamlamaları iyelik grubunu oluşturduğundan, iyelik ekleri eklendikleri kelimenin dışında bir şahıs ifade ederler. Bu niteliklerinden dolayı iyelik eki taşıyan ve tamlayanı düşmüş her kelime, tek başına dahi isim tamlamasının yerini tutabilir. Özmen’e göre iyelik grubu “Dönüştürme Zamiri ve İyelik Grubu”, “Tamlananı Birden Fazla Olan İyelik Grubu”, “Devrik İyelik Grubu”, “Ayrık İyelik Grubu”, “İyelikli Unsurlar” olarak beş ayrı başlık altında incelenebilir (2016: 51-54).

Tamlayanı kişi zamiri olan bu ilişkilendirme öbekleri, isim tamlamalarının aksine bir varlığı bir kişi ile ilişkili kılarlar. Bu grup tamamen bir isim tamlaması gibi kurulabilir; ancak bu söz öbeğinin isim tamlamasından ayrılan yönü, birinci isim ögesinin kişi zamiri olması ve bu kişiye ait olan iyelik eklerini alarak ikinci isim ögesine bağlanmasıdır (Karaağaç, 2019: 213-214). Karaağaç iyelik grubunu “Tamlayanlı İyelik Öbeği” ve “Tamlayansız İyelik Öbeği” olmak üzere ikiye ayırır. Tamlayanlı iyelik öbeği bir varlığı bir kişiyle ilişkilendirir. Tamlayansız iyelik öbeği ise kişi göstergesinin ikinci ögede bulunmasından ötürü tamlayanın eksiltildiği öbek türüdür (2019: 214). Ergin’e göre isim tamlaması bir iyelik grubundan, iyelik grubunun üçüncü şahsından başka bir şey değildir. İsim tamlamasına iyelik grubu diyebileceğimiz gibi iyelik grubuna da isim tamlaması diyebiliriz (2007: 382). İyelik grubunun her bir unsuru tek kelime olabileceği gibi doğal olarak bir isim vazifesi gören kelime grubu da olabilir (Ergin, 2007: 384).

2.1.1.1.6.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanı ilgi hâli eki almayan tamlamaya “belirtisiz isim tamlaması” denir. İlgi hâli eki almayan tamlamada, nesne kişiye mal edilemez. Tamlananın aldığı ek onu cinsle mal eder. Belirtisiz isim tamlaması genellikle cins anlamı verir. Unsurlar arasında geçici değil, devamlı bir ilişki söz konusudur. Anlamca kaynaşmaya müsait olan bu yapılar birleşik kelimeler yaparlar (Özkan, 2008: 26). Tamlayanın eksiz olması belirsizliğinin yanında gruba iştirakinin tam olduğunu da gösterir. Bir anlamda bu tür tamlamaların tamlanana bağlılığı daha güçlüdür. Tamlananın daimi destekçisi ve onun manasını tamamlayan sıfatı durumundadır (Ergin, 2007: 382). Tamlayan ve tamlanan arasında bulunan sıkı bağdan ötürü pek çok birleşik sözcük bu yapıdan doğar. Aralarındaki bu sıkı bağdan dolayı araya herhangi bir sıfat giremez (Gökdayı, 2018: 32). İyelik çekiminin ilgi hâli çekimi gibi sahiplik ve ilişki bildirmesi Türkçeye bu olanağı sunar (Karaağaç, 2019: 209).

2.1.1.1.6.1.1.3. Farsça İsim Tamlaması

Farsça isim tamlamasında, tamlayan ve tamlananın Türkçedeki isim tamlamalarından farklı olarak yerleri değiştirilir. Bu tür tamlamalarda tamlanan önce tamlayan sonra gelir. Türkçenin yapısına uygun hâle getirmek için tamlamaların yeri değiştirilir.

2.1.1.1.6.1.2. Sıfat Tamlaması

Sıfatlar, isimlerin niteliklerini, ne durumda olduklarını, çoğu kere sayılarını, ölçülerini gösteren, soran ya da belirten sözcüklerdir. Genellikle tanım yaparken, varlıkların özellikleri nitelenirken kullanılır (Atabay vd., 1976: 67-68). Bir söz, söz öbeği veya cümlenin ek almaksızın bir ismin önüne getirilmesiyle elde edilen çekimlik söz öbekleri sıfat tamlamalarını oluşturur (Karaağaç, 2019: 217). Karahan’a göre bir isim unsuru bir sıfat unsuruyla nitelenir ve belirtilirse bu kelime grubu sıfat tamlamalarını oluşturur (2019: 48). Sıfat tamlamasını sıfat takımları olarak ifade eden Banguoğlu,

belirtme öbeği olarak gördüğü sıfat takımını belirli durumların dışında ad olarak nitelendirir. Ona göre sıfat takımı bir ismin cümlede alabileceği bütün görevleri alır (2007: 500).

2.1.1.1.6.1.3. Birleşik İsim

Birleşik sözcük biçiminde kurulan adlara “birleşik isim” denir. Birleşik isimler, iki ya da daha çok ismin birlikte kullanılarak kalıplaşması sonucu meydana gelir ve tek bir isim gibi kullanılırlar. Anlam kayması ve kelimeler arasında ses kaynaşması ile oluşan isimler birleşik isimleri meydana getirir (Atabay vd., 1976:34). Bu gruplar her zaman özel isim olarak karşımıza çıkar. Herhangi bir çekim eki almazlar, bir kişiyi veya bir yeri belirtirler. Yardımcı öge ve asıl öge gibi bir ayırım söz konusu değildir (Gökdayı, 2018: 36). Bir nesnenin çoğunlukla tek tek adı olan isimler aynı nesneyi karşılamak, aynı nesneye ad olmak için herhangi bir ek almadan yan yana gelirler ve birleşik isim yaparlar. Bazı yer adları ile ikili üçlü bütün şahıs isimleri birleşik isimleri oluşturur (Ergin, 2007: 385).

2.1.1.1.6.1.4. Aitlik Grubu

Bu grup aitlik ekine bağlı oluşan kelime grubudur. “+ki” aitlik eki ile ondan önce gelen bir kelime grubunun yalın, genitif veya lokatif hâli ile oluşturulur. Kelime grubu olarak tek başına zamir olan aitlik grubu diğer kelime grupları ve cümle içerisinde zamir veya sıfat görevindedir (Ergin, 2007: 384). Aitlik grubunu hiçbir niteleme ve ilişkilendirmenin yer almadığı yapımlık öbekler olarak tanımlayan Günay Karaağaç, “+ki” aitlik ekinin yapım eki olduğu için Türkçenin çekimlik değil yapımlık yönünü temsil ettiğini belirtir (2017:199). Aitlik grubu, içinde bulunma, aitlik ve bağlılık bildirmek üzere oluşturulacak başka isimlerin yerine zamir gibi veya onları belirtmek için sıfat gibi kullanılırlar (Gökdayı, 2018: 39).

isim+ aitlik eki

isim+ ilgi hâli eki + aitlik eki

isim+ bulunma hâli eki+ aitlik eki

2.1.1.1.6.1.5. Edat Grubu

Anlam ve görevleri daha çok cümle içerisinde birlikte yer almış olduğu sözlerle beliren, sözcükler arasında ilgi kurmaya yarayan öğelere “edat (ilgeç)” denir. Bağlaçlarla karıştırılan edatlar, sözcükleri bağlamaz. Onlar arasında anlam ilgileri kurmaya yarar. Bağlaçların bağlama görevi kesindir, edatlar ise tamlama ve öteki sözcüklerle edat grupları kurabilirler (Atabay vd., 1976: 132). Bu anlamda bir isim unsuru ve bir son çekim edatından oluşan kelime gruplarına “edat grubu” denir. İsim ögesi önce, son çekim edatı ise sonra gelir. Edat grupları, zamir veya isimden oluşan isim unsurunun edatın cinsine göre çeşitli hâllere girmesi sonucunda birtakım çekim eklerini alırlar. Edat ise grubun asli, değişmez ögesi olarak kalır. İsim unsuru tek bir kelime olabileceği gibi birden fazla kelimeden de oluşabilir (Ergin, 2007: 392). Edat grubu söz dizimi içerisinde sıfat, zarf ve isim görevindedir. Grup almış olduğu edatın türüne göre zaman, yön, durum, benzetme, miktar, şart vs. bildirir (Karahana, 2019: 64).

2.1.1.1.6.1.6. Unvan Grubu

Bir şahıs ismi ile bir unvan ya da akrabalık isminden oluşan kelime grubuna “unvan grubu” denir. Şahıs ismi başta, unvan ya da akrabalık ismi sonda bulunur. Bu grupta eksiz birleşme söz konusudur. Şahıs ismi birleşik isim olabilir (Karahana, 2019: 68). Banguoğlu, bu grubu ayama ve soyadı öbekleri olarak adlandırır. Ayama, bir köyde ve kentte aynı şahıs adını taşıyanları ayırabilmek ihtiyacından doğar. Ayamalar babaya bazen de anneye, aileye, kişinin doğduğu yere, mesleğine, vasıflarına, kusurlarına nispetle verilmiş bir ad olup kişi adıyla birlikte bir ad takımı, veya sıfat takımı hâlinde belirtme öbeği oluştururlar (2007: 516). Türkçede unvan ve akrabalık isimlerinin başa getirilmesi söz konusudur. Bu durumda birleşik isim meydana gelir. Unvan veya akrabalık ismi şahsın bir ismi durumuna geçer. Unvan grubu unvanı sonda olan bir birleşimdir. Birçok dillerin aksine Türkçede unvan ve akrabalık isimleri sonra gelir (Ergin, 2007: 389-390).

2.1.1.1.6.1.7. Birleşik Fiil

Sözcük türlerinin en önemli öğelerinden biri olan fiil dildeki bildirme işleminin, dilde anlatılan olay, oluş ve devinimin belkemiğidir. Dilbilimcilerin bazıları fiili, dilde çıkarılan sözcükler olarak kabul eder. En eski dil çalışmalarına bakıldığında dilde fiil önemli bir yer arz etmiş, Aristo başlıca sözcük türleri içerisinde ad ile birlikte fiili (rhéma) de almıştır. Fiiller devinme, oluş, kılınış ve durum gösteren öğelerdir (Özel, vd. 1976: 69). Yardımcı fiil olarak kullanılan fiiller, bir başka öge ile birlikte bir anlam ve görevi birlikte yüklenirler.

“Türkiye Türkçesinde yardımcı eylemler, ad soylu sözcüklerin ya da kimi eylemsilerin eylem gibi kullanılmalarını sağlayan ve bir tür birleşik eylem oluşturan sözcüklerdir; etmek, eylemek, olmak, kılmak gibi eylemler dilimizde yardımcı eylemlerdir.(...) Yardımcı eylemler, kimi ad soyundan sözcüklerin ya da eylemsilerin eylem gibi görev yapmalarını sağlamakta, dolayısıyla bir tür birleşik eylem oluşturmaktadırlar” (Özel vd., 1976: 119-120).

Zeynep Korkmaz birleşik fiilleri, bir ad ile bir yardımcı fiilin, iki ayrı fiilin ya da ad soylu bir veya birden çok kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden meydana gelen ve tek bir kavrama karşılık olan fiil türleri olarak tanımlar. Birleşik fiilleri taşıdıkları birbirinden ayrı yapı ve anlam özelliklerine göre dört alt sınıfa ayırır. Birinci grupta yer alanları, bir ad veya bir sıfat ile “et-, ol-”yardımcı fiillerinin veya esas fiil olmalarının haricinde yardımcı fiil olarak da görev alan “bul-, bulun-, buyur-, eyle-, kıl-, yap-” fiillerinin birleştirilmesi yoluyla kurulan fiiller olarak ele alır. Bunlar arasında en sık kullanılanı ise bir kılış bildiren geçişli “et-” ile bir oluş bildiren geçişsiz “ol-” yardımcı fiilinin birleşmesiyle oluşan yapılardır. “Buyur-, eyle-, kıl-, yap-” fiilleri de “et-” fiiline eşit derecede görevi olan geçişli yardımcı fiillerdir. İçlerinde en yaygın olarak kullanılanı “yap-” tır. “Eyle-” ve “kıl-” Eski Anadolu Türkçesinin kalıntısı olarak çok az örnekte bulunmaktadır (2014: 199). Korkmaz, ikinci grupta yer alan fiilleri “karışık fiil” olarak adlandırır. Bunlar değişik zaman dilimi içerisindeki sıfat-fiillerin, “ol-” yardımcı fiili ile birleşmesinden meydana gelirler. Burada kullanılan sıfat-fiilin

durumuna göre, yani sıfat-fiilin bağlı bulunduğu zamana ve yüklendiği işlev ayrılığına göre “öncelik fiilleri”, “alışkanlık fiilleri”, “niyet fiilleri” olmak üzere üçe ayrılır. Korkmaz, bir diğer başlık altında tasvir fiillerini işlev ayrılıklarına göre “yeterlik fiilleri”, “tezlik fiilleri”, “süreklilik fiilleri”, “yaklaşma fiilleri”, “uzaklaşma fiilleri” olarak gruplandırır. Ardından “İkili Birleşik Fiiller” olmak üzere bir gruba daha ayırır. Bunlar, “Anlamca Kaynaşmış ve Deyimleşmiş Birleşik Fiiller”dir. Korkmaz, anlam kayması ile oluşmuş birleşik fiilleri şekil özellikleri itibariyle fiilden önce gelen ad ögelerinin sayılarına göre “Tek Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiiller”, “İki Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiiller”, “Üç Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiiller” olmak üzere üç gruba ayırır. Bunlardan her birini ise birleşimin ad ögesi ile fiil ögesi arasındaki birleşme özelliklerine göre alt sınıflara ayırır (2014: 200-202). İbrahim Delice’nin ise “fiil öbeği” olarak adlandırdığı grubu iki şekilde incelediği görülür. Birinci grupta bir yardımcı fiille kurulan fiil öbekleri vardır. Bunlar yabancı isim/yardımcı fiil yapısındadır. Bu tip fiil öbeklerinin yapısında “et-, eyle-, ol-, yap-, kıl-, bulun-, başla-” fiilleri yardımcı fiil olarak kullanılır. Diğer grubu “fiil+ zarf-fiil/ yardımcı fiil” yapısı oluşturur. Bu tür fiil öbeklerinde iki çeşit fiil bulunur. Biri “-a/-e, -ı/-i, -u/-ü, -ıp/-ip, -up/-üp” eklerinden birini veya bu eklere muadil kip eklerinden birini almış bulunan asıl fiil, ikincisi ise yeterlik bildiren “bil-”; tezlik ve kolaylık bildiren “ver-”; devamlılık ve süreklilik bildiren “dur-, git-, gel-, koy-, kal-”; yaklaşma bildiren “yaz-” gibi yardımcı fiillerdir. İkinci grubu ise “Asıl Fiil ile Kurulan Fiil Öbekleri” oluşturur. Bunlar, çekimli veya çekimsiz bir isim ve yardımcı fiil gibi kullanılan asıl fiille oluşturulan fiil öbekleridir. Bu tür öbeklerde, birleşenlerin anlamca kalıplaşması-deyimleşmesi- görülür (2007: 24-27).

Jean Deny, birleşik fiilleri “Katmerli ve Birleşik Fiiller” başlığı altında ele alır. İki kelimeden oluşan birleşik fiilleri “Katmerli veya Yardımcı Fiiller” başlığı altında “Ol- Yardımcı Fiiliyle Yapılan Katmerli Fiiller” diye ayırır. Diğer grubu ise “-A’lı veya -I’lı bir zarf-fiil üzerine kurulmuş katmerli fiiller” oluşturur. Bunlar bir fiili -A’lı veya -I’lı bir zarf-fiil hâline koyarak “bilmek, vermek, yazmak, durmak, yatmak, gelmek, gitmek, kalmak, komak vs.” yardımcı fiillerinden herhangi birinin getirilmesiyle oluşur. Deny, yeterlik fiili hariç bütün bu oluşumların, içerisinde yer aldıkları zarf-fiiller gibi kaybolmaya yüz tuttuğunu ifade eder. Bunlar yeterlilik fiili, tezlik fiili,

yaklaşma fiili, süremlî fiili olarak adlandırılırlar (2012: 437-445). Ergin ise yardımcı fiilin başına getirilen unsurun isim veya fiil oluşuna göre birleşik fiilleri ikiye ayırır. Bu iki çeşit birleşik fiilin yardımcı fiilleri de ayrı ayrıdır (2007: 386). Bunlar “İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller” ve “Fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller” olarak ikiye ayrılır. İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller “et-, ol-, eyle-, bulun-, yap-” fiilleridir. Bunlardan “et-, eyle-, yap-” isimlerden geçişli birleşik fiil, “ol-, bulun-” ise geçişsiz birleşik fiil yapar. Asıl ve en çok kullanılan yardımcı fiiller “et-” ve “ol-” tır. Bu birleşik fiilde isim unsuru ya bir isim veya bir partisip olur. İsim ya Türkçe ya da yabancı asıllı olur. Fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiillerde ise “bil-, ver-, gel-, gör-, dur-, kal-, yaz-, koy- (ko-)” fiilleri bunların başına getirilen fiilin vokal ve “-ıp, -ip” gerundiumu ile birliktelik oluşturması sonucu teşekkül ederler. Asıl mana gerundium fiilinin manasıdır. Yardımcı fiiller anlamları ile değil, sadece yardımcı fiil fonksiyonu ile çekim unsuru olarak vazife görürler. Ergin bunları şu şekilde tasnif eder: “Bunlardan bil-’in fonksiyonu iktidar; ver-’inki kolaylık, çabukluk ve birdenbirelik; gel-, gör-, dur-, kal-, koy-’inki deneme, devamlılık ve süre; yaz-’inki yaklaşma ifade etmektedir” (2007: 387). Ergin, “İktidarî Fiili” olarak adlandırdığı yeterlik fiilini ayrı bir şekilde gruplandırır. Eskiden “u-” “muktedir olmak” yardımcı fiili ile yapılan bu fiil, Batı Türkçesinde yerini “bil-”fiilinin almasıyla varlığını devam ettirmiştir. Menfi “uma-” fiili ek hâline geçmiştir. Bu geçiş sırasında “uma-”nın “u” vokali kendisinden önceki gerundiumun vokali ile kaynaşarak Batı Türkçesinin başlangıcında “-uma-, -üme-; -ima-, -ime-; -ama-, -eme-” birliklerini ortaya çıkarmıştır. Daha sonra Osmanlı Türkçesinde dar vokalli olan şekiller yerini “-ama-, -eme-”ye bırakmıştır (2007: 388). Leyla Karahan, “Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğu” (2019: 73) olarak tanımladığı birleşik fiilleri, “bir hareketi karşılayan birleşik fiiller” ve “bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller” olmak üzere iki grupta inceler. Bir hareketi karşılayan birleşik fiiller, bir isim ve bir fiil unsurunun birleşmesinden meydana gelir. Bunlar da ya bir ana yardımcı fiil ya da sözlük anlamı dışında kullanılan bir başka fiilden oluşur. Ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiilleri, “et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-” yardımcı fiillerinin oluşturduğunu belirtir. Diğer fiillerle kurulan birleşik fiillerde ise bu fiillerin dışında asıl fiiller kullanılır. Bu yapıda yer alan kelimelerden biri veya hepsi, ya kelime anlamlarını kaybetmişler ya da deyimleşmişlerdir (2019: 73-75).

2.1.1.1.6.1.8. İsim-Fiil Grubu

Bir hareket ismi ile ona bağı olan tamlayıcı veya tamlayıcılardan oluşan kelime grubudur. Hareket ismi “-mAk”, “-mA” ve “-İş” ekleri ile yapılır. Grubun ana unsuru hareket ismidir, genellikle sonda bulunur. Bu grup, söz dizimi içerisinde isim görevi yapar (Karahana:2019: 55). Delice’nin “yüklemsi öbekleri” adı altında incelediği bu grup, bir cümlemin yüklemi olmayıp başka bir yükleme isim, sıfat ve zarf olarak bağlanan ve adına yüklemsi dediğimiz fiillerin yanına isim veya isme dayalı isim öbekleri olarak oluşur. Delice, “biçimbirim/fiil+ isim-fiil eki” şeklinde ifade ettiği bu öbeği “-mAk; -mA ve -ş isim-fiil eklerinden birini almış bir fiil ile ona bağı isim unsurlarından oluşan kelime öbeği” (2007: 45) olarak tanımlar. Deny, eylem adları (fiil adları) olarak ifade ettiği isim-fiilleri “-mA ekiyle yapılanlar”, “-mAKLIK ekiyle yapılanlar” ve “-İş eki ile yapılanlar” olarak ayırır. Bu bağlamda “-DIK”lı ve “-AcAK”lı kipleri de eylem adları olarak kullanılma durumlarına göre açıklar. Fiil adı olarak ifade ettiği başlık altında ek olarak “-mAK” hecesini gösterir. Ona göre, fiil adı zaman fikri bildirmez. Çekimsiz fiiller içerisinde iyelik eki alamayan tek kiptir. Çok daha önceden ortaya çıkmamış olmakla birlikte “-mAK” lı fiil adının miladi 11. yüzyılda gösterildiği bilinmektedir. Ek, giderek yalın bir kip niteliği taşımıştır. “-mA” lı iş adlarının da dört kavrama elverişli olduğunu belirtir, Deny. İyelik eki almadan bu fiil adı kavramlı olur, “-mAK” tan gırtlak sesi olan “k” ünsüzü düştüğü için buna bazen “muhaffef veya hafifletilmiş fiil” adına da “eksiltilmiş fiil adı (son ses düşmesi)” denir. Yalın anlamlı fiile ait olan ad kavramlı olur. Ad, bu fiil kökünün bildirmiş olduğu eylemin mantiki nesnesine ait olduğunu ifade eden dönüşlülük eki görevini görecekt bir iyelik eki ile bulunmaktadır. İş adı eki olan “-mA” ile olumsuz fiil eki olan “-mA” yı birbirine karıştırmamak gerekir. Birinci ek vurguludur, ikincisi ise bunun tersine vurguyu kendisinden önceki heceye çeker (2012: 399, 401- 402). Muharrem Ergin, isim-fiil grubunu “fiil grubu” olarak adlandırır. Bu grupta failin az ve her zaman iyelik ekli olarak bulunduğunu ifade eder. Üzerinde en çok durulmak istenen unsur fiil isminin en yakınında bulunur. Grubun normal vurgusu fiil isminden önce gelen bu unsur üzerindedir. Fiil grubunda kullanılan fiil isimleri hareket isimleridir. O yüzden daha çok “-mak, -

mek” li fiil isimleri ile fiil grubu yapılır. Bundan sonra ise “-ış, -iş” li hareket isimleri bu grupta elverişli olarak kullanılır. Hareket ismi olarak kullanıldığında “-ma, -me” li fiil isimleri de fiil grubu yapar. Fiil grubu bir hareket grubudur ve hareket isimleriyle yapılmaktadır. Fiil grubu hareket ismi grubu olarak kelime grupları ve cümlede isim muamelesi görür (2007: 395).

Günay Karaağaç, “Fiilimsi Öbekleri” altında sınıflandırdığı bu grubu “Fiil İsmi Öbekleri” olarak isimlendirir. Fiil ismi ekleri, fiillere eklenerek onları isimleştirir. Bu isim-fiilde olduğu gibi bir yapma veya olma adının, bir olay adının, kısacası bir cümlelenin isim olarak kullanımını ifade eder. Fiil ismi eklerinin temel işlevleri eylemlerin adlarını yapmaktır. Karaağaç, bu grubu bir fiil adı ile ona bağlı olan bir veya birden çok ögeyle kurulan söz öbeği olarak tanımlar. Bu ekler, eylemleri kavram, iş ve tarz olarak adlandırır (2017: 170-171). Özel vd.’nin tasnifine göre isim-fiiller “Eylemlilikler” olarak adlandırılır. Türkiye Türkçesinde eylemlilik eylemlerin kök ve gövdelerine “-mak (-mek), -ma (-me), -ış (-ış, -uş, -üş)” ekleri getirilmesiyle türetilen eylemlilikler, adların tüm özelliklerini gösterirler. Bunlar aynı zamanda zaman kavramı taşımayan sözcüklerdir (1976: 127-128).

Yardımcı unsur+ İsim-fiil= İsim-fiil grubu

-mak / -mek

-ma/ -me

-ış/ -iş

2.1.1.1.6.1.9.Sıfat-Fiil Grubu

Muharrem Ergin’in partisip olarak adlandırdığı sıfat-fiiller, “nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir” (2007: 333). Anlam olarak isim cinsinden kelimelerdir. Asıl isimlerden farkı nesneyi kalıcı özelliklerine göre değil hareketi ile ifade etmesidir. Fiil kök ve gövdelerine belirli eklerin getirilmesiyle oluşan partisipler, nesnelerin hareketlerini ifade eden fiil şekilleridir. Ergin, bu sebeple partisipleri fiillerin isim şekilleri oldukları için “isim-fiil” diye adlandırır (2007: 333). Ergin’in partisip

grubu olarak adlandırdığı sıfat-fiil grubu, bir partisiple ona bağlı unsurlardan oluşmaktadır. Partisip grubu, fiili partisip olan bir fiilimsi grubudur. İsim veya sıfat olarak kullanılırlar. “-dık”, “-dik” ve “-acak”, “-ecek” eklerini alan partisip grupları genellikle iyelik grubunun tamlanan unsurunu teşkil ederler ve iyelik eki ile birlikte kullanım gösterirler (2007: 396).

Deny, sıfat-fiilleri, “asıl sıfat-fiillerle bazen ortaç bazen de sıfat-fiilimsi gibi kullanılan “-DIK” lı ve “-AcAK” lı çekimsiz fiiller” (2012: 409) olarak tanımlar. Sıfat-fiillerin çoğu aynı zamanda fiile ait olan gövdeler olarak da kullanılırlar. Ekleri ifade ederken “-An şimdiki geçmiş zaman sıfat-fiili”, “-Ar/-Ir geniş zaman sıfat-fiili eki”, “-mİş’lı geçmiş zaman sıfat-fiili”, “-DIK’lı ve özellikle -AcAK’lı kiplerde sıfat-fiil” olarak ayırır. Sıfat-fiilleri yapılarına göre basit ve birleşik olarak da sınıflandırır. Sıfat, bilindiği üzere bir nitelik bildirir ve fiilin sıfat-fiili ise bir fiil ve hareket bildirir. Fiilin bir sıfatla meydana getirildiği sıfatları “fiilcil (=fiillik)” olarak isimlendirir (2012: 410-411).

Sıfat-fiili, Özel vd. “Ortaçlar” olarak adlandırır. Sıfat-fiiller tümce içerisinde sıfat olarak görev almaları, sıfat tamlamalarına tamlayan olmaları bakımından sıfat, bazen de ad görevi yapmalarından dolayı ad olurlar (1976: 130). Karahan, “Sıfat-Fiil Grubu” olarak adlandırdığı bu grubu “bir sıfat-fiil ile bu sıfat-fiile bağlı tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grubu” olarak tanımlar (2019: 53). Grubun ana unsuru sıfat-fiildir ve sıfat-fiil genellikle sonda bulunur. Fiille oluşan bütün gruplarda olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan sıfat-fiilin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf adı verilen öğelerle tamamlanır. Yüklem görevinde olan sıfat-fiil herhangi bir yargı bildirmez (Karahan, 2019: 53). Delice’nin yüklemsi öbekleri başlığı altında sınıflandırdığı bu grup, “sıfat-fiil öbeği” olarak adlandırılır. Sıfat-fiil öbeğinden meydana gelen sıfat tamlamalarında, isim unsurunun eksiltilmesi ve hâl eklerinden birini alması durumunda sıfat-fiil öbeği isim gibi vazife görür (2007: 46).

Günay Karaağaç, bu grubu fiilimsi öbekleri başlığı altında inceler ve “isim-fiil öbekleri” diye adlandırır. “Türkçenin şekil ve zaman ekleri, isim-fiil ekleri ile bütün fiilden isim yapma eklerini bir bütün olarak düşünmek gerekmektedir. Türkçenin değişik yer ve zamanlarında, bu eklerden biri zaman bildirme, diğeri fiil adı, bir başkası

isim-fiil olarak kalıcı isim işlevleri görmüşlerdir” (2017:169). İsim-fiil ekleri fiillere eklenerek onları isim hâline getirir. Bir yapma ve olma adının, bir olay adının, kısacası bir cümlelinin isim olarak kullanımını ifade eder. Asıl işlevleri geçici eylem adları yapmış olmalarıdır (Karaağaç, 2017: 169).

Yardımcı unsur + Sıfat-fiil= Sıfat-fiil grubu

-an/ -en

-r/ -ar/ -er

-dik/ -dik

-maz/ -mez

-mış/ -miş

-acak/ -ecek

-ası/ -esi

2.1.1.1.6.1.10.Zarf-Fiil Grubu

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliği taşıyan sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamları daha belirgin duruma getiren Arapça kökenli kelimelerdir (Korkmaz, 427: 2014). Zarfların standart bir yapısı olmadığı için Türkçede bir anlam sınıfı olarak kabul görürler. Bu vasıflarından dolayı sıfatlar, zarf-fiiller, sıfat-fiiller, tekrar öbekleri, ilgeçler, çekim ekleri tümcede zarf görevinde olabilir. Türkçede belirteç olabilecek birçok yapının kullanım alanı sınırsızlaşmıştır (Akçataş, 2019: 110). Zarf-fiil grupları ise “-A, -(y) ArAktAn, -DlkçA, -(y)IncA, -i-ken/ -ken” gibi eklerle kurulan gruba verilen isimdir. Bir zarf-fiil ile bu zarf-fiile bağlı olan tamlayıcı veya tamlayıcılardan meydana gelen kelime grubudur. Grubun ana unsuru zarf-fiildir ve grubun sonunda bulunmaktadır. Yüklem görevi yapan zarf-fiilin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf ismi verilen öğelerle tamamlanır. Zarf-fiiller yargı bildirmez ve söz dizimi içerisinde zaman, tarz, sebep, bağlama,

karşılaştırma vb. fonksiyonlarla zarf görevinde bulunurlar (Karahan, 2019: 57-59). Özel vd. göre “Ulaçlar” olarak adlandırılan zarf-fiiller, “Türkiye Türkçesinde, eylem- den türeyen, ancak tümce içinde çoğunlukla belirteç görevini yapan sözcükler”dir (1976: 137).

Deny’e göre zarf-fiiller değişmezdirler ve sıfat-fiilden farklı olarak kendilik- lerinden zaman bildirmezler. Bunun sonucu olarak da ne kip ne de kişi gösterirler. Bazı zarf-fiiller hâl ve şart bildirmekten ziyade çok kişili kipleri birbirine bağlarlar. Şu anda kullanılan zarf-fiil veya ulaç denilen ulamlı (vasli) kipleri ifade etmek için Osmanlı Türkçesinde genellikle “rabıt siygası” deymi kullanılmıştır. Zarf-fiiller özellikle yazı dilinde sayıca çok ve kullanışça saktır. Türkçede bağlaç (bağlama edatı) kullanılmadı- ğında onların yerini tutarlar (2012: 424). Muharrem Ergin’in “Gerundium Grubu” ola- rak adlandırdığı bu grup bir fiil grubu durumundadır. Gerundiumun haricinde fiilin gerektirdiği unsurları içerir. Gerundium grubu daima zarf olarak kullanılır (2007: 396). Delice’nin “Zarf-Fiil Öbeği” olarak adlandırdığı bu grup “biçimbirim/fiil+zarf-fiil” eki şeklinde formüle edilmiştir. Zarf-fiil işlevini bazen bir sıfat-fiil üstlenebilir ve bu durumda sıfat-fiil hâl eki alır (2007: 46).

Zarf-fiil grubunu Baskakov, “Belirteni Fiil Olan, Fiilli İsimlik Kelime Grup- ları” adı altında ele alır. İsimlik fiilli kelime gruplarında, sıfat-fiil, mastar ve zarf-fiil biçimleri belirten olarak görev alırlar. Zarf-fiiller herhangi bir fiil şekli ile sıralanma yöntemine göre birleşirler ve zarf-fiiller, mastarlar gibi zaman anlamı bulunmaksızın yüklemın mastar veya sıfat-fiil biçimlerinin bildirdiği hareket anlamını sadece tamam- larlar (2016: 60).

Yardımcı unsur+ Zarf-fiil= Zarf fiil grubu

-inca/ -ince

-arak/ -erek

-dikça/ -dikçe

-madan/ -meden

-ıp/ -ip

-alı/ -eli

-ken

-e/ -a

-ı/ -i Fiil tekrarıda kullanılırlar ve birleşik fiil yaparlar.

-u/ -ü

2.1.1.1.6.1.11. Sayı Grubu

Muharrem Ergin, Türkçede sayıların üç şekilde karşılanacağını ifade eder: “1.tek kelime ile, 2. sıfat tamlaması ile, 3. sayı grubu ile” (2007: 390). Sayı grubu büyük sayı ve küçük sayı olmak üzere iki unsurdan oluşur. Büyük sayı önce, küçük sayı ise sonra gelir. Ters olduğu durumlarda sıfat tamlaması oluştururlar. Doğrudan yan yana gelirler ve herhangi bir ek almazlar. Büyük sayı da küçük sayı da ya tek kelime, ya sıfat tamlaması, ya sayı grubu olur. Sayı grubunun bağlanma noktaları onlar, yüzler, binler, milyonlar, milyarlardır. Sayı grubu arka arkaya gelen iki ya da ikiden fazla büyük sayı-küçük sayı unsurlarından oluşan kelime grubudur (Ergin, 2007: 391). Karahan, sayı grubunu “basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğu” olarak tanımlar (2019: 72). Demir’e göre ise aralarında toplama ilişkisi bulunan iki sayıdan oluşan bu grup, ilki büyük ikincisi küçük sayı olmak üzere meydana gelir (2006: 206). Sayılar sondan başa doğru büyür, küçük sayı sonda yer alır. Genellikle ana sayılar sıfat tamlamasını, ara sayılar sayı grubunu oluşturur. Sayı grubunu oluşturan her unsur kendi içerisinde sayı grubu, sıfat tamlaması veya tek kelime olabilir. Bu grup, cümlede isim ve sıfat görevi yapar (Karahan, 2019: 72).

Delice’nin “Sayı Öbeği” olarak ifade ettiği bu grup, “sayı ismi/ sayı ismi” nin birleşmesiyle oluşur. Delice, sayı öbeği ile sayı isimlerinden yapılan sıfat tamlamasını birbirinden ayırmak için aralarındaki matematiksel ilişkiye dikkat etmek gerektiğini ifade eder. Sayı öbeğinde iki sayı isminin arasında bir toplama ilgisi bulunmaktadır. Sayı isimlerinden yapılan sıfat tamlamalarında ise iki sayı ismi arasında bir çarpma ilgisi bulunur (2007: 29-30). Karaağaç’ın da “Sayı Öbeği” olarak isimlendirdiği bu

grup “onluk/ yüzlük/ binlik sayı+ birlik sayı” şeklinde formülleştirilmiştir. Karaağaç’a göre “*Bir yapımlık öbek olan sayı öbeği, bugün artık bir sözlük birimidir*” (2017: 189).

2.1.1.6.1.12. Ünlem Grubu

Ünlem grubu bir ünlem ve isimden oluşan kelime grubudur. Zeynep Korkmaz, bu grubu oluşturan ünlemin kapsamlı bir tanımını şu şekilde yapar: “Ünlem, söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelime-ler türetmeye yarayan bir söz türüdür (2014: 961). Kelime türlerinden farklı olarak ünlem grupları, insanın düşüncelerine karşılık gelmekten ziyade, insanın ruh ve duygu dünyasını yansıtmaları bakımından önemlidir.

Ergin, ünlemleri “Ünlem Edatları” adı altında inceler. Edat grubunu, “*Bunlar his ve heyecanları ifade için içten koparak gelen edatlarla tabiattaki sesleri taklit eden edatlardır.*” (2007: 349) şeklinde tanımlar. Ünlem grubunu ise bir seslenme edatı ve bir isim unsurundan meydana gelen kelime grubu olarak açıklar. Burada seslenme edatı isim unsurundan önce gelir. Eksiz bir birleşme şeklinde gerçekleşen grupta, edat tek kelime hâlinde, isim unsuru ise bir isim veya ismin yerine geçen kelime grubu hâlinindedir. Ünlem grubu hitaplarda kullanılır (Ergin, 2007: 390). Deny, ünlemleri iki türlü ünlem edatı tasnifiyle belirtir. Birincisi çağrılı ünlemler, ikinci kişisi çağırmak, ondan bir şey sormak, ona bir şey gördürmek ya da bir şey göstermek için dikkati çekmeye yararlar. İkincisi, dokunaklı ünlemlerdir ki bunlar öznel bir nitelik taşır ve ruhun duygularını ifadeye yarar, haykırılı ünlemlerdir. Bu ayrılışlar kesin değildir. Çağrılı bir ünlem haykırılı bir kavramla da anlamca çeşitlenebilir. Deny ünlemleri ifade ettikleri duygu ve düşünce vasıflarını belirterek teker teker inceler (2012: 630). Cümlelerin kuruluşuna katılmayan bu grup, hitaplarda kullanılır ve cümle dışı unsur olarak cümle içerisinde herhangi bir yerde olabilir (Karahan, 2019: 71). Delice, bu grubu edat öbekleri içerisinde inceler. “Ünlem Edatı Öbeği” adını verdiği ünlem grubunu, bir ünlem edatı ve bir isim unsurundan müteşekkil yapılar olarak ele alır. Ünlem

edatı önce, isim unsuru sonra gelir. Yalnızca Arapça ve Farsça dil bilgisi yapısına göre kullanılan ünlem edatları isim unsurundan sonra gelir. Cümlelerin sadece başında bulunabilen bu öbekler, cümle içerisinde ünlem görevi görür ve ünlem tümlecini oluştururlar (2007: 22-23). Karaağaç “Ünlem Öbekleri” olarak adlandırdığı bu grubu, kısaltma öbekleri içerisinde yerleştirir. Ünlem öbekleri, tek başlarına bilgi vermezler, cümle sayılmazlar; çünkü bir yargı, bir bildirme ifade etmezler. Türkçede seslenme edatları hitap bildiren sözlerdir: “a, ey, ay, iy, hey, be, bre, ya, hay, yahu, hu, more, ulan, eyvah, oh, vah...” Bu öbekte, ünlem, tek söz veya söz öbeği şeklinde bulunabilir (2017: 187- 189).

2.1.1.1.6.1.13. Bağlama Grubu

Eş görevli ya da birbirleriyle ilgili olan sözcükleri, sözcük öbeklerini, özellikle de tümceleri bağlamaya yarayan, bunlar arasında anlam ve belirli zamanlarda da biçim bakımından bağlantı kuran öğelere “bağlaç” denir. Büyük bir kısmının yabancı kökenli olduğu “ve, veya, yahut, veyahut, ya da, fakat, meğer, zira, madem, hem...hem” gibi bağlaçlar, dilimize Arapça ve Farsça’ nın etkisi sonucunda girmiştir (Özel vd., 1976: 10). Korkmaz bağlaçları “kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleri” (2014: 923) olarak tanımlar. Ergin, bağlaçları “Bağlama Edatları” olarak isimlendirir. “*Bunlar kelimeden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime guruplarını ve cümleleri şekil veya mânâ bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır*” (2007: 352) şeklinde tanımlar. Deny’e göre Türkçe öteki İslam dillerinin tesiri altında bulunduğu için bağlaçlar kullanılmıştır; fakat bunlar nispeten azdır ve çoğu da Arapça, Farsçadan alınmadır. Türk dili bunları tek başına edat olarak değil uymacalar (ekleme) olarak saymak eğilimindedir. Bağlaçlardan sonra pek duyulur bir söyleniş durulması olduğu için Türkçede bağlaç iki cümle arasında bulunduğu zaman bazen ana cümleye katılıp onunla yoğrularak söylenir. Bu durum da “amma” ve “ki” bağlaçları için geçerlidir (2012: 597- 598).

Bağlama grubu, bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurundan oluşan kelime grubuna verilen addır. Bağlama edatları (ve, veya, ile, ilâ, fakat, ama, değil vb.) isim unsurları arasında yer alır (Karahana, 2019: 65). Ergin bağlama grubunu sıralama, bağlama edatları ile yapılan kelime grubu olarak tanımlar. Bugün sıralama edatları “ve, ile,” Arapça “ilâ”dır. Bu edatlarla birbirlerine bağlanan iki unsur bağlama grubunu oluşturur. İki unsurun arasında edat yer alır. Unsurların her biri kelime veya kelime grubunu oluşturabilir. Sıralanan unsurlar eğer ikiden fazla olursa bağlama edatı son iki unsurun arasına girer. Bu da “ve” edatıdır. Bağlama grubu en zayıf kelime grubu arasındadır (2007: 379- 380). Bağlama grubunu Günay Karaağaç, “Bağlama Öbek ve Cümleleri” adı altında değerlendirir. Bu grup, bağlama edatları ile birbirlerine bağlanan iki veya daha fazla isim unsurunun oluşturduğu söz öbekleridir. Diğer söz öbeklerinde öğelerin yerleri değiştiğinde öbeğin anlamı ile dil bilgilik yapısını değiştirirken, sıralama birliğinin yapısında yer alan öğelerin yer değiştirmesi onların anlamını ve dil bilgilik yapısını değiştirmez. Bu öbekler, “sıralayıcı bağlama öbekleri” ve “açıklayıcı bağlama öbekleri” olarak ikiye ayrılır. Sıralayıcı bağlama öbeklerinde, tek bir edatla iki söz öbeği birbirine bağlanır. Bağlanan öğeler arasında sıralama ilişkisi vardır. “Ve, ile, veya, ya da, yahut vb.” gibi sıralama edatları ile bağlama öbekleri kurulur. Açıklayıcı bağlama öbeklerinde ise cümle başına veya sonuna gelen edatlarla yapılan bu yapılarıdaki sözler sıralama, denkleştirme, karşılaştırma, açıklama, sebep, sonuçlandırma, onama ve ret vb. ilişkilerle birbirine bağlanırlar (2017: 201- 202). Delice, bağlama grubunu “Bağlama Edatı Öbeği” başlığı altında inceler. “Temel öge/ ve / temel öge” şeklinde ifade eder. Bağlama edatlarıyla birbirlerine bağlanmış olan iki veya daha fazla cümleden küçük biçim birimsel birleşenin meydana getirdiği kelime öbekleri olarak tanımlar (2007: 20).

2.1.1.1.6.1.14. Kısaltma Grupları

Muharrem Ergin, kısaltma gruplarını “*kelime guruplarının ve cümlelerin kısaltması, yıpranması neticesinde ortaya çıkan kelime gurupları*” (2007: 396) olarak tanımlar. Bu gruplar, daha geniş bir gruptan kısaltmış ve klişeleşmiştir. Ergin isnat, datif, lokatif, ablatif gruplarını birer kısaltma grubu olarak ele alır (2007: 397). Günay Karaağaç, söz öbekleri ve cümlelerden yıpranma ve eksiltme yoluyla ortaya çıkan bu grubu “Kısaltma Öbekleri” olarak isimlendirir (2017: 175). Bu gruplar genellikle isim-fiil, sıfat-fiil veya zarf-fiil gruplarından kısaltmışlar ve bir kısmı da kalıplaşmışlardır. İki isim unsurundan müteşekkil olan grupta, ikinci unsur bir nitelik ismidir (Karahan, 2019: 80). Delice, kısaltma gruplarını “Kısaltma Öbekleri” olarak isimlendirir. Bunları ayrılma öbeği, belirtme öbeği, ilgi öbeği, iyelik öbeği, kalma öbeği, yönelme öbeği olarak gruplandırır (2007: 40).

Hangi öbeklerin kısaltma grubuna dâhil edileceği veya bunların kısaltma grubu sayılıp sayılmayacağı yönünde kaynaklar arasında görüş birliği bulunmamaktadır. Bu gruplar, sözcüklerden ziyade ilk sözcüğün sonuna getirilen çekim eklerine göre sınıflandırılmaktadır. Kısaltma grupları içerisinde gösterilecek öbekler ve bunların adlandırma yöntemleri üzerinde yeniden düşünülmesi gerekir (Gökdayı, 2018: 81). Gökdayı bu adlandırmaya bir eleştiri getirerek öbeklerin oluşum biçimlerini gözetmeyen bir adlandırma ve sınıflandırma olarak görür. Esasında öbeklerin ilk sözcüğe veya ona eklenen bir eke dayanarak değil, baş olan sözcüğün türüne göre adlandırılıp sınıflandırılması gerektiğini ifade eder. Gökdayı’ya göre eğer bu şekilde bir sınıflandırma yapılırsa kısaltma grupları adıyla bilinen öbeklerin adları da değişecektir. Eğer öbekleri baş olan sözcüğün türüne göre adlandırırsak isnat grubu yerine sıfat öbeği; yükleme grubu, yönelme grubu, bulunma grubu, ayrılma grubu, vasıta grubu yerine ad ve sıfat öbeği; eşitlik ve ilgi grubu yerine ad öbeği demek gerekir (2018: 169-171).

2.1.1.1.6.1.14.1. Yönelme Grubu

Muharrem Ergin bu grubu “Datif Grubu” olarak isimlendirir. Datif hâlindeki bir unsurla ondan sonra gelen yalın bir isim unsurunun meydana getirmiş olduğu gruptur (2007: 394). Birinci unsuru yönelme hâli eki taşıyan kısaltma grupları içerisinde yer alan yönelme grubu, Karaağaç tarafından “Yaklaşma Hâli Öbeği” olarak adlandırılır. Bunlar kuruluş olarak sıfat tamlaması gibidir, birinci öge burada da ikinci ögeyi niteler durumdadır. Bu grubu oluşturan ögeler, bir söz ya da söz öbeği olabilir (2017: 179- 180). Delice’nin “isim + yönelme hâli eki/ yalın isim” olarak formüle ettiği bu grup, zarf-fiil veya sıfat-fiil öbeğinden kısaltmıştır. Cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf görevinde bulunabilirler (2007: 43). Gökdayı, bilinenin aksine baş konumundaki birime göre adlandırma ilkesine uyulduğunda bu öbeğe yönelme grubu denilmesi gerektiğinin altını çizer. Sondaki birime göre, daha doğrusu sondaki sözcüğün türüne göre ad veya sıfat öbeği denmesi gerektiğini savunur (Gökdayı, 2018: 169- 170).

2.1.1.1.6.1.14.2. Bulunma Grubu

Bulunma hâli eki almış bir isimle, kendisinden sonra gelen bir isim ve sıfat unsurundan oluşur. Unsurlar tek kelimedenden oluşabileceği gibi birden fazla kelimedenden de meydana gelebilirler. Muharrem Ergin, bu grubu “Lokatif Gurubu” olarak isimlendirir. Her iki unsur da ya tek bir isim veya ismin yerine geçen kelime grubudur (Ergin, 2007: 394). Delice, bu grubu “Kalma Öbeği” olarak isimlendirir. İkinci unsuru genellikle bir vasıf ismi olabilen bu öbeğin her iki unsuru da birer kelime öbeği olabilir. Bu öbek somut isimler yapabildiği gibi deyimler de oluşturur (2007: 42). Karaağaç, bu grubu “Bulunma Hâli Öbeği” olarak adlandırır. Öbeğin birinci ögesi bulunma hâli eki (+da / +de/ +ta/ +te) alır. Bu öbeğin kuruluşu tıpkı bir sıfat tamlaması gibidir. Birinci öge ikinci ögeyi niteler (2017: 180). Gökdayı, baş konumundaki birime göre adlandırma kuralını takip ederek bu tür öbeklere ad ve sıfat öbeği denmesinin daha uygun olacağı kanaatini dile getirir (2018: 170).

2.1.1.1.6.1.14.3. Uzaklaşma Grubu

Birinci unsuru uzaklaşma hâli eki taşıyan kısaltma gruplarıdır (Karahan, 2019: 82). Ergin'in "Ablatif Grubu" olarak isimlendirdiği bu grup, ablatif bir unsurla ondan sonra gelen bir isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur. Her iki unsur da ya tek bir isim ya da ismin yerine geçen bir kelime grubudur (2007: 394). Delice'nin "Ayrılma Öbeği" olarak isimlendirdiği bu grup "isim+ ayrılma hâli eki/ yalın isim" şeklinde formüle edilmiştir. Birinci birleşeni ayrıca kelime öbeği olabilen bu öbek, kelime öbekleri ve cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf görevlerindedir (2007: 40-41). Karaağaç'ın "Uzaklaşma Hâli Öbeği" şeklinde isimlendirdiği bu öbeklerin birinci ögesi "+dAn" uzaklaşma hâl ekini alır. Burada hâl eki almış olan sözcük, sıfat olarak algılanır (2017: 181). Gökdayı bu gruba da ad ya da sıfat öbeği denmesinin, baş konumdaki birime göre adlandırma yapılmasının gerekliliğini vurgular (2018:170).

2.1.1.1.6.1.14.4. İsnat Grubu

Biri diğerine isnat edilen iki isim unsurunun bir araya gelmesiyle oluşan kelime grubuna "isnat grubu" denir. İsnat edilen unsur, kendisine isnat olunandan sonra gelir. Ters çevrilmiş bir sıfat tamlaması görünümündedirler. Kendisine isnat olunan unsur genel olarak iyelik eki alır; ancak bazen de yalın hâlde kullanılabilir. Bu şekilde oluşturulan birleşikler genel manasıyla sıfat olarak kullanılırlar ve ayrı yazılırlar (Özkan vd., 2008: 87). Muharrem Ergin, isnat grubunun umumiyetle bir partisip grubunun kısaltması olduğunu ifade eder. Bütün isnat gruplarının arkasında zikredilmemiş veya düşmüş, "olan" veya "olarak" kelimesi vardır. Bu sebepten dolayı isnat grubu hâl ekleri de taşıyabilir, çekimli de olabilir (2007: 393). Karahan, bu grubu "unsurlarında çekim eki bulunmayan veya sadece birinci unsurunda iyelik eki bulunan kısaltma grupları" olarak tanımlar (2019: 80). Günay Karaağaç, isnat grubunu "İsnat Öbekleri" olarak isimlendirir ve "İyelikli İsnat Öbeği", "İyeliksiz İsnat Öbeği" olmak üzere iki grupta inceler. Burada isnat edilen öge bir özelliğin, bir niteliğin adıdır (2017: 175). Gökdayı ise öbeklerin baş birime göre adlandırılması gerektiği kuralından yola çıkarak isnat öbeği yerine sıfat öbeği denmesini uygun bulur (2018: 169).

2.1.1.1.6.1.14.5. Vasıta Grubu

Karaağaç'ın "Vasıta Hâli Öbeği" olarak adlandırdığı bu grup, vasıta eki veya vasıta edatı almış olan bir isim ögesinin bir başka isim ögesi ile meydana getirdiği söz öbeğidir. Bu öbekte birinci öge, vasıta edatı ya da vasıta eki (-la/ -le) alır. Bu grup kuruluş olarak sıfat tamlaması gibidir ve birinci öge ikinci ögeyi niteler (2017: 181-182). Vasıta grubu isimlendirmesine Leyla Karahan'da rastlanmasına rağmen Muharrem Ergin ve İbrahim Delice'de bu grupla alakalı ayrı bir başlık bulunmamaktadır. Birçok kaynakta "ile" ilgecinin ekleşmiş biçimi olan "-la" vasıta (araç) durumu eki, ad durum ekleri içerisinde yer almaktadır. Baş olan birime göre adlandırma yapılırsa son-daki birimi ad olarak kullanılabilen öbekler ad öbeği, sondaki birimi sıfat olarak kul-lanılabilen öbekler "sıfat öbeği" diye isimlendirilir (Gökdayı, 2018: 170-171).

2.1.1.1.6.1.14.6. İlgi Grubu

İlgi eki almış bir isimle başka bir ismin oluşturduğu kelime grubuna "ilgi grubu" denir. Belirtili isim tamlamasının tamlanan kısmındaki iyelik ekinin düşme-siyle, kısaltmaya uğramış bir isim tamlaması görünümündedir (Özkan vd., 2008: 89). Muharrem Ergin'in "Genitif Gurubu" olarak adlandırdığı bu grupta genitifli unsur önce, onun bağlı bulunduğu yalın isim sonra gelir. Grup iyelik eki düşmüş bir iyelik grubu gibidir. Genitif grubu kısaltmış bir iyelik grubudur (2007: 393). Karaağaç bu grubu "İlgi Hâli Öbeği" olarak isimlendirir. Onu kısaltma öbekleri içerisinde değerkendirmez. Çekimlik bir öbek olduğunu belirtir. Bugün yalnızca zamir, özel ad ve iye-likli sözlerle yapılabilen bir ilişkilendirme öbeği olarak görür. Bir isim, ilişkili olduğu diğer bir isme ilgi hâli ekiyle bağlanır; asıl öge iyelik eki almaz. İlgi hâli öbeği, bir tür isim tamlamasıdır (2017: 177- 178). Delice, "İlgi Öbeği" olarak isimlendirdiği bu grubu, "isim+ ilgi hâli eki / yalın isim" şeklinde ifade eder. Bu öbek esasında, iyelik eki düşmüş olan belirtili isim tamlamasıdır (2007: 41). Gökdayı, baş olan birime göre adlandırma yapılmasının gereğini savunur ve bu nedenle bu gruba ad öbeği isimlendirmesinin yapılması gerektiğini ifade eder (2018: 171).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORHAN VELİ KANIK’IN ÖYKÜLERİNİN SÖZ VARLIĞI ÖĞELERİ VE ANALİZİ

3. 1. Alıntı (Ödünçleme) ve Yabancı Sözcükler

Orhan Veli’nin hacimli olmayan öyküleri “Hoşgör Köftecisi” adlı eserinde yer alır. Şiirlerinde sade bir dil kullanan ve Garip akımının öncü isimlerinden olan Orhan Veli, düzyazıları ile pek fazla tanınmaz. Şair kimliğinin ön plana çıkması onun şiirleri üzerinde pek çok yoruma sebep olur. Öykülerinde de tıpkı şiirlerinde olduğu gibi sade bir dil kullanan Orhan Veli, insani duyarlılıkları, sıradan insanın gündelik hayatını yalnız bir üslupla kaleme alır.

Orhan Veli’nin öykülerinde özel isimlerin ve özel isimlere bağlı unvanların çıkarılarak yapıldığı sayımda kalan 6949 sözcük içerisinde yalnızca 1676 adet alıntı sözcük kullanılmıştır. Bu sayının tüm metin içerisindeki oranı %24,1’e denk gelmektedir. Bu sözcükler alıntı olduğu hâlde artık Türkçenin bünyesine girerek aldıkları eklerle ve sık kullanımlarıyla âdeta Türkçeleşmiştir. Bunların dışında kalan; yani Türkçenin bünyesine henüz girememiş, yabancı olduğu açık bir şekilde anlaşılan 15 adet yabancı sözcük kullanılmıştır. Yabancı sözcüklerin tüm metin içerisinde dikkate alınan 6949 sözcük içerisindeki oranı yalnızca % 0, 21’dir. Alıntı ve yabancı sözcükler çıkarıldığında kullanılan Türkçe sözcüklerin adedi de ortaya çıkmış olur. Tüm öyküler içerisinde toplam 5258 adet Türkçe sözcük kullanılmıştır.

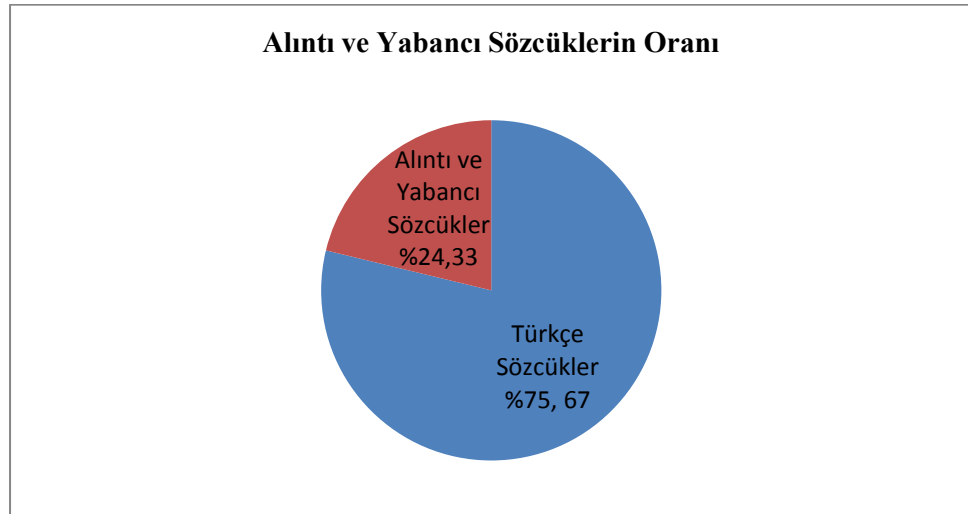
Tablo 3.1: Alıntı ve yabancı sözcüklerin kullanım sıklığı.

Alıntı ve Yabancı Sözcüklerin Kullanım Sıklığı			
Tüm	Türkçe	Alıntı	Yabancı
6949	5258	1676	15
100%	%75,6	%24,1	%0,21

Bu oranlara bakıldığında Orhan Veli'nin öykülerinde çok fazla sayıda alıntı ve yabancı sözcük tercih etmediği görülür. Alıntı sözcüklerin tüm sözcükler içerisinde %24,1 oranında bulunması onun Garip akımındaki düşüncelerine uygundur. Dilde sadeliği savunan yazar, bunu öykülerinde kullandığı sözcüklerle de ispatlar.

Orhan Veli'nin yabancı dillerden Türkçeye çevrilmiş pek çok eseri bulunmaktadır. Kuşkusuz kendi eserlerinde de çeviri yaptığı dillerin etkisi bulunur. Yabancı dillerden yaptığı çeviriler öykülerinde Fransızca, Rumca, İspanyolca, İtalyanca, Almanca, İngilizce ve Latince gibi yabancı dillerden sözcüklerin yer almasında önemli bir etkidir. Özellikle yabancı dillerden giren sözcükler içerisinde Fransızca, İtalyanca ve Rumca kelimelerin çokluğu dikkati çeker. Denizcilikle ilgili pek çok kavramı kullanması, denize olan düşkünlüğünün yanında denizcilikle ilgili sözcüklerin çoğunun Rumca olmasından dolayı Rumca sözcüklerin kullanımını artırır. Fransız şairlerinden etkilenmesi ve Fransızca şiir çevirileri bu dille ilişkisini de gözler önüne serer. Bu anlamda Fransızca sözcüklerin çokluğu bu duruma bağlanabilir. Orhan Veli, Batı dillerinin yanında Arapça ve Farsçadan da alıntı pek çok sözcük kullanır. Her ne kadar dilde sadeliği savunsa da Arapça, Farsça kelimeler kullanmaktan kaçınmaz ve dilimize bu dillerden geçmiş sözcükler öykülerinde yer alır.

Aşağıdaki grafikte ise Orhan Veli'nin öykülerinde yer alan alıntı ve yabancı sözcüklerin kullanım oranlarının yüzdelik dağılımı verilmiştir:

Şekil 3.1: Alıntı ve yabancı sözcüklerin oranı.

Alıntı ve yabancı sözcükler birlikte değerlendirildiğinde 6949 sözcük içerisinde bu oran %24,33'e tekabül eder. Bunun haricinde %75,67 oranında Türkçe sözcük kullanıldığı görülür.

Öykülerde yer alan alıntı sözcüklerin kökenleri ve anlamları Türk Dil Kurumu İnternet Sözlüğü (Büyük Türkçe Sözlük, 2018) , Ferit Devellioğlu'nun (Devellioğlu, 2007) Osmanlıca -Türkçe Ansiklopedik Lûgat'inden yararlanılarak aktarılmıştır. Öykülerde (Veli, 2018) yer alan alıntı sözcüklerden birkaçı tanık cümlelerle birlikte şu şekildedir:

Anafor: Rum. Girdap.

“Kendini **anafora** kaptırmış kıyı kıyı giden saman çöpleri, karpuz kabukları mı?” (DD, 42)

Edebi: Ar. Edebiyatla ilgili, edebiyata ilişkin, yazınsal.

“Bir yazarın **edebi** hüviyetini sadece işçiliği tayin eder” (BE, 22).

Ehlikeyif: Ar. Rahatına düşkün kimse, keyif sahibi.

“Biraz alaturka, biraz **ehlikeyif**, hayvan meraklısı bir adam” (İŞ, 35).

Fellah: Ar. Çiftçi, Mısır köylüsü.

“Bir gaz gemisiyle Novorosisk limanına gittikleri zaman nasıl balalayka dinlemiş, Köstence'deki Niko Bar'da bir karı nasıl yanağını ısırmış, Kazablanka'da **Fellahlara** nasıl Türk tütününü dağıtmıştı” (ÖS, 27).

İskarpın: Fr. Ökçeli, konçsuz ayakkabı.

“Girip çıkanların **iskarpınleri** çamur olmasın diye herhalde” (BE, 21).

Makul: Ar. Akla uygun, akıllıca.

“Ben de:

-**Makul** ol, dedim” (DD, 52).

Martin: İng. Tek kurşun atan bir tür tüfek.

“İkimizde **martin** vardı, ikimizde çifte, birimizde Fransız mavzeri” (KAN,13).

Mavna: Ar. Gemilere ve yakın kıyılara yük taşıyan, güvertesiz büyük tekne.

“Takacı, motorcu, **mavnacı** arkadaşlarımın dertlerini öğrendim” (KAN, 11).

Meyl: Ar. Eğiklik, eğim, akıntı.

“Öbür arkadaşlar ya çalı arkasında, yahut da bir **meylin** öte tarafında kalıyorlardı” (KAN, 17).

Mihman: Fars. Konuk.

“**Mihmanlar** komşu köylerdendi” (KAN, 14).

Pertavsız: Fars. Büyüteç.

“Dünyayı hep kara gözlükle görmek, pertavsızı sadece pisliklerin üzerinde dolandırmak bence romantisme’in ta kendisidir” (BE, 22).

Minval: Ar. Biçim, yol, tarz.

“Bir hafta bu **minval** üzere yaşa” (YA,52).

Orkinos: Rum. Ton balığı.

“Bir **orkinos** vurgunundan sonra, kıyıda, kan içinde kalmış denizi seyreden çocukların bayramı mı?” (DD, 42)

Peyke: Fars. Genellikle eski iş yerlerinde bulunan, duvara bitişik, alçak, tahta sedir.

“Dışarıda durmadan “Liraya, buraya!” diye bağırان balıkçının sesi, tahta masalar, dar **peykeler**, çarpık iskemlelerle de akraba oldum” (HK, 11).

Püriştiha: Fars. pür+Ar. iştiha. İştihali.

“Aşağıya inip **püriştiha** bir yemek yedim” (YA, 52).

Seza: Fars. Uygun, yaraşır, bir şeye değer.

“Bir ayak atışı vardı, övmelere **seza**” (KAN, 14).

Softa: Fars. Medrese öğrencisi. Bir görüşe, bir inanışa körü körüne bağlanan kimse.

“Ama ne olursa olsun bütün **softalar** gibi, bu delikanlının da sevimli tarafları olabilirdi” (İŞ, 36).

Şilep: Alm. Yük gemisi.

“Bir şirket vapuru geliyor, bir araba vapuru gidiyor, bir **şilep** boğazdan aşağıya doğru iniyor, bir taka yukarıya doğru çıkıyordu” (ÖS, 30).

Tahlisiye: Ar. Kurtarma, can kurtarma.

“Dükkânların camekânları, musluklar, testereleler, ip yumakları, kurşun borular, **tahlisiye** simitleri cinsinden mallarla doludur” (HK, 9).

Teşrif: Ar. Bir yeri onurlandırma, şereflendirme.

“Polis:

-Bırakın gürültüyü de, der, merkeze kadar **teşrif** edin kozunuzu orada paylaşsınız” (DD, 45).

Torik: Rum. İri palamut balığı.

“İçinde bir ocak, ocağın üstünde bir tava, tavada tekerlek tekerlek **torikler**, sandığın bir kenarında tuz kâsesi, zeytinyağı şişesi, turfanda domatesle ince biber, sekiz on tane tabak” (ÖS, 26).

Veca: Ar. Ağrı.

“**Veca** ansızın bastırır” (İŞ, 37).

Veraset: Ar. Biyoloji. Kalıtım.

“Fizyolojideki **veraset** kanunlarını pek bilmiyorum; ama, olur olur” (ÖS, 31).

Zahir: Ar. Açık, belli.

“*Bu portatif dükkân onların lokantasıydı **zahir***” (ÖS, 26).

3.1.1. Yabancı Sözcükler

Yabancı sözcükler, dilin söz varlığına girip ne terim olarak ne de söz varlığının bir parçası olarak tutunamayıp dilin sözlüğüne girmeyen sözcüklerden oluşur. Orhan Veli’nin öykülerinde 6949 sözcük içerisinde dilimize yerleşmemiş, günlük kullanımda rastlanmayan yalnızca 15 adet yabancı sözcük tespit edilmiştir. Bunun tüm öyküler içerisindeki oranı yalnızca %0,21’e denk gelmektedir.

Orhan Veli’nin öykülerinde (2018) yer alan yabancı sözcükler tanık cümleleriyle şu şekildedir:

Alamana: Rum. Balık avlamakta veya yük taşımakta kullanılan, tek veya iki direkli ve açık güverteli, büyük kayık, alamanata.

“*Göz alan bir gün ışığında, sıram sıram bir takanın peşine takılıp gırgıra çıkan allı yeşilli **alamanalar** mı?*” (DD, 42)

Bopstil: Fr. bob style. Züppece giyiniş biçimi; bu biçimde giyinen kimse.

“*Bırak şu **bopstilleri** Allah aşkına!*” (İŞ, 36)

Çavalye: İt. Cavagno. Tutulan balıkların içine konduğu sepet.

“*Salih Ağa ona bir **çavalye** uzattı*” (ÖS, 27).

Jönprömiye: Fr. jeune premier. Jön.

“*Bu fazla hassasiyet bir filmdeki budala bir **jön prömiye**ye pekâlâ yakışabilir; lakin San Francisco da biraz fazla*” (YA, 50).

Peleng: Fars. Kaplan.

“*Feleklerin üzerine renk renk kayıklar, allı, mavili, sarılı **peleng-i** derya’lar, ceylan-ı bahriler dizilmişti*” (ÖS, 25).

Pina: Rum. Midye biçiminde büyük kabuklu bir deniz hayvanı.

“Sahilin üç metre gerisinde vatoz ölüleri, iri iri şeytan minareleri, içi boşalmış **pina** kabukları” (DD, 48).

Vatoz: Rum. Köpek balıklarından, sırtında büyük dikenleri olan, kuma gömülü olarak yaşayan bir balık.

“Sahilin üç metre gerisinde **vatoz** ölüleri, iri iri şeytan minareleri, içi boşalmış **pina** kabukları” (DD, 48).

3.2. Deyimler

Orhan Veli öykülerinde anlatımı kuvvetlendirmek ve mecazlardan yararlanarak mizahi bir dilin oluşumuna katkıda bulunmak amacıyla deyimlerden yararlanmıştır. Bu sebeple öykülerinde toplam 188 adet deyim kullanır. Bu deyimler anlatımı güçlendirir ve ifade zenginliği sağlar. Hacimli olmayan öykülerinin içerisinde farklı olarak 139 adet deyim kullanır. Öykülerde yer alan deyimlerde anlamı bozmayacak surette kelime eklerinde değişiklikler söz konusudur. Bunlar tanık cümlelerle yapısı bozulmadan aktarılmaya çalışılmıştır. Anlamı bozmayacak derecedeki değişikliklerin dışında, araya kelimeler dahi girse deyim özelliğinden bir şey kaybetmedikleri için bu grup içerisinde değerlendirilmişlerdir. Orhan Veli kimi zaman mecazlı anlatımlara yer vermek kimi zaman da anlamı kuvvetlendirip okurun muhayyilesinde canlandırmak ve zihni diri tutmak amacıyla deyimleri kullanır. İncelenen 6949 sözcük arasında yer alan 188 adet deyim, öykülerin söz varlığı açısından zenginliğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Tablo 3.2: Deyimlerin kullanım sıklığı.

Deyimlerin Kullanım Sıklığı	
Farklı:	139
Tekrarlı:	188

Öykülerde yer alan deyimler Ömer Asım Aksoy'un Deyimler Sözlüğü (Aksoy, 2018) ve Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü esas alınarak incelenmiştir.

Aç kal-: Karnını doyuramamak.

*“İşsizliğin kötü olduğunu da yalnız **aç kaldığım** zamanlar düşünüyorum”* (İŞ, 33).

***Aç kalmayı** göze aldıktan sonra...* (YA, 51)

Ağır bas-: 1. Taşıdığı özellikler üstün gelmek. 2. Bir işte gücü ve etkisi üstün gelmek.

*“Büyükçe bir unvanla çıkarsa karşıma ben ondan da **ağır bastığımı** hissettirmek için, alçaktan alıyormuş gibi bir cevap veririm.”* (DD, 46)

Ağzını açıp gözünü yum-: Öfke ile, sonunu düşünmeden ağzına gelen bütün ağır sözleri söylemek.

*“**Açarım ağzımı yumarım gözümü**”* (DD, 46).

Aklı dur-: Düşünemez bir duruma gelmek, şaşırarak.

*“**Aklı durur** vallahi insanın”* (DD, 43).

Aklından geç-: Düşünmek.

*“Meryemke 'nin göğsüne, kalçalarına **baktıkça aklından kötü kötü şeyler geçer**”* (İŞ, 37).

Aklına gel-: Hatırlamak, anımsamak.

*“O **geldi aklıma**”* (DD, 47).

Aldırış Etme-: 1. İlgi göstermek, ilgilenmemek, ilgisiz kalmak. 2. Önem vermemek, aldırmamak, umursamamak.

*“Ama pek de **aldırış etmediler**”* (BE, 23).

Bir başına > kendi başına: Başkasının yardımı ve ortaklığı olmaksızın.

*“Etrafta ne insan, ne de cin; koskoca ovada **bir başımayım**”* (DD, 44).

Bir taşla iki kuş vur-: Bir davranışla birden çok yararlı sonuca ulaşmak.

“Bir taşla iki kuş vuracağım” (DD, 42).

Boş ver-: Aldırmamak (Argo).

*“Mihnete alışmış insan, zaman zaman, her şeye **boş vermesini** de biliyor”* (DD, 44).

Burnumda tüt-: Çok özlemek.

*“Hele bir de bahar gelmez mi, buram buram yosun kokuları **tütmeye** başlar **burnumda**”* (DD, 41).

Çekip git-: Bırakıp gitmek, ayrılmak, savuşmak.

*“Kolunun altına yarım ekmeği kıstıran soluğu burada alıyor, bir kenardan aralıksız bir hasır iskemleyi çekiyor, ocak başındaki adama bir torik söylüyor, karnını güzelce doyurduktan sonra **çekip gidiyor**, yerine başkası geliyordu”* (ÖS, 26).

Düşünceye dal-: Derin derin düşünmek.

*“Külrengi dağlara karşı **düşüncelere dalmak** hoş olabilir”* (İŞ, 37).

Elimden bir kaza çık-: İstemeyerek birini yaralamak ya da öldürmek.

*“Tutarım, **elimden bir kaza çıkmasın** diye”* (İŞ, 37).

Elinden bir iş (veya şey) gelme-: Bir şey yapma olanağını bulamamak.

*“Ne diyeyim, Allahlarından bulsunlar, demekten gayri **bir şey gelmiyor ki elimden**”* (ÖS, 29).

Geri dön-: Geldiği yere gitmek.

*“Ayşe çavalyeyi aldı, **geri dönüyordu**; feleğin biri yosunlu muymuş neymiş, ayağı kaydı; diz kapağına kadar suyun içine girdi”* (ÖS, 27).

Gözü iliş-: Birdenbire veya istemeden görmek.

*“**Gözüm** karşı taraçaya **ilişti**”* (BE, 20).

Gözünü al-: Şiddetli ışık sebebiyle gözü iyi göremez duruma getirmek.

*“Denizdeki pırıltılar gittikçe daha fazla kıvılcımlanıyor, adamın **gözünü alıyordu**”* (ÖS, 30).

Gözden (veya gözünden) düş-: 1.Bir kişi veya şey değerini yitirmek, rağbet görmemek. 2. Daha önce kendisine değer verenlerin sevgi ve güvenini yitirmek.

“*Gözünden fena düşerdim yoksa*” (İŞ, 36).

Göze al-: Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek.

“*Aç kalmayı göze aldıktan sonra...*” (YA, 51)

Gücü yet-: Eldeki imkânlarla ancak altından kalkabilmek, üstesinden gelebilmek.

“*Onun inancını sarsmaya gücüm yetmezdi ki!*” (İŞ, 36)

Haberi ol-: Bilgisi olmak, bilmek.

“*Karşı taraftadaki kadının ne kedilerden haberi vardı, ne de küfeci çocuklardan*” (BE, 21).

Hak et-: 1. Bir emek karşılığı hakkı olan şeyi elde etmek. 2.Layık olduğu kötü karşılığı olmak.

“*Hoş o ecirliği de hak edemedik ya daha*” (DD, 43).

Hakkı ol-: Sözünde, düşüncesinde, iddiasında haklı olmak.

“*Ne hakkım var: ‘Ben neden beş lira kazanayım da o beş yüz lira kazansın,’ demeye*” (DD, 44).

Hallihamur ol-: İçinde bulunduğu koşullara uymak.

“*İki yüz kâğıtla hallihamur olacağız diye didinmekten imanları gevriiliyor zavallıların*” (ÖS, 28).

Hapı yut-: Kötü bir duruma düşmek.

“*Bizim iş hapı yutar tabii*” (DD, 46).

Hasret kal-: Özlemek.

“*Buraya da öyle bir kara şehrinden, denize en aşağı iki yıl hasret kaldıktan sonra geldim*” (DD, 42).

Hayali fenere dön-: Çok zayıflamak.

“Baksana şu halime; üç haftadır **hayali fener gibiyim**” (YA, 51).

Hiç olmazsa: 1. Büyük, ileri, çok üstün sayılmasa bile, başka bir şey yapılmamış olsa bile. 2. Bari, yetersiz olmakla birlikte.

“**Hiç olmazsa** ben gördüğüm işi, geçineceğim paraya göre satarım” (ÖS, 28).

Hoşuma git-: (birinin) hoşuna git-: Beğenmek.

“O kadar erkeğin arasında bu kadar tabii kalabilen bir genç kadın bizim gibi insanların çok **hoşuna gidiyor**” (ÖS, 26).

İmanı gevril-: Bir işi yapmak için çok sıkıntı çekmek, çok yorulmak.

“İki yüz kâğıtla hallihamur olacağız diye didinmekten **imanları gevriliyor** zavallıların” (ÖS, 28).

İşe yara-: Elverişli olmak.

“Hem ne **işe yarar** zaten?” (İŞ, 37)

Kafa Tut- Boyun eğmemek, karşı gelmek, diklenmek.

“Bir ses: ‘Ne **kafa tutuyorsun**, otursana’ dedi” (HK, 9).

Karar ver-: Bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak.

“Kalksam mı, yoksa böyle, esvaplarımla yatağın üzerinde uzanıp yatsam mı; bir türlü **karar veremiyordum**” (YA, 49).

(Birine) Karşı gelmek: Başkaldırmak.

“**Karşı gelebilir** miyim peşin hükümlere?” (İŞ, 37)

Kendini alama-: İstemeyerek bir işi yapma durumuna girmek.

“Kendisini öğrendiklerinden geçirmeye gücüm yetmeyeceğini bildiğim halde onunla şiir tartışmalarına tutulmaktan da **kendimi alamazdım**” (İŞ, 36).

Kendine gel-: Aklı başına gelmek.

“Benim, **kendime gelebilmem** için, onun da biraz kendine gelmesi lazımdı” (YA, 50).

Kendini tut-: Kendine hakim olmak; dayanmak, sabretmek.

“Ama *tutarım kendimi*” (İŞ, 37).

(Bir yerden) Kendini dar at-: Güçlkle ve ivedi olarak bir yere sığınmak, kaçmak.

“*Oturduğu yerden ‘oturak’ diye bağırarak dar atar kendini*” (İŞ, 38).

Kıvamını bul-: Gerekli ve istenilen şartlar yerine gelmek, en uygun anında olmak.

“*Yumurtayla zeytinyağı kıvamını bulunca bir kaşıkla onu soğumuş levreğin üstüne gezdireceksin*” (İŞ, 34).

Kim bilir: 1. Belirsizlik, bilinmezlik bildiren bir söz. 2. Olabilirlik bildiren bir söz.

“*Kim bilir, belki de diyordu ki içinden: ‘Ben kamburum, o değil’*” (ÖS, 31).

Kötü gözle bak-: 1. Bir kimse için iyi olmayan düşünceler beslemek, bunu belli edencesine bakmak. 2. Cinsel duygu ile bakmak.

“*Öyle ya, ben bu kambur kırdan hoşlanmışsam, onu sevmişsem neden ona kötü gözle bakmış olayım?*” (ÖS, 29)

Kötü ol-: Olumsuz bir durum almak.

“*İşsizliğin kötü olduğunu da yalnız aç kaldığım zamanlar düşünüyorum*” (İŞ, 33).

Kulak misafiri ol-: Yanında konuşulanları konuşmaya katılmadan dinlemek.

“*Her önünden geçtiğim insanın söylediklerine kulak misafiri oluyorum*” (İŞ, 38).

Laf çık-: Dedikodu başlamak.

“*Hasılı bir aralık bir laf çıktı*” (KAN, 15).

Lafını (lakırdısını) (sözünü) et-: (Bir şey) Üzerine konuşmak.

“*Biz, kendi çevremizdeki kadınların arasında, işlemek şöyle dursun, bunun lafını bile edemeyiz*” (ÖS, 30).

Mekik doku-: İki nokta veya durum arasında sürekli gidip gelmek.

“*Güneşin, sulardan tavana vurup tavanda mekik dokuyan pırıltıları mı?*” (DD, 42)

Nasıl olsa: Her durumda, er geç.

“Nasıl olsa evlenemeyiz” (YA, 54).

Ne çıkar?: Ne zararı var?

*“Ama **ne çıkar**, köpeğin adı Robinson olsun”* (İŞ, 36).

Ne olursa olsun: “Her durumda, olumlu veya olumsuz bütün şartlarda” anlamında kullanılan bir söz.

*“Ama **ne olursa olsun** bütün softalar gibi, bu delikanlının da sevimli tarafları olabildi”* (İŞ, 36).

Neden sonra: Çok zaman sonra.

*“Nerede olduğumu niçin olduğumu **neden sonra** hatırladım”* (YA, 50).

Nemize lazım: Ben bu işe karışmam, bu işle ilgilenmek bana düşmez.

*“**Nemize lazım** bizim hükümetin işi”* (ÖS, 29).

Ortak ol-: Bir şeyi paylaşmak veya bir şeye katılmak.

*“Bu bahçe sadece kaderleri bu yolda **ortak olanları** mı çekiyor dersiniz”* (İŞ, 33).

Ortaya çıkar-: Delilleriyle göstermek, ispat etmek.

*“Düpedüz ot yemek, yahut çiğ çiğ et yemek dururken neler **çıkarmışlar ortaya!**”* (İŞ, 34)

Pahaya çık-: Pahalanmak, pahalılaşmak.

*“Ekmek mi **pahaya çıktı**, balık da **pahaya çıktı**”* (ÖS, 28).

Razı ol-: Uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek kabul etmek.

*“**Razı olmak** da değil, intihar etmeyi bile düşünmüştüm”* (DD, 47).

Renk al-: Yeni bir renk kazanmak.

*“Odanın tek penceresinden görünen gökyüzü biraz evvel simsiyahken şimdi yeşille mavi arası bir **renk almıştı**”* (KAN, 16).

Söz aç-: Bir konu üzerinde konuşmaya başlamak, laf açmak.

“*Onunla hep şiiirden söz açardık*” (İŞ, 36).

Söze karış-: Başkaları konuşurken araya girip konuşmak.

“*Tezgâhın yanı başında, bir hasır iskemlede karnını doyurmaya çalışan bir müşteri söze karıştı, dedi ki:*” (ÖS, 28)

Söz ver-: Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek.

“*Bana, nereye gittiğimi araştırmayacağına, peşimsıra gelmeyeceğine dair söz verdi*” (YA, 52).

Su götürür yeri olma-: Başka türlü yorumlanacak bir yönü bulunmamak.

“*Üstelik, bu fikrin de su götürür tarafları yok mu?*” (ÖS, 29)

Suya sabuna dokunma-: Sakıncalı konularla ilgilenmemek, bunlardan söz etmemek.

“*İyisi mi, bir yazar hep, suya sabuna dokunmayan yazılar yazmalı*” (BE, 20).

Şafak sök-: Sabahleyin ortalık aydınlanmaya başlamak.

“*Şafak söküyordu*” (KAN, 16).

Ta kendisi: O kimse, tastamam kendisi.

“*Dünyayı hep kara gözlükle görmek, pertavsız sadece pisliklerin üzerinde dolaştırmak bence romantisme'in ta kendisidir*” (BE, 22).

Taş çıkar-: Biri ötekinden özellik, yetenek vb. bakımından üstün olmak.

“*Çoğu zaman efendilerine, hanımlarına taş çıkarırlar*” (BE, 21).

(Bir işi) Tatlıya bağla-: Kavgalı bir işi gönül hoşluğuyla bitirmek.

“*Hayır, kardeşim, istemez,*” diye *tatlıya bağladım*” (İŞ, 35).

Telgraf çek-: Telgrafla haber göndermek, tellemek.

“*Ben de ona, ne mektup yazacak, ne telgraf çekecek, ne de telefon edecektim*” (YA, 52).

Tersyüz et-: Bir süre kullanılmış olan giysileri içini dışına çevirmek.

“... ceketini **tersyüz ettirmeden** önce bizim biradere...” (İŞ, 38)

Uzak kal-: Uzakta bulunmak.

“Denizden **uzak kaldıkça** neler hatırlamadım denize ait!” (DD, 41)

Var ol-: Sağ olmak, yaşamak.

“Gerçi, tek **var olan** şey; ama saçma” (YA, 49).

Yatıp kalk-: Gecelerini geçirmek.

“Bana bir çadır verdiler; o çadırda **yatıp kalkıyorum**” (DD, 43).

Yiyip iç-: Karın doyurmak, beslemek.

“Her şeyden önce **yiye içmeye** ihtiyacım var; halbuki, âşık olursam **yiye içmem**” (YA, 50).

Zevkli geç-: Eğlenceli bir biçimde sürmek.

“Başından sonuna kadar çok **zevkli geçti**” (YA, 54).

3.3. Atasözleri

Orhan Veli'nin öykülerinde herhangi bir atasözüne rastlanmamıştır.

3.4. Kalıp Sözler (İlişki Sözleri)

Kalıp sözler bir toplumdaki bireyler arası ilişkileri yansıtan, herhangi bir çaba harcamadan hazır kalıplar hâlinde bireyin zihninde bulunan söz varlığının kalıplaşmış dil birimlerindendir. Kalıp sözler genellikle insanların birbirleriyle kurdukları ilişki sonucunda ortaya çıktıkları için “ilişki sözleri” olarak da adlandırılırlar. Kişiler arasında samimiyeti artırarak, toplumun kültürel öğeleri hakkında bilgi verir.

Toplumun maddi-manevi değerlerinin, kültürel özelliklerinin, gelenek ve göreneklerinin, bireylerin psikolojik durumlarının, dini inançlarının dilde yansımaları

bulduğu şekiller olan kalıp sözlere Orhan Veli'nin öykülerinde pek rastlanmaz. Öykülerinde kimi zaman konuşma üslubunu tercih eden Orhan Veli, bu samimi diyaloglarında çok fazla olmamakla birlikte yer yer kalıp sözleri kullanır. Kalıp sözlerin sayısı tabloda görüldüğü üzere toplam sözcükler içerisinde 39, tekrar edilen sözcükler çıkarıldığında ise 26 adettir. Orhan Veli'nin diyaloglarla ve iç monologlarla örülü öykülerinde kullanılan kalıp sözler, onun söz varlığını ortaya koyması açısından önemlidir.

Tablo 3.3: Kalıp sözlerin kullanım sıklığı.

Kalıp Sözlerin Kullanım Sıklığı	
Farklı:	26
Tekrarlı:	39

Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan kalıp sözler, Hürriyet Gökdayı'nın "Türkçede Kalıp Sözler" (2011) adlı eserindeki "Türkiye Türkçesi Söz varlığından Derlenen Kalıp Sözler" bölümüne göre tanımlanmıştır. Bu bağlamda kalıp sözler öykülerde yer alan tanık cümleleriyle birlikte şu şekildedir:

Adam sen de!: Bir işin ya da kişinin önemsenmediğini anlatmak için söylenebilecek bir söz.

*"Bir aralık dedim ki kendi kendime: ' **Adaam, sen de!** Çekiver kuyruğunu"* (DD, 44).

Allah Allah!: Şaşkınlık geçiren, hayrete düşen veya canı sıkılan kişilerce söylenebilen söz.

*"**Allah Allah**, sen de amma adamsın yahu!"* (ÖS, 29)

Allah aşkına: Kişinin bir durum karşısında şaşma ya da usanma bildirmek amacıyla söyleyebileceği bir söz.

*"Bırak şu bopstilleri **Allah aşkına!**"* (İŞ, 36)

Allah’a ısmarladık: Bir yerden ayrılan kişinin kalan(lar)a veya herhangi bir iletişim durumunu sona erdiren kişinin diğer(ler)ine söylediği ve onları Tanrı’nın korumasına bıraktığını bildiren bir esinlenme sözü.

“*Haydi **allahaismarladık**, dedi*” (YA, 54).

Allah’ından bulsun: Birisinin yaptığı kötü bir işten dolayı karşısındaki kişiyi cezalandırmaya gücünün yetmemesi veya cezalandırmak istememesi durumunda o kişinin Tanrı tarafından cezalandırılmasını dile getirmek için söylenebilecek bir söz.

“*Ne diyeyim, **Allahlarından bulsunlar**, demekten gayri bir şey gelmiyor ki elimden*” (ÖS, 29).

Bereket versin: Alışveriş sırasında mal satıp para alan veya bir durumdan hoşnut olan kişinin memnuniyetini belirtmek için söyleyebileceği bir söz.

“***Bereket versin** cıgaram var*” (İŞ, 33).

Bu minval üzere: Herhangi bir işin yapılışının söylenen biçimde olduğunu belirtmek için kullanılabilecek bir söz.

“*Bir hafta **bu minval üzere** yaşa*” (YA, 52).

Buyurun: Bir şeye davet ederken kullanılan nezaket sözü.

“*Hoş geldin be ahretlik,*” dedi, “***buyursana!***” (KAN, 15)

Daha doğrusu: Söylenilenden daha açık ve anlaşılır bir şekilde söylemek gerektiğini bildirmek için söylenebilecek bir söz.

“***Daha doğrusu**, konuşmuyordu da sadece gülüyordu*” (BE, 25).

Dile kolay: Anlatılması kolay ama yapılması ya da katlanması güç şeyleri dile getiren kişinin söyleyebileceği bir söz.

“*İki yıl bu, **dile kolay!***” (DD, 46)

Ha deyince: Hemen, istenildiği anda anlamında kullanılabilen bir söz.

“*Öyle **ha deyince** yürünmüyor*” (DD, 44).

Hasılı: Konuşmasını veya söylediklerini bir sonuca bağlamak için kısaca, özetlersek anlamında kullanılabilecek bir söz.

*“**Hasılı** bir aralık bir laf çıktı”* (KAN, 15).

Hoş geldin: Görüşmeye, konuşmaya, bir yere veya bir iş yapmaya gelen kişiye rahatlık, kaygısızlık ve neşe getirdiğini belirtmek için söylenebilecek bir karşılama sözü.

*“**Hoş geldin** be ahretlik,” dedi, “buyursana!”* (KAN, 15)

Kusura bakma: Başkasına verdiği bir rahatsızlıktan dolayı özür dilemek isteyen kişinin söyleyebileceği bir söz.

*“Ya gelse de müteahhit, ‘Ben başkasını buldum, **kusura bakma**; sen dön geldiğin yere!’ deyiverse ne yaparım?”* (DD, 43)

Mesela: Bir düşüncüyü açıklamak için örnek verileceğinde söylenebilecek bir söz.

*“**Mesela** Amerikalı bir mühendis bulunabilir”* (İŞ, 35).

Mesele yok: Herhangi bir konuda sorun bulunmadığını, güçlük olmadığını belirtmek için söylenebilecek bir söz.

*“Düşünmezsem **mesele yok**; fakat düşündüm mü, böyle”* (YA, 50).

Müsaade eder misiniz?: Bir şey yapmak için başkasından izin istemek zorunda kalan kişinin kullanabileceği veya bir şeyin yapılmasını onaylayıp onaylamadığı sorulan kişiye söylenebilecek bir söz.

*“**Müsaade etmez misin**, bir müddet için başka yerlere gideyim?”* (YA, 51)

Ne münasebet!: Birinin yakışık almayan, uygun olmayan veya konuşma konusuyla ilgisi bulunmayan bir sözü karşısında kesinlikle öyle olmadığını belirtmek için söylenebilecek bir söz.

“*Bunların aklından, ‘Fakirler olmasaydı zenginlerin hali ne olurdu?’ diye bir düşünce geçmiş midir acaba? **Ne münasebet!***” (BE, 22)

Ne yazık ki: Olumsuz bir olaydan, gerçekleşmeyen veya yapılamayan bir şeyden bahsederken kişinin üzüntüsünü belirtmek için söyleyebileceği bir söz.

“*Ama **ne yazık ki** biz o insanı tanımıyoruz*” (BE, 20).

Neyse: Konuşma çok fazla uzadığında *konuyu kapatalım, uzatmayalım* anlamında kullanılabilecek bir söz.

“***Neyse**, geçelim bunları*” (İŞ, 35).

Neyse uzatmayalım: Bir konuşma veya görüşme sırasında dinleyen(ler)in ilgisinin kaybolması üzerine konuyu sonuca bağlamak için söylenebilecek bir söz.

“***Neyse uzatmayalım**, çıktılar*” (KAN, 15).

Öyle olsun: Herhangi bir konuda söylenenlerin kabul edildiğini belirtmek için söylenebilecek bir söz.

“*-Pekâlâ, **öyle olsun***” (YA, 51).

Selamünaleyküm: Daha çok Müslümanların karşılaştıklarında kullandıkları ve selamın karşındaki kişi veya kişilerin üzerine olması dileğiyle söylenebilen bir selamlama sözü.

“***Selamünaleyküm!***” dedi (KAN, 15).

Vallahi!: Tanrı’yı tanık tutarak söylediklerinin doğruluğunu kanıtlamak isteyen kişinin söyleyebileceği bir yemin sözü.

“***Vallahi**, korkunç şey bu bahar?*” (BE, 21)

Yahu!: Birisinin dikkatini çekmeye çalışırken veya söylenebilecek bir şeyi vurgulamak isterken kullanılabilecek bir söz.

“*Düşünceli bir yüzle, etrafındakilere, ‘Nerede kaldı **yahu** bunlar?’*” dedi (KAN, 16).

Yani: Söylenebilecek bir şeyi açıklamak veya pekiştirmek isterken kullanılabilecek bir söz.

“Yani, dallar arasında yaşayıp bir başka güvercini, bir başka bulduncını, bir başka sakayı, bir başka sinek kuşunu sevmekten ve onlar için aşk türküleri söylemekten başka işi gücü olmayan o tüylü mahluklardan değilim” (YA, 50).

3.5. İkilemeler

Orhan Veli’nin öykülerinde toplamda 128 adet ikileme bulunmaktadır. Pek fazla sayıda olmasa da ikilemeler öykülerde pekiştirme, mecaz bildirme, anlatımda dikkati çekme ve anlamı canlı kılma amacıyla kullanılmıştır. İkilemelerle âdeta resim çizercesine anlatımı canlı kılmaya çalışan Orhan Veli, pek de hacimli olmayan öyküleri arasında onları kullanmayı ihmal etmez. İkilemelerin tüm metin içerisindeki oranı yalnızca % 1.86’ya tekabül eder. Bu durumda öykülerin ikileme kullanımı açısından pek zengin olduğu söylenemez.

Tablo 3.4: İkilemelerin kullanım sıklığı ve oranı.

	İkilemelerin Kullanım Sıklığı ve Oranı		
	İkilemeler	Sözcükler(Tekrarlı)	Sözcükler(Farklı)
Sayı	128	6949	2275
Oran	-	1,86%	5,67%

Orhan Veli’nin öykülerinde (Veli, 2018) yer alan ikilemeler, Doğan Aksan’ın ve Muharrem Ergin’in tasnifleri esas alınarak oluşturulan yöntemle göre sınıflandırılmıştır. İkilemelerin bir kısmı tanık cümleleriyle şu şekildedir:

Değişik Sözcük Türlerinden Yapılan Aynen Tekrarlar

İsim: Pırıl pırıl, saçak saçak, tıklım tıklım.

*“ Beşiktaş sırtları **pırıl kırıl** aradaki boğaz parçası masmaviydi” (ÖS, 27).*

“Üzerlerindeki esvaplar **saçak saçaktı**” (BE, 21).

“Nasıl da **tıklım tıklımdır!**” (DD, 44)

Sıfat: Hafif hafif, kocaman kocaman, kötü kötü, türlü türlü.

“Üç beş dakika geçti geçmedi, köpeklerden **hafif hafif** sesler duyulmaya başladı” (KAN, 17).

“Meryemke’nin göğsüne, kalçalarına baktıkça aklımdan **kötü kötü** şeyler geçer” (İŞ, 37).

“Başımın üzerinde **kocaman kocaman** deniz kuşları belirdi” (DD, 46).

“İnsanın bu saatler içinde **türlü türlü** ihtiyaçları oluyor” (ÖS, 30).

Zamir: Kendi kendime.

“Bir aralık dedim ki **kendi kendime:**

“Adaam, sen de!” (DD, 44)

“Yolda **kendi kendime** düşünürüm” (DD, 46).

Zarf: Beyaz beyaz, buram buram, kolay kolay, pırıl pırıl, rahat rahat, sonra sonra, tekrar tekrar, uzun uzun, yavaş yavaş, zaman zaman.

“Suyun içinde **beyaz beyaz** açılıp kapanan, avuç içinde bir anda dağılıveren denizaneleri mi?...” (DD, 42)

“Hele bir de bahar gelmez mi, **buram buram** yosun kokuları tütmeye başlar burnumda” (DD, 41).

“Dünyadaki güçlükleri yenebilen, o iradeyi gösterebilen kimse **kolay kolay** ölüme razı olmaz” (DD, 47).

“Karşıda **pırıl pırıl** parlayan Beşiktaş sırtları” (ÖS, 25).

“Sıkışanlar kalkıp, deniz kenarındaki duvar dibine kadar gidiyor; işlerini **rahat rahat** gördükten sonra tekrar yerlerine dönüyorlar” (ÖS, 30).

“İlkin yadırgadığım bu hale **sonra sonra** o kadar alıştım ki, hani beş on dakika susacak olsa adeta rahatsız oluyordum” (HK, 10).

“O güzel havanın tam manasıyla içine girebilmek için aynı yere **tekrar tekrar** gitmek icap etti” (HK, 10).

“Köpeklerin sesleri **yavaş yavaş** uzaklaştı” (KAN, 17).

“Bu meseleler üzerinde **uzun uzun** konuşmak mümkün” (BE, 19).

“**Zaman zaman** da açıktan bir vapur geçiyor, birdenbire deliren deniz, kıyıdaki felekleri allak bullak ediyordu” (ÖS, 27).

Zarf-Fiil: Basa basa, bile bile, çarpa çarpa, dinleye dinleye, istemeye istemeye yürüye yürüye.

“Ayşe feleklere **basa basa** kayığın yanına kadar gitti” (ÖS, 27).

“Başka cemiyetlerin başka sınıfların adamı olduğumuzu **bile bile**” (BE, 20).

“İnsanlar birbirine **çarpa çarpa** yürürler” (DD, 44).

“Bu kan hikâyesini, bu Kara Hüsnü hikâyesini bizim köyün kahvesinden **dinleye dinleye** hal olmuşum” (KAN, 13).

“Yanından sıyrılayım derken **istemeye istemeye** bir tarafına çarparım” (DD, 45).

“Otele **yürüye yürüye** döndük” (YA, 54).

Fiil: Git git, olur olur.

“**Git git** bitmiyor” (DD, 44).

“Öyle ya, **olur olur!**” (BE, 23)

“Fizyolojideki veraset kanunlarını pek bilmiyorum; ama, **olur olur**” (ÖS, 31).

Değişik Sözcük Türlerinden Yapılan Eş Manalı Tekrarlar

İsim: Çoluk çocuk, evli barklı, halinden tavrından, hısım akraba, kitap mecmua, kılığına kıyafetine, kâğıdı kalemi, saçak saçak, suya sabuna, tiyatroya sinemaya.

*“Ev kirası mı veririm, üstümü başımı mı yaparım, karnımı mı doyururum, tramvaya otobüse mi binerim, **kitap mecmua** falan mı alırım, **tiyatroya sinemaya** mı giderim, **hısım akrabam** varsa onlara yardım mı ederim, **evli barklıysam çoluğuma çocuğuma** mı bakarım”* (DD, 43).

“Tüfekte gelişinden, **halinden tavrından** her şeyinden belliydi; bizim, hazırlıklı geldiğimiz, bu karşılaşmada bir acayiplik olduğunun o da farkındaydı” (KAN, 15).

*“**Kâğıdı kalemi** aldım, taraçaya çıktım”* (BE, 19).

*“**Kılığı kıyafeti** de hizmetçiye benziyor”* (BE, 20).

*“İyisi mi, bir yazar hep **suya sabuna** dokunmayan yazılar yazmalı”* (BE, 20).

Sıfat: Allı yeşilli, bir iki, doğru dürüst, üç dört.

*“Göz alan bir gün ışığında, sıram sıram bir takanın peşine takılıp gıgıra çıkan **allı yeşilli** alamanalar mı?”* (DD, 42)

*“Belki bu iş **bir iki** günümüzü alır; ama buluruz”* (YA, 54).

*“Yazsalar ya vezinli, kafiye **doğru dürüst** şiir”* (İŞ, 36).

*“Orada **üç dört** saat kaldım”* (HK, 10).

Zamir: Hayal filan, köfte filan, müdür falan.

*“**Hayal filan** değil, sahici kokuydu”* (İŞ, 38).

*“Bir yerde **köfte filan** kızartılıyordu herhalde”* (İŞ, 38).

*“-Ben, derim, **müdür falan** değilim”* (DD, 46).

Zarf: Temiz pak, ara sıra.

“**Ara sıra** vilayet merkezinden kamyon gelir” (İŞ, 37).

“Önümden **temiz pak** giyinmiş bir kızla, kılpiranga kızıl çengi bir delikanlı ge-
çiyor” (İŞ, 37).

Zarf-Fiil: Okuyup yazma.

“Öyle ya, **okuyup yazması** yoksa tanımayabilir” (DD, 46).

Sıfat-Fiil: Alışılmış bıkılmış.

“Üstelik vaka da **alışılmış bıkılmış** vakalardan olmamalı” (BE, 19).

Değişik Sözcük Türlerinden Yapılan Zıt Manalı Tekrarlar

İsim: Başı sonu, başından sonuna, sağa sola.

“O vakanın bir **başı** bir **sonu** olması lazım” (BE, 19).

“**Başından sonuna** kadar çok zevkli geçti” (YA, 53).

“Dışarı çıkıldı, tekrar gelindi, sağa sola haberler salındı, bir daha gidildi, bir
daha gelindi...” (KAN, 15)

“**Sağa sola** bakınmaya başladım” (İŞ, 39).

Sıfat: Girintili çıkıntılı.

“Köyden biraz açıldıktan sonra yer yer çalılarla kaplı, **girintili çıkıntılı** bir
sırta geldik” (KAN, 17).

Zarf-Fiil: Düşünür düşünmez, gelir gelmez.

“Tabldotu **düşünür düşünmez** karnım guruldamaya başladı” (İŞ, 34).

“**Gelir gelmez** de koşmaya başladım” (DD, 48).

Sıfat-Fiil: Gelip giden, girip çıkan.

“**Gelip gidenlerin** çoğu balıkçı, kayıkçı gibi kimselerdi” (ÖS, 26).

“**Girip çıkanların iskarpinleri çamur olmasın diye herhalde**” (BE, 20).

Fiil: Olsa olmaz, olursa olmaz.

“**Başka çeşidi olursa olmaz, levrek olacak**” (İŞ, 34).

“**Fındık olsa olmaz, susam olsa olmaz, pamuk olsa olmaz, zeytin**” (İŞ, 34).

3.6. Orhan Veli Kanık’ın Öykülerinde Sözcük Türleri

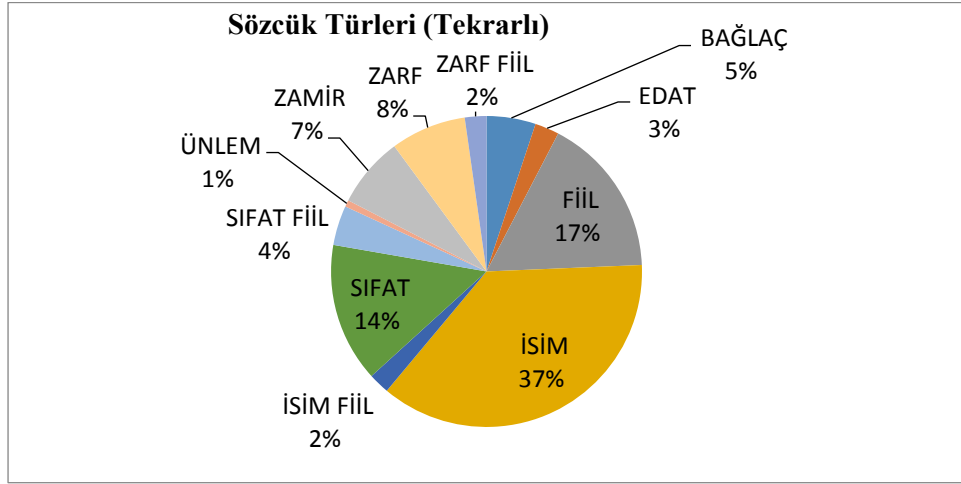
Tablo 3.5: Sözcük türlerinin kullanım sıklıkları ve oranları.

SÖZCÜK TÜRÜ	SÖZCÜKLER			
	TEKRARLI	YÜZDE	FARKLI	YÜZDE
BAĞLAÇ	355	5,1%	40	1,8%
EDAT	175	2,5%	33	1,5%
FİİL	1161	16,7%	376	16,5%
İSİM	2554	36,8%	835	36,7%
İSİM-FİİL	151	2,2%	113	5,0%
SIFAT	1006	14,5%	288	12,7%
SIFAT-FİİL	287	4,1%	205	9,0%
ÜNLEM	48	0,7%	24	1,1%
ZAMİR	510	7,3%	65	2,9%
ZARF	546	7,9%	212	9,3%
ZARF-FİİL	156	2,2%	84	3,7%
TOPLAM	6949	100%	2275	100%

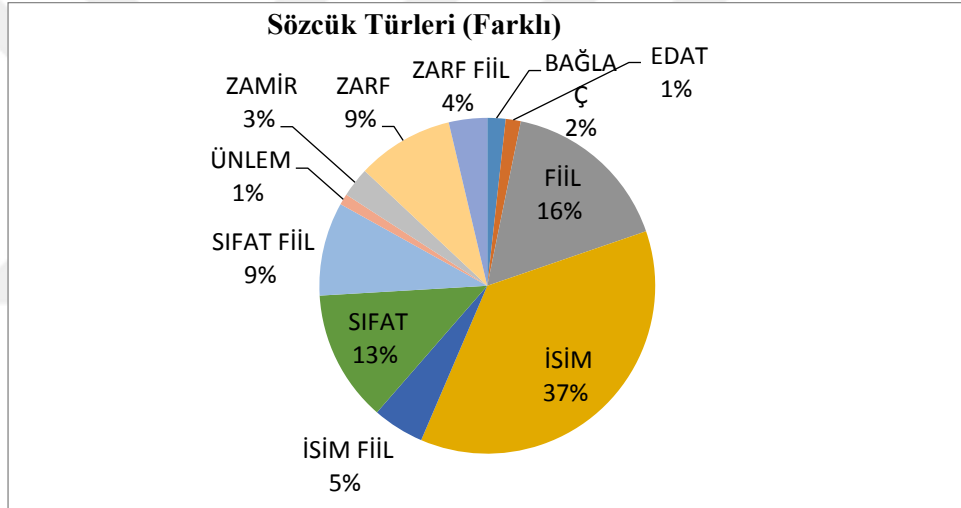
Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Orhan Veli, sade bir dil anlayışını benimseyerek gerek şiirlerini gerekse öykülerini bu anlayış çerçevesinde kaleme alır. Orhan Veli öykülerinde bu sadeliği yansıttak pek çok sözcük türü kullanır. Sözcük türlerinin tespiti, Orhan Veli’nin öykülerinin söz varlığını ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Öykülerinde tercih ettiği sözcükler onun dil ve üslubu hakkında bilgi vererek ruhunun ve zihninin yansımalarını görme imkânı sunar.

Bu bağlamda Orhan Veli'nin öykülerinde tercih ettiği sözcük türü yalnız dil bilimsel anlamda değil, onun hayata ve insana bakışı hakkında da veri edinmemizi sağlar. Orhan Veli'nin sık tercih ettiği sözcük türü, Tablo 6'da görüldüğü üzere isimdir. Türkçede isimler ve isim soylu sözcükler fiillerden fazladır. Orhan Veli'nin öykülerinde de isimlerin fazla kullanıldığı görülür. Bu durum onun öykülerinde harekete değil, gündelik hayatın sıradan insanları ve anları üzerinde bir an duraklayıp anı yaşamaya ve anlamaya yönelmesine kanıttır. O gözlemci kimliği ve sık kullandığı iç monologlara isimleri aracı kılarak okuru somut ve durağan dünyada yavaşlamaya davet eder. Çoğu kimsenin pek de önemsemeyeceği gündelik hayatın ayrıntıları üzerinde düşünen ve bunlar üzerinde yorumlarda bulunan yazar, isimleri fiillerden sıkça kullanarak bu durumu sözcük türlerine yansıtır. Çehov tarzında durum öyküleri kaleme alan yazar, olay değil durum üzerine yoğunlaştığı için isim ve isim soylu sözcüklere fiillerden daha fazla yer verir.

Şekil 3'te toplam sözcük türleri içerisinde en fazla isim, sıfat ve fiillerin kullanıldığı görülmektedir. Fiillerin sık kullanım sebebi yazarın sürekli bir devinim hâlinde bulunan doğayı ve yaşamı bu hareketlilik içerisinde öykülere aktarmasından dolayıdır. Ancak fiillerin kullanım oranı isim ve isim soylu sözcüklere nispetle daha azdır. Canlı ve cansız varlıkları nitelikleriyle betimleyerek onların vasıflarını resmetmeye çalışan yazar, bunu sıfatları sıkça kullanarak yapar. Okurun zihninde somutlaştırmak istediği görüntüleri sıklıkla betimleme yaparak ortaya koyan Orhan Veli, bu yönüyle de fazla sıfat kullanmasının sebebini kanıtlar. İsmi yerini tutan zamirleri 510, isimleri ise 2554 defa kullanır. Zamirleri daha az kullanmasının sebebi insana ve varlıklara verdiği önemi gösterir. İnsana sıklıkla zamirlerle değil de ismiyle hitap eder. Öykülerde birleşik isimler ve buna bağlı özel isimlerin çokluğu bu durumu ifade eder niteliktedir.

Şekil 3.2: Sözcük türlerinin tekrarlı oranı.

Şekil 3.3: Sözcük türlerinin farklı oranı.

3.7. Orhan Veli Kanık'ın Öykülerinde Sık Tekrar Edilen Sözcükler

Orhan Veli'nin öykülerinde sık tekrarlanan sözcüklerin sayısı Tablo 6' da gösterilmektedir. En çok tekrar edilen fiil “ol-” fiilidir ve en çok tekrar edilen fiilimsi “ol-” fiilinden türetilen “olduk” sıfat-fiilidir. Orhan Veli'nin kara şehrinde denize duyduğu özlem “deniz” ve “su” sözcüklerinin öykülerde sıkça geçmesine sebep olur. Denize düşkünlüğü onun deniz ile alakalı “balık” sözcüğünü kullanmasında da önemli bir et-kendir. Orhan Veli denize âdeta bir aşkla özlem duyar. Deniz ve onu çağrıştıran her

türlü imge, öykülerde iç monolog tekniğiyle yansımaları bulur. “Denize Doğru” öyküsünde, iş için gitmek durumunda kaldığı bir şehirde denizi görme gayreti bu sözcüğün sıklıkla geçmesine sebep olur. Sıradan, küçük insanın telaşlarını şiirlerinde dile getiren Orhan Veli, öykülerinde “insan” sözcüğüne çokça yer verir. İnsana değer veren ve sıradan insanın hayatından kesitler sunan yazar, bu sözcüğü öykülerin diline de yansıtır. İnsanların hayat karşısındaki mücadelelerini, çektikleri sıkıntıları sosyal mesaj mahiyetinde kahraman anlatıcı gözünden okura sunar. Hayatı seven, onu görerek, koklayarak, dokunarak hülâsa tüm duyu organlarını katarak algılamayı seven Orhan Veli, bunu söz varlığına da yansıtır. “Göz”, “ses”, “bak-“, “düşün-“, “koku” sözcükleri bu durumun tezahürüdür. Güzele meftun olan şair, “kadın”, “güzel” ve “kız” sözcüklerini de öykülerinde sıklıkla kullanır. Hiç evlilik yaşamamış şairin güzele olan düşkünlüğü, güzel bir kadın gördüğünde onu öykülerine konu edinmesine sebep olur. Varlıkları nitelikleriyle betimlemeyi seven ve okurun zihninde somutlaştırma amacını güden Orhan Veli, öykülerinde “bir”, “güzel”, “iyi” sıfatlarını sıkça kullanır. “Bir” sözcüğü 287 adet belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır. Bu anlamda yazar, öykülerinde okurun zihninde sınırsız çağrışımlar yapmayı amaçlamaktadır. Belirli bir durumu değil de herhangi bir durumu ifade ederek, okurun zihninde belirsizliğe sebep olur ve bu durumda okurun zihin dünyasını aktif tutar. Öykülerinde de dile getirdiği gibi ona göre “İş insanı güzelleştirir” ve bu nedenle “iş” sözcüğü sık tekrarlanan sözcükler arasındadır. Dünyaya olan bağlılığı, yaşama düşkünlüğü her ne kadar genç yaşta hayata veda etmiş olsa da kısacık ömrüne sığdırdığı öykülerinde “dünya” sözcüğünü sıkça kullanmasında görülür. “İşsizlik” adlı öyküsünde dünyaya olan bağlılığını ölmeyi istemediğini belirterek ifade eder. Alacağı paranın azlığı, çekeceği sıkıntılar, yokluklar dahi onu bu dünyadan soğutamaz. Çünkü dünyada bedava olan şeyler vardır ve dünya her halükârda yaşanmaya değerdir.

Tablo 3.6: En sık tekrar edilen sözcüklerin kullanım sıklığı.

En Sık Tekrar Edilen Sözcükler					
bir (belirsizlik sıfatı)	287	iş	34	göz	20
o	97	deniz	33	ses	20
de (bağlaç)	92	insan	33	bak-	19
ol-	88	sonra	33	baş	19
de-	88	yer	32	hâl	19
ben	75	o	28	kız	19
bu	75	dünya	27	daha	18
ne	74	git-	27	güzel	18
da (bağlaç)	65	olduk (-ğ-)	27	kadın	18
var	53	adam	26	sen	18
ama	47	bu	25	yol	18
gel-	46	çık-	25	söyle-	18
bir	38	biraz	24	böyle	17
değil	36	gibi	23	çocuk	17
için	36	ki	23	iyi	17
şey	36	geç-	22	su	17
diye	35	düşün-	21	zaman	17
iç	35	ya	21	başka	17
kendi	35	balık	20	beş	16
bil-	34	başla-	20	koku	16

3.8. Orhan Veli Kanık'ın Öykülerinde Kelime Grupları

3.8.1. Belirtme Grupları

3.8.1.1. Belirtili İsim Tamlaması ve İyelik Grubu

Belirtili isim tamlamaları cümlede pek çok şekilde görev alır. Ancak belirtili isim tamlamaları cümlede her ne kadar bir kelime grubu oluştursalar da isim vazifesi görürler. Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan belirtili isim tamlaması sayısı 273'tür. İsim tamlamalarının Orhan Veli'nin öyküleri içerisinde yer alan diğer sözcüklere oranı % 4'tür. Orhan Veli, isimlere ağırlıklı olarak yer verdiği durum öykülerinde durağan bir anlatımı yeğlediği için isim görevinde bulunan belirtili isim tamlamalarına da sıklıkla yer vermiştir.

Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan bazı belirtili isim tamlamaları tanık cümlelerle birlikte şu şekildedir:

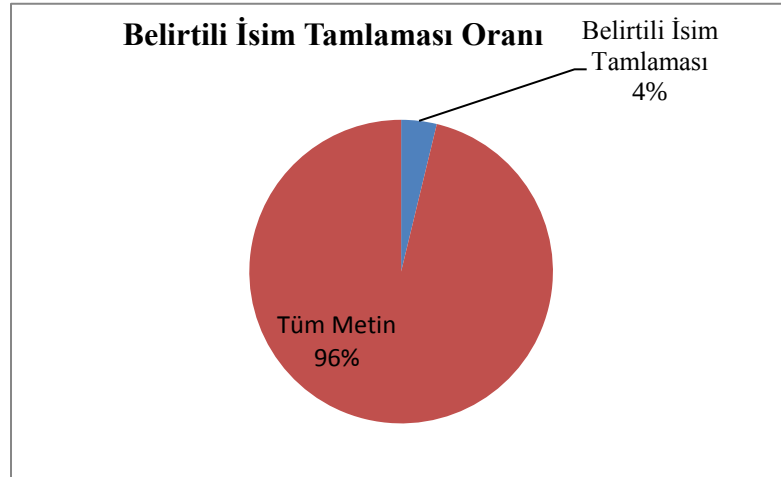
“*Kâhya düğün sahiplerinin adamlarına, “İnce çalgınız yok mu? diye sordu”* (KAN, 15).

“*Gelmesiyle Gümrükçü'nün yerinden kalkıp Hasan'ın boynuna atılması bir oldu”* (KAN, 16).

“*Köpeklerin sesleri yavaş yavaş uzaklaştı”* (KAN, 17).

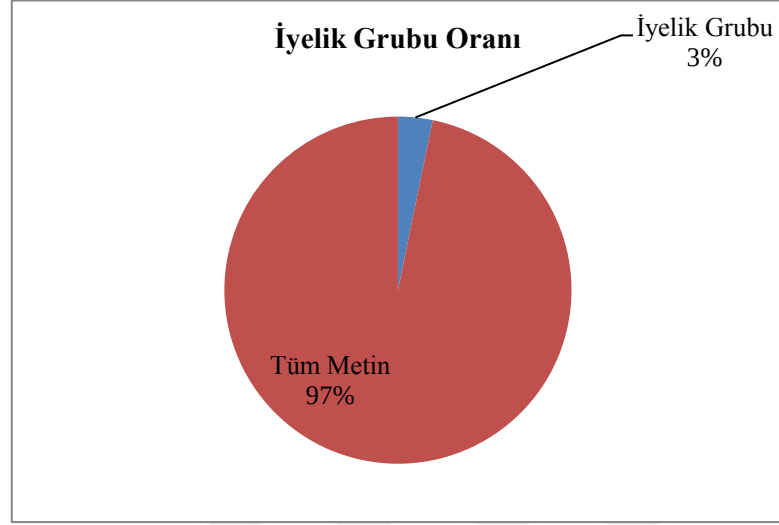
“*Oysaki öte yandan milyonların, milyarların ıstırapı var”* (BE, 20).

“*Ama ne olursa olsun, bütün softalar gibi, bu delikanlının da sevimli tarafları olabilirdi”* (İŞ, 36).

Şekil 3.4: Belirtili isim tamlamasının tüm metin içerisindeki oranı.

Orhan Veli'nin öykülerinde 231 adet iyelik grubu bulunmaktadır. İyelik grubu da bir anlamda isim tamlaması olarak görülebilir. Bu grubun öyküler içerisinde yer alan diğer sözcüklere oranı %3'tür.

Şekil 3.5: İyelik grubunun tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) geçen belirtisiz isim tamlamaları 210 adettir. Bunların öyküler içerisindeki oranı ise %3'tür.

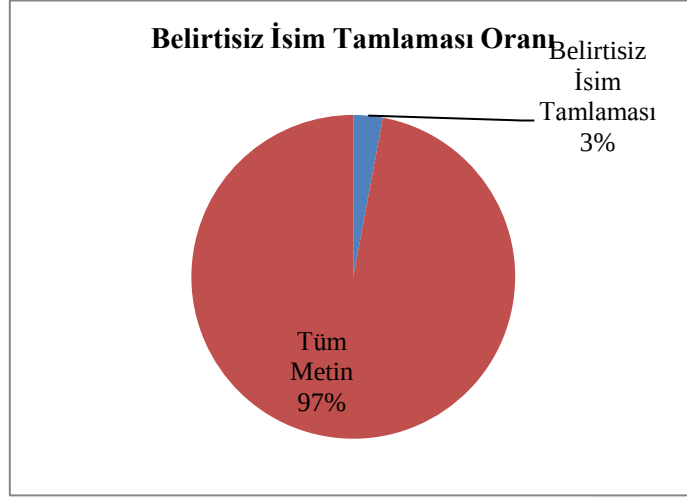
Birkaç tanık cümleyle belirtisiz isim tamlaması örnekleri şu şekildedir:

“Dükkânların camekânları, musluklar, testereleler, **ip yumakları**, kurşun borular, **tahlisiye simitleri cinsinden** mallarla doludur” (HK, 9).

“Bu manasız dünyanın hiç ummadığınız bir yerinde kapısından dört bir yana nefis kebab kokuları yayılan bir **kebabçı dükkânı** ile karşılaşmanız imkânsız değildir” (HK, 9).

“Bu **kan hikâyesini**, bu **Kara Hüsnü hikâyesini** bizim köyün kahvesinden dinleye dinleye hal olmuşum ” (KAN, 13).

“Belki de uzuvlarının o ılık **bahar güneşi altında** hazdan gevşediğini, vücudunun bazı kısımlarının tatlı tatlı terlediğini duyuyordu ” (BE, 21).

Şekil 3.6: Belirtisiz isim tamlamasının tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.3. Farsça İsim Tamlaması

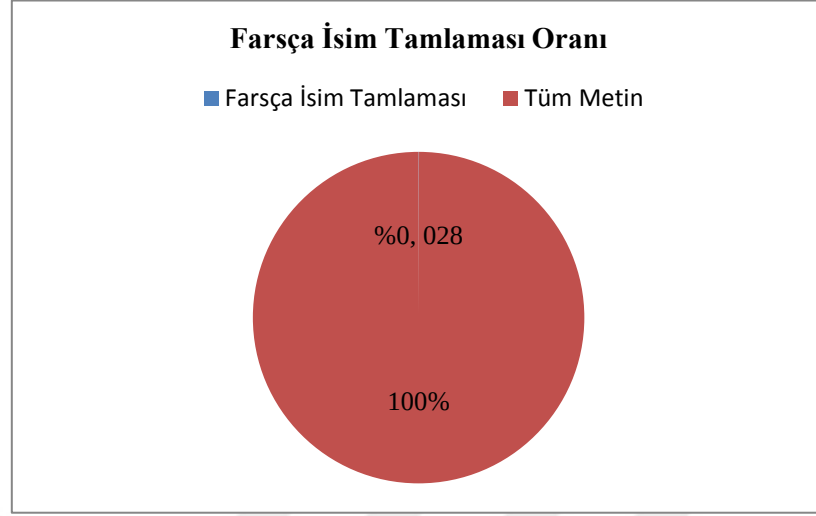
Othan Veli'nin öykülerinde yalnızca iki adet Farsça isim tamlamasına rastlanmıştır.

Peleng-i derya: Deniz kaplanı.

“Feleklerin üzerine renk renk kayıklar, allı, mavili, sarılı **peleng-i derya**’lar, **ceylan-ı bahriler** dizilmişti” (ÖS, 25).

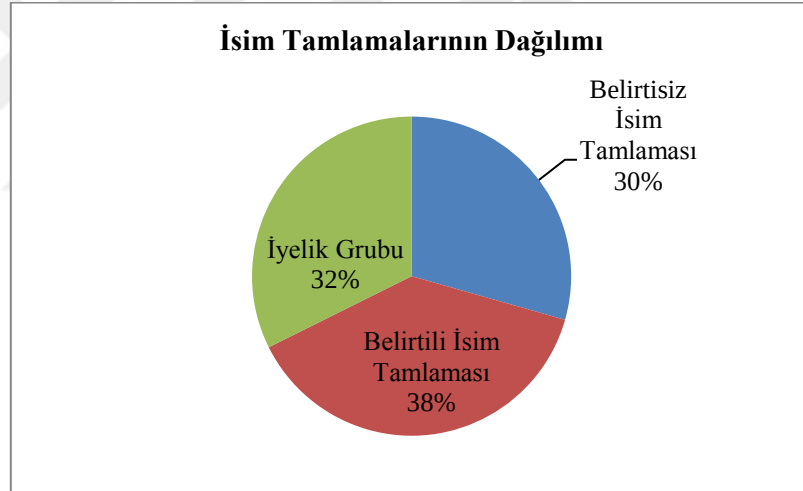
Ceylan-ı bahri: Deniz ceylanı.

“Feleklerin üzerine renk renk kayıklar, allı, mavili, sarılı **peleng-i derya**’lar, **ceylan-ı bahriler** dizilmişti” (ÖS, 25).

Şekil 3.7: Farsça isim tamlamasının tüm metin içerisindeki oranı.

İsim tamlamalarının kendi aralarındaki oransal dağılımı ise şu şekildedir:

Şekil 3.8: İsim tamlamalarının kendi içerisindeki oransal dağılımı.

İsim tamlamaları içerisinde en fazla oran %38’le belirtili isim tamlamalarına aittir. İkinci sırayı %32 ile iyelik grubu, en son olarak da %30’la belirtisiz isim tamlaması oluşturur.

3.8.1.4. Sıfat Tamlaması

Sıfat tamlamaları cümlede aynı zamanda isim fonksiyonunda kullanılan kelime gruplarıdır. Bu nedenle isim kategorisi içerisinde değerlendirilebilecek olan sıfat

taamlamaları Orhan Veli'nin öykülerinde isim ve sıfat gibi sözcük türlerini fiillerden fazla kullandığını kanıtlar niteliktedir. Eşyaya, tabiata, varlığa, kısacası kâinata bir gözlemci sıfatıyla yaklaşan yazar dikkatini çeken durumları sıfat türünden sözcüklere fazlaca yer vererek ortaya koymuştur. Sıfatlar, varlıkların niteliklerini, niceliklerini belirtmeye yararlar. Orhan Veli öykülerinde iç monolog tekniğiyle insan ve doğa tasvirlerini sıfatlar aracılığıyla resmeder ve onların hayal dünyasını canlandırır.

İncelenen öykülerde (Veli, 2018) yer alan sıfat taamlamaları 1169 adettir ve öykülerdeki diğer sözcüklere oranı %14'tür. İncelenen öykülerde (Veli, 2018) yer alan sıfat taamlamaları birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

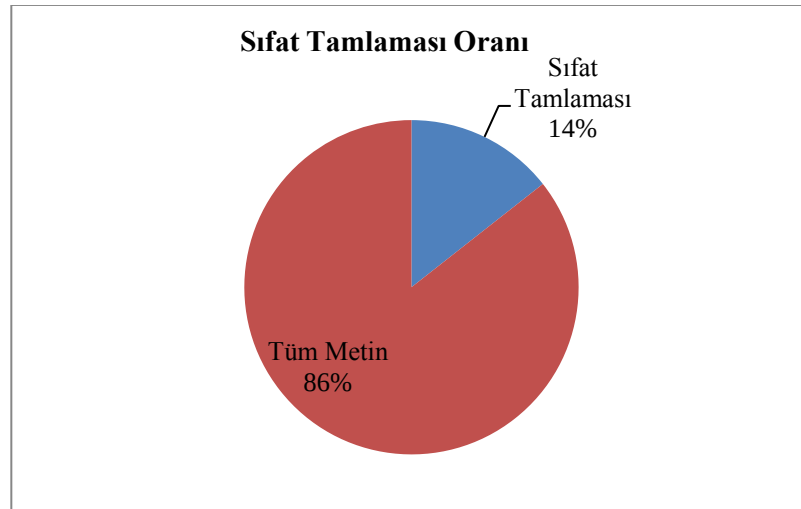
“Küçük burjuvanın hayatını anlatan, onun zaafılarını, onun adiliklerini dünyanın en büyük kahramanlıkları, en asil heyecanları gibi gösteren hikâyelerden illallah dedik artık” (BE, 19-20).

“Güneş, karşı sırtların üzerinde yavaş yavaş alçalıyordu” (ÖS, 30).

“Fizyolojideki veraset kanunlarını pek bilmiyorum; ama, olur olur” (ÖS, 31).

“İşsizliğin kötü olduğunu da yalnız aç kaldığım zamanlar düşünüyorum” (İŞ, 33).

“Can sıkıntısından bunaldığım sıralarda düşünsem ya” (İŞ, 33).

Şekil 3.9: Sıfat taamlamalarının tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.5. Birleşik İsim

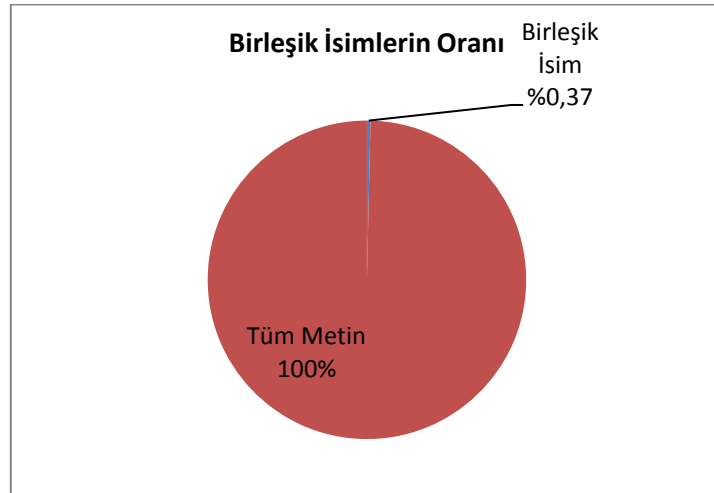
Orhan Veli'nin öykülerinde 26 adet birleşik isim yer almaktadır. Birleşik isimlerin Orhan Veli'nin öykülerinde yer alan diğer sözcükler içerisindeki oranı %0,37'dir. Bu oran yok denecek kadar azdır.

Orhan Veli'nin (Veli, 2018) öykülerinde yer alan birleşik isim örnekleri birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

“Beş kişiydik: Eski Muhtar **Hasan Gökbayrak**, Şaban Kâhya, Hüseyin Çavuş, Gümrükçü, bir de ben” (KAN, 13).

“-Arslan gibi beş kişiyiz, dedi; bir değil on tane **Kara Hüsnü** çıksa karşımıza vızgelir” (KAN, 13).

“Önceleri suların, **Şemsipaşa**'ya doğru, bir çağlayan gürültüsüyle aktığı duyuluyordu” (ÖS, 25).

Şekil 3.10: Birleşik isimlerin tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.6. Aitlik Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde 37 adet aitlik grubu bulunmaktadır. Bu grubun tüm öykülerde yer alan toplam 6949 sözcüğe oranı yalnızca %1'dir. Aitlik eki olan "+ki" ile yapılan bu gruba Orhan Veli, öykülerinde az yer vermiştir.

Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan aitlik grubu örnekleri tanık cümleleriyle birlikte şu şekildedir:

1. Etrafında+**ki**

*"Düşünceli bir yüzle, **etrafındakilere**, "Nerede kaldı yahu bunlar?" dedi"* (KAN, 16).

2. Öte+**ki**

*"**Öteki** misafirlerin hiçbir şey anlamadıkları bu dostluk gösterisini Kara Hüsnü gülümseyerek seyrediyordu"* (KAN, 16).

3. Dere içinde+**ki**

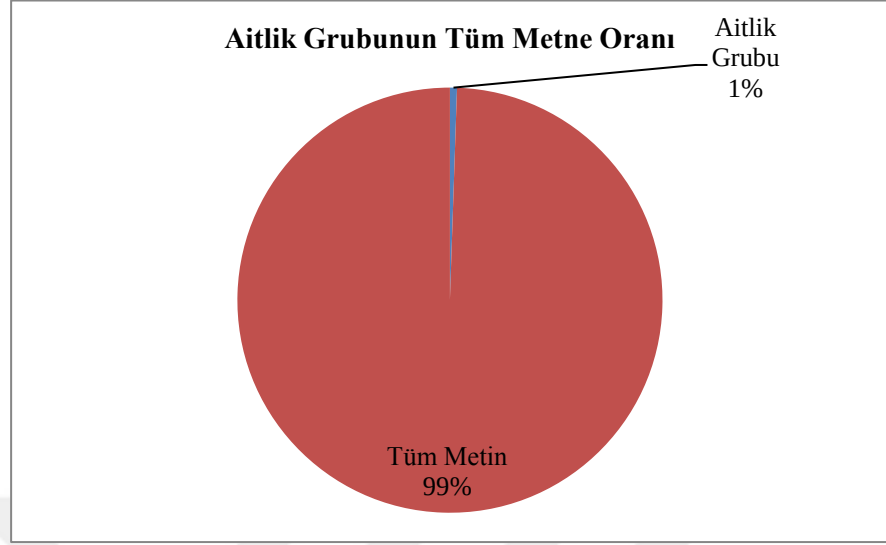
*"Gözümü **dere içindeki** çalılığa dikmiş, bekliyordum"* (KAN, 17).

4. On dokuzuncu yüzyılda+**ki**

*"Réalisme'i artık **on dokuzuncu yüzyıldaki** gibi anlamamalı"* (BE, 20).

5. Önümde+**ki**

*"Oturduğum taraça **önümdeki** apartmanların arka tarafına bakıyordu"* (BE, 20).

Şekil 3.11: Aitlik grubunun tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.7. Edat Grubu

Orhan Veli öykülerinde 248 adet edat grubuna yer verir. Bu grubun öykülerde yer alan diğer sözcükler içerisindeki oranı %4'tür. Edatlar, cümle içerisinde bir anlamı bulunmaktan ziyade sözcükler arasında belirli ilgiler kuran sözcük türlerindendir. Bu sebepten dolayı da Orhan Veli'nin öykülerinde edat grubunun oranı pek fazla değildir.

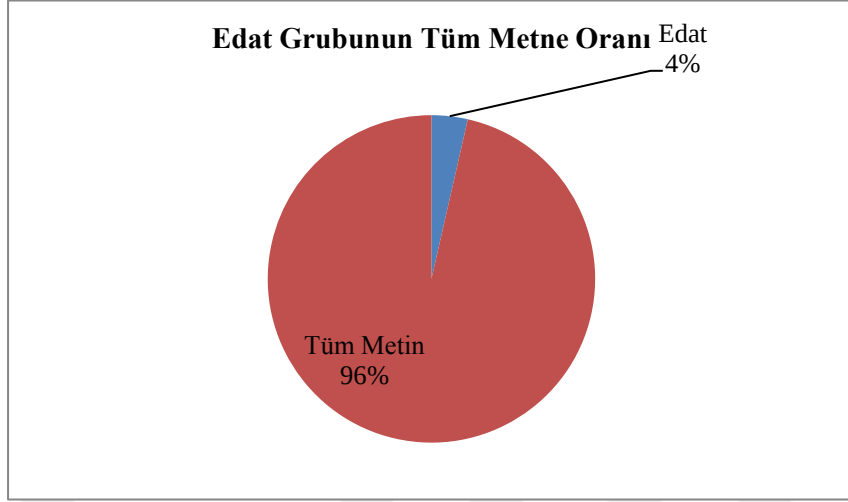
Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan edat grubu örnekleri tanık cümleleriyle şu şekildedir:

“*İki yüz kâğıtla hallihamur olacağız diye didinmekten imanları gevriyor zavallıların*” (ÖS, 28).

“ Ne diyeyim, *Allahlarından bulsunlar, demekten gayrı bir şey gelmiyor ki elimden*” (ÖS, 29).

“*Zeytinyağı iplik gibi dökülecek*” (İŞ, 34).

“*Sular ayaklarıma kadar geliyor*” (DD, 48).

Şekil 3.12: Edat grubunun tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.9. Unvan Grubu

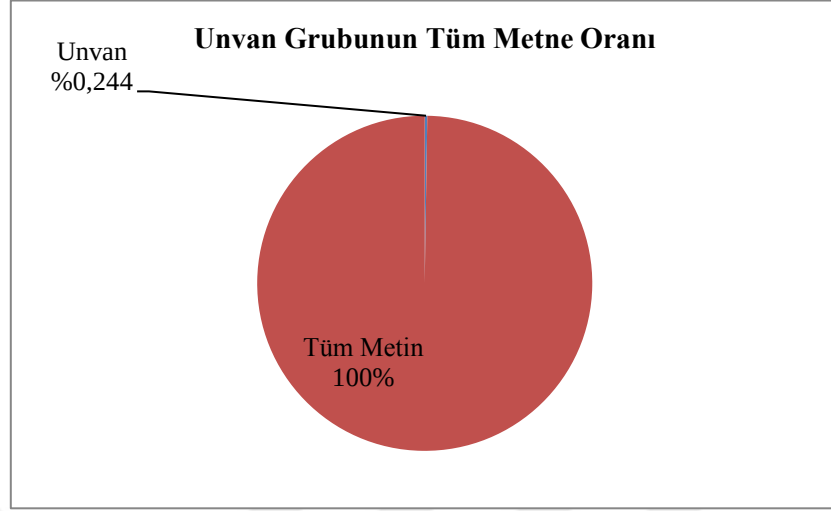
Orhan Veli'nin (2018) öykülerinde 17 adet unvan grubu bulunmaktadır. Unvan grubunun Orhan Veli'nin tüm öyküleri içerisindeki oranı %0,244'tür ve sadece 17 adet kullanılmıştır. Bu oranın çok az olması Orhan Veli'nin özel isimleri genellikle unvanla değil; ad ve soyadla birlikte birleşik isimden oluşan yapılar kurarak belirtmesinden ileri gelmektedir.

Bu grupların birkaçı tanık cümleleriyle şu şekildedir:

*“Aileden olmaya başladığımı ancak **Muallâ Ablayla** “Fosforlu” şarkısını söyledikten, dükkân sahibi **Etem Ağabeyle** dertleştikten sonra anladım”* (HK, 10-11).

*“Rizeli **Musa Kaptan**ın, Ömer'in, Papo'nun hikâyelerini dinledim”* (HK, 11).

*“Beş kişiydik: Eski Muhtar Hasan Gökbayrak, **Şaban Kâhya**, **Hüseyin Çavuş**, Gümrükçü, bir de ben”* (KAN, 13).

Şekil 3.13: Unvan grubunun tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.10. Birleşik Fiil

Birleşik fiiller çok çeşitli oluşum sergilerler. Bunlar, Orhan Veli'nin öykülerinden (2018) hareketle hem açıklamaları hem de tanık cümleleriyle şu şekilde gösterilebilir:

İsim+ Yardımcı Fiil= Birleşik Fiil

İsimlere gelerek onlarla birleşik fiil yapan yardımcı fiiller, “et-”, “eyle-”, “yap-”, “kıl-”, “bulun-” fiilleridir. Bunlar “tam yardımcı fiiller” adını alır. “Et-”, “eyle-”, “yap-”, “kıl-” isimlerden geçişli birleşik fiiller, “ol-” ve “bulun-” ise geçişsiz birleşik fiiller yapar (Özkan, 2008: 56).

“Et- ” Yardımcı Fiili ile Kurulan Birleşik Fiiller:

“Size bu yazımda üç masalı bir balıkçı meyhanesinde gördüğüm bir dünyadan bahsedeceğim” (HK, 9).

“O güzel havanın tam manasıyla içine girebilmek için aynı yere tekrar tekrar gitmek icap etti” (HK, 10).

“Nihayet o da sükün etti” (KAN, 14).

“Bilmem ne dağındaki petrol arama kampında bir iş teklif etmişlerdi” (İŞ, 33).

“Ol-” Yardımcı Fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

“Kalabalığın arasında bir polis **peyda olur**” (DD, 45).

“Oysaki bundan evvel kaç defa ölüme **razı olmuştum**” (DD, 47).

“Hikâyede konunun pek o kadar **mühim** olmadığını söyleyenler de çıktı” (BE, 19).

“Yap-” Yardımcı Fiili ile Kurulan Birleşik Fiiller:

“Bir kadın bir masanın başına oturmuş, başını önüne eğmiş, bir kolunu masaya dayamış, **bir şey yapıyordu**” (BE, 20).

“Bul-” Yardımcı Fiili ile Kurulan Birleşik Fiiller:

“Ne diyeyim, **Allahlarından bulsunlar**, demekten gayri bir şey gelmiyor ki elimden” (ÖS, 29).

“Eminim ki beni kendinden **üstün buluyordu**” (ÖS, 30).

“Yumurtaıyla zeytinyağı **kıvamını bulunca** bir kaşıkla onu soğumuş levreğin üstüne gezdireceksin” (İŞ, 34).

“Al-” Yardımcı Fiili ile Kurulan Birleşik Fiiller:

“Konuşma gene eski tabii **halini aldı**” (KAN, 16).

“Odanın tek penceresinden görünen gökyüzü biraz evvel simsiyahken şimdi **yeşille mavi arası bir renk almıştı**” (KAN, 16).

Bu yardımcı fiillerin dışında isimlerle birleşik fiiller yapan bazı yardımcı fiiller de bulunmaktadır. Bu yardımcı fiiller “düş-, al-, ver-, kal-, bul-, koş-, tuttur-, işle-koy-, bile-, bin-, vb.” dir. Gerçek anlamda yardımcı fiil görevi taşımadıkları hâlde zamanla anlamlarını kaybederek veyahut deyimleşerek bu görevi üstlenmişlerdir (Özkan, 2008: 60).

“Bir ses: ‘Ne **kafa tutuyorsun**, otursana,’ dedi” (HK, 9).

“Dolaşırsınız, **sağa bakarsınız**, **sola bakarsınız**, yiyecek bir şey göremezsiniz” (HK, 9).

“Muntazam tiktaklarına alıştığınız duvar saatiniz **birdenbire duracak** olsa nasıl olursunuz?” (HK, 10)

“Versek de **alıp kaçırarak**, vermesek de” (HK, 10).

Bu yapıda olup anlamca kaynaşmaya uğramış olan birleşik fiiller bulunmaktadır. Bu grupta yer alan birleşik fiiller bir isim unsuru ve bir de yardımcı fiil unsurundan meydana gelir. Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller ile birleşik fiil grubu arasındaki fark fiil unsurunun yardımcı fiil değil tam fiil olması, unsurlardan birinin veya hepsinin kendi sözlük anlamları dışında kullanılmış olmalarıdır. Bunların bir bölümü zaman içerisinde deyimleşmiştir. Anlamca kaynaşmış fiilleri yapı bakımından birleşik fiil grubu içerisinde değerlendirmek gerekir (Özkan, 2008: 61).

“**Şafak söküyordu**. Odanın tek penceresinden görünen gökyüzü biraz evvel **simsiyahken şimdi yeşille mavi arası bir renk almıştı**” (KAN, 16).

“Ilık bir bahar güneşi insanın **içini ısıtıyordu**” (KAN, 17).

“Kara Hüsnü köpekleri çıkardı. **Yola düzüldük**” (KAN, 17).

“Açık hava, gökyüzü, güneş, sıcaklık daha çok **hoşuma gidiyordu**” (KAN, 18).

Fiil+ Zarf-Fiil + Yardımcı Fiil= Birleşik Fiil

Leyla Karahan bu gruptaki birleşik fiilleri “Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller” olarak adlandırır. Bunlar “fiil+ zarf-fiil+ yardımcı fiil=birleşik fiil” şeklinde, ana unsurun başta tasvir fiilinin sonda olduğu bir yapıdadır. “Bil-, ver-, dur- gel-, git- kal-, koy-, gör-, yaz-” yardımcı fiilleri asıl fiile yeterlik, ihtimal, tezlik, devamlılık, beklenmezlik, yaklaşma gibi anlamlar katar (2019: 77).

Bu durumda oluşan birleşik fiiller “-a/-e”, “-ı/-i”, “-u/-ü” bazen de “-ıp/-ip” zarf-fiillerine “bil-”, “ver-”, “gel-”, “gör-”, “kal-”, “dur-”, “yaz-”, “koy-” yarı yardımcı

fiillerinin gelerek iki ögenin kaynaşması sonucunda oluşur. Bu birleşmede yardımcı fiiller, zarf-fiilin anlattığı kılış ve oluşu tasvir eder. Bu nedenle bu fiillere “tasvir fiilleri” adı verilir. Bu yapılarda kullanılan yardımcı fiiller esas fiil oldukları halde anlam kaymasına uğrayarak sözcük anlamından farklı bir anlam kazanarak asıl fiile anlam katan bir yardımcı fiile dönüşürler. Bu birleşme meydana gelirken asıl unsur zarf-fiildir ve mana zarf-fiil üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu yapıda kurulan birleşik fiillerde iki unsur bitişik yazılır; fakat “-ıp, -ip, -up, -üp” le kurulan birleşik fiiller ayrı yazılır (Özkan, 2008: 62-63).

Tasvir fiilleri yeterlilik, tezlik, süreklilik ve yaklaşma olmak üzere dört gruba ayrılır:

Yeterlilik Fiilleri

Bu grup, asıl fiil üzerine “-a/-e” zarf-fiil eki ile “bil-” yardımcı fiilinin getirilmesiyle meydana gelir (Özkan, 2008: 63).

İncelenen öykülerde (Veli, 2018) yer alan yeterlilik fiili örnekleri şu şekildedir:

“*Dolaşırsınız, sağa bakarsınız, sola bakarsınız, yiyecek bir şey **göremezsınız***” (HK, 9).

“*Neye uğradığımı **anlayamadım***” (HK, 9).

“***Dayanamadım**, sordum Gümrükçü’ye*” (KAN, 16).

“*Gümrükçü ancak beş dakika **dayanabildi**, birdenbire ayağa kalktı, “Nerede Hasan be yahu!” diye bağırmaya başladı*” (KAN, 16).

“*Ben yalnız Gümrükçü’yü **görebiliyordum***” (KAN, 17).

Tezlik Fiilleri

Fiil üzerine “-ı, -i / -u, -ü” zarf-fiil eki ile “ver-” yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşan birleşik fiil grubudur (Özkan, 2008: 63).

İncelenen öykülerde (Veli, 2018) yer alan tezlik fiili örnekleri tanık cümleleriyle şu şekildedir:

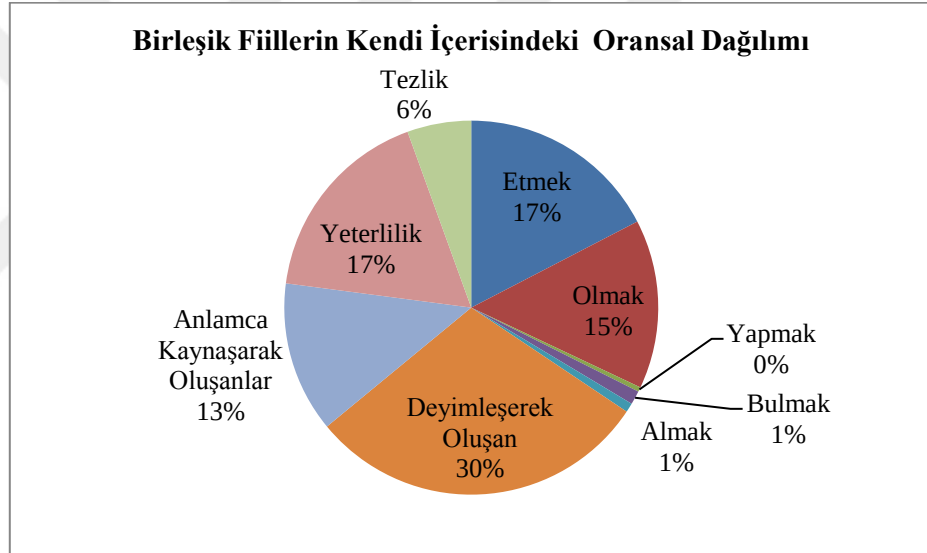
“Köpekler **salıverildi**. Biraz bekledik” (KAN, 17).

“Sonra tekrar kayıktaki konuştu: “Birkaç tane barbunya var, **alıver** şunları” (ÖS, 27).

“Şu Kızkulesi var ya; İstanbul balığı orayı geçti mi, **çekiver** kuyruğunu” (ÖS, 28).

“-Haydi, ağam, şunları bize diri diri **kızartıver**” (ÖS, 28).

Orhan Veli’nin öykülerinde yer alan birleşik fiillerin tüm metin içerisindeki dağılımı aşağıdaki grafikte oranlarıyla belirtilmiştir.

Şekil 3.14: Birleşik fiillerin kendi içerisindeki oransal dağılımı.

3.8.1.11. İsim-Fiil Grubu

Orhan Veli’nin öykülerinde 117 adet isim-fiil grubu bulunmaktadır. Bu grubun fiilimsiler içerisindeki oransal dağılımı %21’dir. Tüm sözcükler içerisinde yer alan oransal dağılımı ise % 2’ye denk gelmektedir. Sıfat-fiillere nazaran isim-fiil grubu daha az kullanılmıştır.

Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan isim-fiil grupları birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

“*Bu manasız dünyanın hiç ummadığınız bir yerinde **kapısından dört bir yana nefis kebab kokuları yayılan bir kebabçı dükkânı ile karşılaşmanız imkânsız değildir***” (HK, 9).

“*-Bir şey içmek mi lazım? Şarap olsun öyleyse...*” (HK, 10).

“*Dükkânın havasına enikonu ısındığımı hissettiğim bir anda **bu sevimli kadının ismini öğrenmek istedim***” (HK, 10).

“*O güzel havanın tam manasıyla içine girebilmek için aynı yere tekrar tekrar gitmek icap etti*” (HK, 10).

3.8.1.12. Sıfat-Fiil Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde 337 adet sıfat-fiil grubu bulunmaktadır. Bu sıfat-fiil grubunun Orhan Veli'nin tüm öykülerindeki sözcüklere oranı %5'tir. Fiilimsi grupları içerisinde Orhan Veli'nin öykülerinde en fazla yer alan fiilimsi grubu %61 oranında sıfat-fiil grubudur. Sıfat-fiilin öykülerde bu kadar sıklıkla geçmesinin sebebi, sıfat-fiillerin aynı zamanda cümle içerisinde sıfat görevinde kullanılmasından dolayıdır. Orhan Veli, isim ve sıfat türünden sözcüklere çok yer vermiştir. Bu bağlamda öykülerinde yer alan fiilimsiler de sıfat-fiil türünden olmaktadır.

Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan sıfat-fiil grupları birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

“*Dalyan reisi “Şıra!” diye bağırdığı zaman şevkle ağlara sarılan tayıfalar mı?*” (DD, 42)

“*Bir orkinos vurgunundan sonra, kıyıda, kan içinde kalmış denizi seyreden çocukların bayramı mı?*” (DD, 42)

“*Ondan sonra da **alabildiğine** deniz*” (DD, 43).

“*Mihnete alışmış* insan, zaman zaman, her şeye boş vermesini de biliyor” (DD, 44).

“-Ulan, der, sen bana ne hakla sen diyorsun? *Benim kim olduğumu* biliyor musun?” (DD, 45)

3.8.1.13. Zarf-Fiil Grubu

Orhan Veli’nin öykülerinde yer alan zarf-fiil grubu 101 adettir. Bu grubun diğer fiilimsi grupları içerisindeki oransal dağılımı %18’e tekabül eder. Bu durumda en az kullanılan fiilimsi grubu zarf-fiil grubudur. Orhan Veli’nin tüm öykülerinde yer alan zarf-fiil grubunun öykülerde yer alan diğer sözcüklere oranı %1’dir.

Orhan Veli’nin öykülerindeki (2018) bazı zarf-fiil grupları tanık cümleleriyle şu şekildedir:

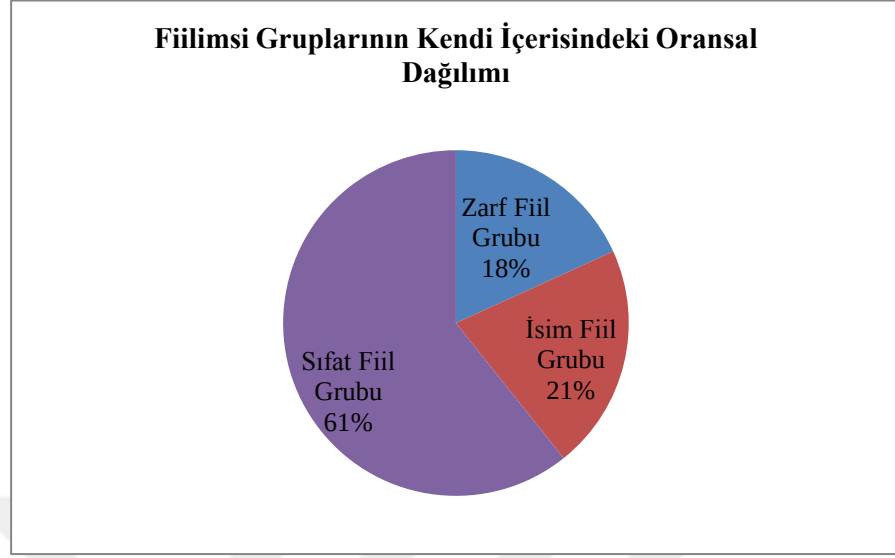
“O, *durmadan pirinç ayıklıyordu*” (BE, 21).

“Bir aralık kalktı, *pirinci masanın üstüne bırakıp içeriye gitti*” (BE, 21).

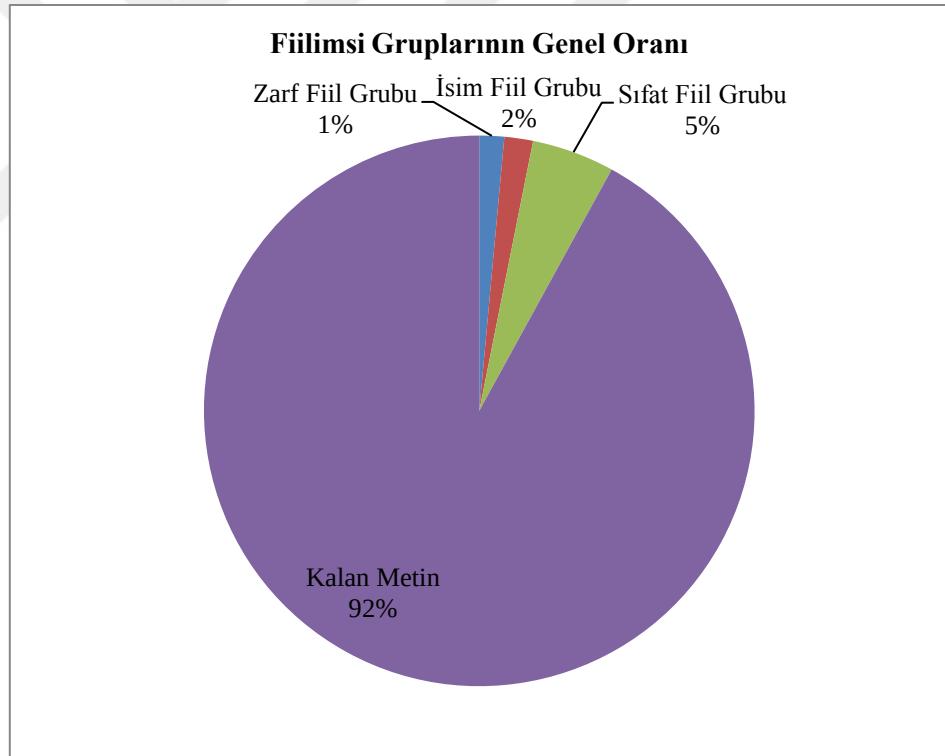
“Altıncı kattan dökülen su bahçeye, tam çocuklarla köpeğin arasına, bir *şimşek gürültüsü çıkararak düştü*” (BE, 23).

“Gerçi insan sarhoş oldu mu, *haliyle sarhoşluğu arasında bir bağ olup olmadığı kestiremez*” (ÖS, 27).

“Ama ne malum benim de, iki gün sonra, bir kazadan *iki kolumu, yahut iki bacağımı birden kaybetmiş olarak çıkmayacağım?*” (ÖS, 31)

Şekil 3.15: Fiilimsi gruplarının kendi içerisindeki oransal dağılımı.

Şekil 3.16: Fiilimsi gruplarının genel oranı.

3.8.1.14. Sayı Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde yer alan sayı grubu toplam dört adettir. Bu grubun öykülerde yer alan diğer sözcüklere oranı yalnızca %0,057'dir. Sayılardan oluşan grubun bu kadar az olmasında yazarın niceliksel değil de nitel bir şekilde varlıkları kavramasından ve aktarmasından ileri gelir.

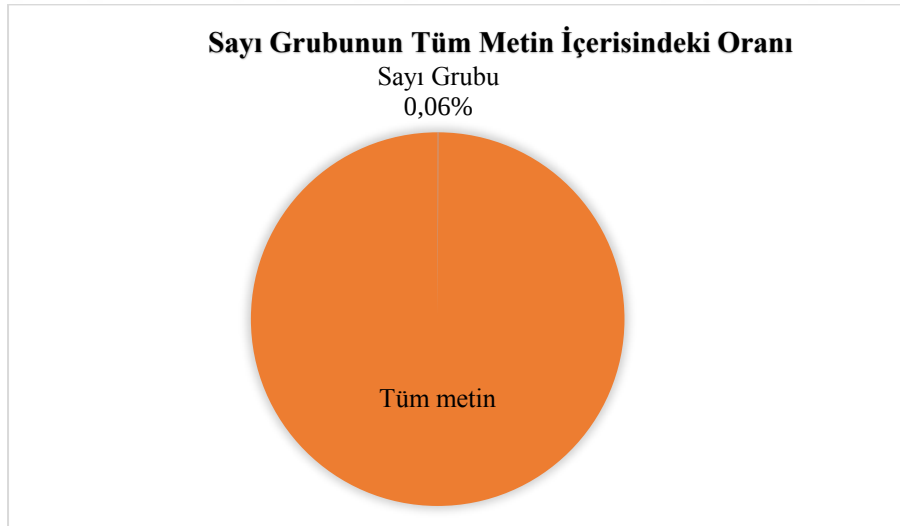
İncelenen öykülerde (Veli, 2018) yer alan sayı grupları tanık cümleleriyle şu şekildedir:

*“Aradan beş dakika geçti, on dakika geçti, **on beş** dakika geçti, yarım saat geçti, dönmediler”* (KAN, 16).

*“İşte, **on beş** dakikalık yolum kalmış, deniz kuşları, çığlık çığlığa, hâlâ dönüp duruyorlar”* (DD, 47).

*“Tabii böyle **bin bir** şaklabanlıkla nazar-ı dikkati celbetmeye çalışacaklar”* (İŞ, 37).

*“Bunları konuştuğumuz sırada saat **on biri** geçiyordu”* (YA, 51).

Şekil 3.17 : Sayı grubunun tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.15. Ünlem Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde 48 adet ünlem bulunur; ancak bu ünlemlerin yalnızca üç tanesi ünlem grubunu meydana getirir. Bu grubun tüm öykülere oranı bu sebepten dolayı %0,690'dır. Orhan Veli öykülerinde hayat karşısında genellikle gözlemci bir tavır takınır. Andan, hayattan kesitler ve sıradan olaylar onun öykülerinin konusunu oluşturur. Orhan Veli'nin heyecan, şaşkınlık ifade eden ünlemleri pek fazla kullanmamasının sebebi hayatın durağan yönüyle ilgilenmesindendir. Olaydan ziyade durum ağırlıklı öyküler yazması bunun en önemli göstergesidir.

Orhan Veli'nin öykülerinde yer alan ünlem grubu örnekleri birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

Be (ü) / yahu! (i)

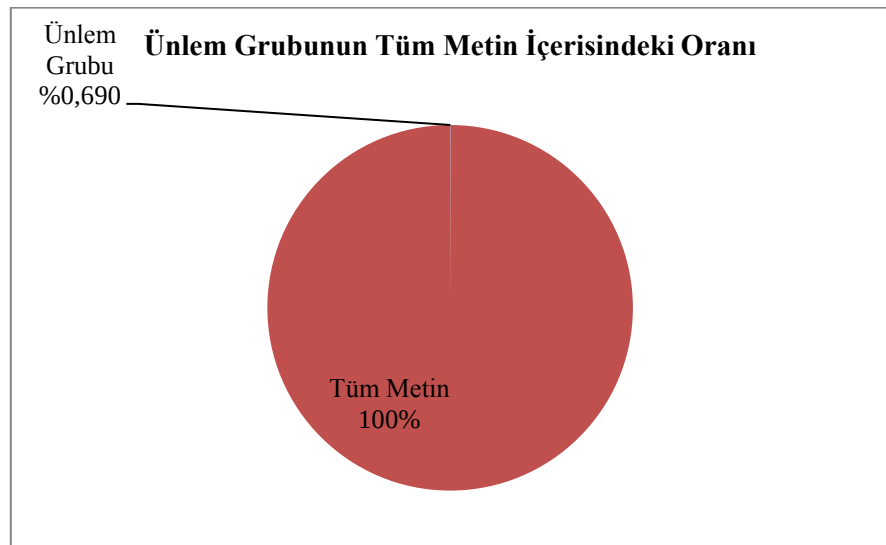
*“Gümrükçü ancak beş dakika dayanabildi, birdenbire ayağa kalktı, “Nerede Hasan, nerede Hasan **be yahu!**” diye bağırmaya başladı” (KAN, 16).*

Oh, canım (ü) / ekmek! (i)

*“Oh, **canım** ekmek!” (İŞ, 34)*

Ulan, a (ü) / kerata! (i)

*“**Ulan, a kerata!** Kumar düşüneceğine karnını doyur,” dese haksız mı?” (İŞ, 35)*

Şekil 3.18 : Ünlem grubunun tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.16. Bağlama Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde 44 adet bağlama grubu bulunmaktadır. Bu grubun tüm öykülerdeki sözcüklere oranı %1'dir. Orhan Veli öykülerinde bağlama grubuna pek yer vermemiştir. Bağlaçlar 355 tanedir; ancak bunların yalnızca 44 tanesi grup oluşturur. Orhan Veli'nin öykülerinde (2018) yer alan bağlama grubu örnekleri birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

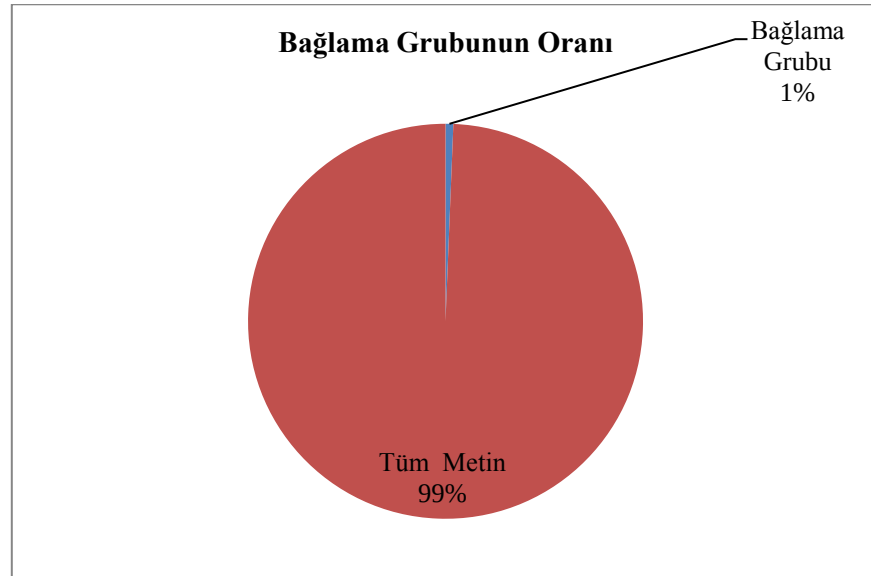
*“Hasan Gökbayrak, **Gümrükçü ile bana:***

-Siz bilmezsiniz bu Kara Hüsnü'yü, dedi, çok namussuz adamdır” (KAN, 13).

*“**Davulla zurnaya**, ellerindeki gemici fenerleri, düğün sahipleri yol gösteriyorlardı” (KAN, 14).*

*“Ortaya meze yerine **bazlamayla peynir tatlısı** geldi” (KAN, 15).*

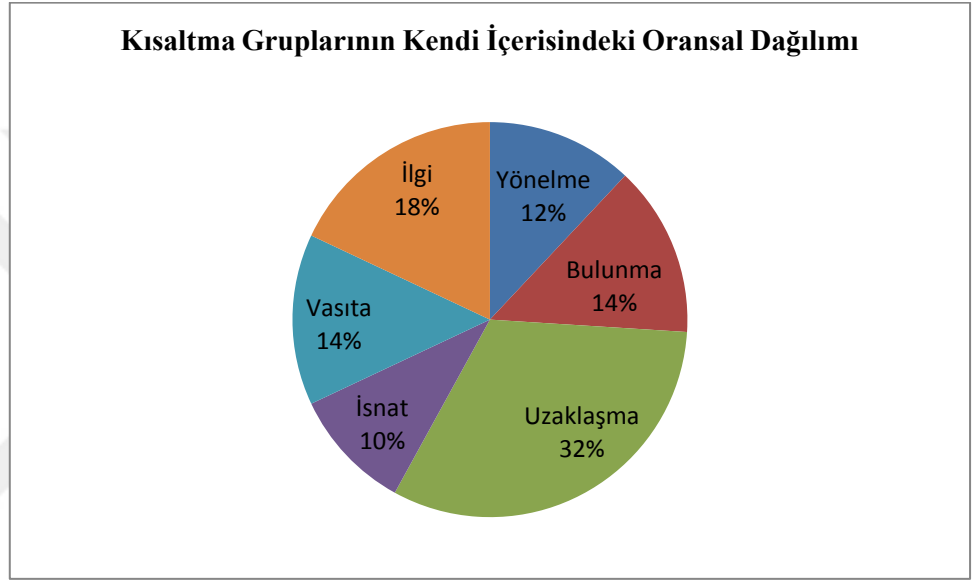
*“**Ne Şaban Kâhya, ne Hüseyin Çavuş, ne Gümrükçü, ne ben,** birbirimize hiçbir şey söylemiyorduk, ama ne saklayayım, aklım da gidenlerdeydi” (KAN, 16).*

Şekil 3.19 : Bağlama grubunun tüm metin içerisindeki oranı.

3.8.1.17. Kısaltma Grupları

Kısaltma gruplarının Orhan Veli'nin öyküleri (2018) içerisindeki oranı kendi içerisinde gruplandırıldığında şu şekildedir:

Şekil 3.20 : Kısaltma gruplarının kendi içerisindeki oransal dağılımı.

3.8.1.17.1.Yöneme Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde toplam 6 adet yöneme grubu bulunmaktadır. Kısaltma grupları içerisinde yöneme grubunun oranı %12'dir.

Orhan Veli'nin (2018) öykülerinde yer alan yöneme grubu örnekleri şu şekildedir:

“Geçende o Solak Çeşme’deki düğünde bizim Mustafa çocuğu öyle kan içinde bırakmalarına sebep de odur” (KAN, 13).

“Bir ayak atışı vardı, övmelere seza” (KAN, 14).

“Bizim alamanaya bitişik bir balıkçı dükkânı vardı” (ÖS, 26).

“İçki ile kumara fazla düşkün insanların karıları biraz uçarı olur” (İŞ, 35).

3.8.1.17.2. Bulunma Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde toplam 7 adet bulunma grubu bulunmaktadır. Kısaltma grupları içerisinde bulunma grubunun oranı %14'tür. Orhan Veli'nin (2018) öykülerinde yer alan bulunma grupları tanık cümleleriyle şu şekildedir:

*“İnce çalgı meselesi yeni yeni unutuluyordu, kapı açıldı, kapının dışında, **omzunda bir çiftte, boynunda beyaz bir atkı, ağzında bir cıgara**, esmer, dev gibi bir adam göründü” (KAN, 15).*

*“**Omzunda tüfek**, geçti yerine oturdu” (KAN, 16).*

*“Aşağıdaki bahçede, **duvarın üzerinde beş tane kedi** bir başka kedinin etrafına dizilmişler, homurdanıp duruyorlar” (BE, 21).*

*“İçinde bir ocak, ocağın üstünde bir tava, tavada tekerlek tekerlek torikler, sandığın bir kenarında tuz kâsesi, zeytinyağı şişesi, **turfanda domatesle** ince biber, sekiz on tane tabak” (ÖS, 26).*

*“Onu öyle ufacık bir masanın başında, **elinde kocaman bir bardak**, yapayalnız görünce içimde hüznle saadet karışığı bir his belirdi” (YA, 53).*

3.8.1.17.3. Uzaklaşma Grubu

Orhan Veli'nin öykülerinde toplam 16 adet uzaklaşma grubu bulunmaktadır. Kısaltma grupları içerisinde uzaklaşma grubunun oranı %32'dir.

Orhan Veli'nin (2018) öykülerinde yer alan uzaklaşma grupları birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

*“**Büyük saadetlerden hiçbir vakit nasibim** olmayacağına göre bunlarla avunayım bari” (BE, 19).*

“Biz, **en küçük menfaatlerini bile korumaktan âciz** zavallılar, nasıl onlarla bir oluruz” (BE, 20).

“Bizim dördüncü, o hani adını hatırlayamadığım, **kayıktan yana döndü**” (ÖS, 27).

“Onların hali **bizden daha kötü**” (ÖS, 28).

“Tüfekte gelişinden, halinden tavrından, **her şeyinden belliydi**; bizim hazırlıklı geldiğimiz, bu karşılaşmada bir acayiplik olduğunun o da farkındaydı” (KAN, 15).

3.8.1.17.4. İsnat Grubu

Orhan Veli’nin öykülerinde toplam 5 adet isnat grubu bulunmaktadır. İsnat grubunun kısaltma grupları içerisindeki oranı %10’dur.

Orhan Veli’nin (2018) öykülerinde yer alan isnat grupları birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

“Uzun uzun merhabalaştıktan sonra, biraz evvel kenara çekilmiş olan **içi şarap dolu** bakır bakraç yeniden meydana çıkarıldı” (KAN, 14).

“**Macera dolu** bir hayatı vardır” (İŞ, 35).

“**Hayatı macerayla dolu** Teksaslı da bir kumarbazdır” (İŞ, 35).

“Bir filmi orta yerinden ve **gözlerim kapalı** seyreder gibiyim: “... Sultan Hamit devri daha iyi imiş...” (İŞ, 38)

“Otele döndüğüm zaman saat **ikiyi çeyrek** geçiyordu” (YA, 52).

3.8.1.17.5. Vasıta Grubu

Orhan Veli’nin öykülerinde toplam 7 adet vasıta grubu bulunmaktadır. Kısaltma grupları içerisinde vasıta grubunun oranı %14’tür. Orhan Veli’nin (2018) öykülerinde yer alan vasıta grupları birkaç tanık cümleyle şu şekildedir:

“Köyden biraz açıldıktan sonra yer yer **çalılarla kaplı**, girintili çıkıntılı bir sırta geldik” (KAN, 17).

“O **sırtlarla aramızda** masmavi bir boğaz parçası vardı” (ÖS, 25).

“Bacağından **deniz suyuyla karışık kan** akıyordu” (ÖS, 28).

“Hayatı **macerayla dolu** Teksaslı da bir kumarbazdır” (İŞ, 35).

“Ayaklarımın altında **kumla karışık çakıl taşları**” (DD, 48).

3.8.1.17.6. İlgi Grubu

Orhan Veli’nin öykülerinde toplam 9 adet ilgi grubu bulunmaktadır. Kısaltma grupları içerisinde ilgi grubunun oranı %18’dir. Orhan Veli’ nin (2018) öykülerinde bulunan ilgi grubu örnekleri tanık cümleleriyle şu şekildedir:

“**Bizim köylerde, bizim düğünlerde** âdet hep böyleydi zaten” (KAN, 14).

“**Benim kubaylar** bitişik evde, senin de hazır çiftten var, istersen birazdan birer ayran içer şöyle bir çıkarız” (KAN, 17).

“**Bizim alamanaya** bitişik bir balıkçı dükkânı vardı” (ÖS, 26).

“Nemize lazım **bizim hükümetin işi**” (ÖS, 29).

“...ceketi tersyüz ettirmeden önce **bizim biradere...**” (İŞ, 38)

SONUÇ

Türk edebiyatının roman, öykü, şiir gibi türleri Türk dilinin söz varlığını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Özellikle düzyazı türündeki eserlerde aktarılan olaylar, kurgu içerisinde eriyen sözün varlığını açığa çıkarır. Bir oyun alanı olarak düşünülen kurmaca eserler, söz oyunlarını da bünyesinde taşır. Sözcüklerin farklı kıklara büründüğü, oyun alanının kahramanı hüviyetini kazandığı bu eserler söz varlığı hakkında şüphesiz aydınlatıcı bilgiler sunar. Bu bağlamda Orhan Veli'nin öyküleri incelenerek söz varlığının zenginliğine ilişkin yeni veriler ortaya konmuştur.

Orhan Veli'nin öykülerinde en sık tekrar edilen sözcüklerin “deniz”, “insan”, “kadın”, “güzel”, “kız”, “iyi”, “koku” olması onun zihin dünyasını anlamlandırmamızı kolaylaştırır. Denize ve İstanbul Boğazı'na bir kara şehirden duyduğu özlem, günlük konular üzerinde düşünmesi ve bunlara açıklamalar getirmesi sözcükleri aracılığıyla gerçekleşir. İnsanlara karşı merhameti ve sevgisi öykülerinde “insan” sözcüğünü sık kullanmasıyla açığa çıkar. Kadınlara, özellikle güzelliğe olan düşkünlüğü sözcüklerine de sirayet eder. İnsanlarla muhabbet kuran, kendisini halktan soyutlamayan bir yazar olan Orhan Veli, bu özelliğini diyaloglarda ilişkiyi sağlayan bir fiil olan “de-” fiilinin yardımıyla tamamlar. Konuşma ediminin aktarımını sağlayan “dedim”, “dedi” fiilleri ikili bir muhabbetin habercisidir.

Orhan Veli'nin öykülerinde söz varlığı unsurlarından olan alıntı ve yabancı sözcüklerin oranı tüm öyküler içerisinde %24,33'e denk gelir. Bu durum onun Garip hareketinin öncü ismi olarak dilde sadeliği savunduğunu kanıtlar. Bu öykülerde 188 adet deyim bulunur. İncelenen 6949 sözcük arasında bu oran az gibi görünse de Orhan Veli deyimleri ustalıklı kullanarak anlatımdaki gücünü ortaya koyar. Bu anlamda sözcükleri deyimleştirerek kullandığı ve değişmece anlama önem verdiği söylenebilir.

Orhan Veli'nin bireyler arası diyaloga önem verdiğini kullandığı kalıp sözlerde görmek mümkündür. Her daim canlı bir hayatın içerisinde yer alan yazar, insanlar arasında diyalogun kurulmasına yardımcı olan 39 adet kalıp söz kullanır. Öykülerde anlamı kuvvetlendirme ve pekiştirme işlevinde bulunan 128 adet ikileme de yer alır. Bu sayı oran olarak yaklaşık %1'e tekabül eder.

İncelenen öykülerde toplam sözcük içerisinde %37 oranında isim, %17 oranında fiil, %15 oranında sıfat kullanılmıştır. Orhan Veli'nin hayatın ve insanların içerisinde olmayı seven, kendisini yaşamdan soyutlamayan yapısını sözcük kullanımında görmek mümkündür. İsimleri fiillerden fazla kullanması hareketten çok hayatı sorgulayan, hayatın küçük kesitleri, anları ve durumları üzerinde durup düşünmeyi seven mizacını ortaya koyar.

Öykülerde söz varlığı öğelerinden atasözlerine hiç rastlanmaz.

Söz varlığını oluşturan diğer unsurlardan biri de kelime gruplarıdır. Orhan Veli'nin öykülerinde yer alan kelime grupları incelendiğinde onun dili ustalıkla kullanıldığı görülür. Oldukça çeşitli şekillerde incelenen kelime gruplarının öykülerde zengin örneklerine rastlanır. En fazla kullanılan kelime grupları isim tamlamaları, sıfat tamlamaları ve bunların nispetinde isim-fiil, sıfat-fiil gruplarıdır. İsim ve isim soylu sözcük fonksiyonuna sahip olan belirtili, belirtisiz isim tamlamaları ve sıfat tamlamalarının sıkça kullanılması onun hayatı durağan bir şekilde gören Çehov tarzı öykücü kimliğini ön plana çıkarır. Hareketten ziyade durağanlığa önem veren durum öykücülüğünün yazarları, isim ve isim soylu sözcükleri fiillere nazaran fazlaca kullanır. Bu da Orhan Veli'nin kâinatı ve insanları, kahraman anlatıcı bakış açısıyla gözlemlediğine, ince bir duyarlılıkla öykülerini oluşturduğuna kanıttır.

Türk edebiyatında şair kimliğiyle ön plana çıkan Orhan Veli'nin öyküleri üzerine yapılan söz varlığı çalışması, onun dili kullanma becerisinin ve Türk toplumunun kültürel değerlerini yansıtan sözcükleri, deyimleri, kalıp sözleri, ikilemeleri ustalıkla kullandığını gösterir. Bu doğrultuda Orhan Veli'nin Garip akımının fikri cephesini kurgusal anlamda öykülerine yansıttığı sonucuna ulaşılabilir. Özlemin, rikkatin, insani hassasiyetlerin, yaşamdaki en ufak duyuların aktarıcısı olan yazar, nicelik olarak az ancak nitelik olarak derin anlam taşıyan öyküleriyle Türk edebiyatının söz varlığına katkı sağlayan yapıtlarından birini inşa etmiştir.

KAYNAKÇA

- Akçataş, Ahmet: **Türkiye Türkçesi III Sözcük Türleri**, Editör: Prof. Dr. Erdoğan Boz, Ankara, Gazi, 2019.
- Aksan, Doğan: **Türkçenin Gücü**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987.
- Aksan, Doğan: **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara, TDK, 2009.
- Aksan, Doğan: **Türkçenin Sözcük Varlığı**, Ankara, Bilgi, 2015.
- Aksoy, Ömer: **Deyimler Sözlüğü**, İstanbul, İnkılâp, 2018.
- Atabay, Neşe vd.: **Sözcük Türleri I (Ad, Sıfat, İlgeç, Adıl, Belirteç)**, Yöneten ve Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Doğan Aksan, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1976.
- Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, Kubbealtı, 2016.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2007.
- Baskakov, A. N.: **Çağdaş Türkçede Kelime Grupları**, Çev. Yrd. Doç. Dr. Oktay Selim Karaca, İstanbul, Kesit, 2016.
- Çiçekler, A. Naim vd.: “Berlin Devlet Kütüphanesinde Bulunan 17. Yüzyıla Ait Bir Mecmuadaki Türk Atasözleri Derlemesi”, **Dil ve Edebiyat Araştırmaları**, C.18, Güz 2018, s. 341-356.
- Çiçekler, Esmâ B.: “Oryantalist Koleksiyoner Levinus Warner (d. 1619- ö. 1665) Derlemesi Türkçe Atasözleri ve Deyimler”, **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2019.
- Delice, İbrahim: **Türkçe Sözdizimi**, İstanbul, Kitabevi, 2007.
- Deny, Jean: **Türk Dil Bilgisi**, Çev. Ali Ulvi Elöve, İstanbul, Kabalcı, 2012.
- Demir, Necati: **Türkçe Sözcük Bilgisi**, Ankara, Altınordu, 2018.
- Demir, Nurettin, Yılmaz, Emine: **Türk Dili El Kitabı**, Ankara, Grafiker, 2006.

- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, Aydın, 2007.
- Durmuş, Oğuzhan: “Alıntı Kelimeler Bakımından Türkçe Sözlük”, **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 26, 2004, s.1-21.
- Enginün, İnci: **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, İstanbul, Dergâh, 2016.
- Ercilasun, Bilge: **Orhan Veli Kanık (Hayatı, Sanatı ve Eserlerinden Seçmeler)**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1998.
- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Bayrak, 2007.
- Erkul, Rasih: **Cümle Metin Bilgisi**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2007.
- Gökdayı, Hürriyet: “Türkçede Kalıp Sözler”, **Bilig**, 2008, s.89-110.
- Gökdayı, Hürriyet: **Türkçede Kalıp Sözler**, İstanbul, Kriter, 2011.
- Gökdayı, Hürriyet: **Türkçede Öbekler**, İstanbul, Kriter, 2018.
- Hatiboğlu, Vecihe: **Türk Dilinde İkileme**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1981.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal: **Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü**, İstanbul, İnkılâp ve Aka, 1983.
- Kabaklı, Ahmet: **Türk Edebiyatı Cilt 3**, İstanbul, Türkiye Yayınevi, 1966.
- Karaca, Veysel İ.: “Türkiye Türkçesindeki Alıntı Sözcüklerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bir İnceleme”, **Turkish Studies**, Volume 7/4, 2012, p. 2059-2090.
- Karahan, Leyla: **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara, Akçağ, 2019.
- Karaağaç, Günay: **Türkçenin Söz Dizimi**, İstanbul, Kesit, 2017.
- Karayakupoglu, Didem: “Orhan Veli’nin Hoşgör Köftecisi Adlı Hikâye Kitabı Üzerine Bir İnceleme”, **Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.5, 2019, s. 79-93.
- Korkmaz, Ramazan: **Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000 El Kitabı**, Ankara, Grafiker, 2012.

- Korkmaz, Zeynep: **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2014.
- Özbek, E.Erdem: “Türkiye’de “Söz Varlığı” Çalışmaları ve Bunlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Akademik Kaynak (Akad)**, C: 3, Mayıs 2015, s. 23-38.
- Özdemir, Emin: **Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1981.
- Özel, Sevgi vd.: **Sözcük Türleri II (Bağlaç, Ünlem, Eylem)**, Yöneten ve Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Doğan Aksan, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1976.
- Özkan, Mustafa: **İnsan İletişim ve Dil**, İstanbul, 3F, 2008.
- Özkan, Mustafa, Sevinçli, Veysi: **Türkiye Türkçesi Söz Dizimi**, İstanbul, 3F, 2008.
- Özkan, Mustafa: **Tarih İçinde Türk Dili**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004.
- Özkan, Abdurrahman vd.: **Türkiye Türkçesi Sözdizimi**, Konya, Palet, 2016.
- Özmen, Mehmet: **Türkçenin Sözdizimi**, Adana, Karahan, 2016.
- Parlatır, İsmail: **Atasözleri**, Ankara, Yargı, 2008.
- Püsküllüoğlu, Ali: **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 1995.
- Saraçbaşı, M. Ertuğrul: **Türk Atasözleri Sözlüğü**, İstanbul, Minnetoğlu, 1978.
- Sazyek, Hakan: **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1996.
- Sertel, Adem: **Tecrübenin Dili Konu Konu Atasözleri**, İstanbul, Pozitif, 2006.
- Sinan, Ahmet T.: **Türkçenin Deyim Varlığı**, İstanbul, Kesit, 2015.
- Şen, Serkan: “Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler”, **Yüksek Lisans Tezi**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2002.

- Toven, Mehmet B.: **Yeni Türkçe Lügat**, Haz. Abdülkadir Hayber, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2004.
- Türk Dil Kurumu: **Büyük Türkçe Sözlük**, 2018, (Çevrimiçi) <http://www.tdk.gov.tr>, Temmuz 2019.
- Türk Dil Kurumu: **Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu ,1998.
- Tülbendçi, F. Fazıl: **Ata Sözleri**, İstanbul, İnkılâp, Aka, 1977.
- Tülbendçi, F. Fazıl: **Türk Ata Sözleri ve Deyimleri**, İstanbul, İnkılâp, Aka, 1963.
- Uyguner, Muzaffer: **Orhan Veli Kanık Hayatı-Sanatı-Eserleri**, İstanbul, Varlık Yayınları, 1967.
- Uysal, İdris Nebi: “Türkiye Türkçesindeki Alıntı Sözcüklerin Yazım ve Karşılığı Üzerine Bir Araştırma”, **Millî Eğitim**, Sayı 215, Yaz 2017, s.87-110.
- Veli, Orhan: **Garip Şiir Hakkında Düşünceler ve Melih Cevdet, Oktay Rifat, Orhan Veli’den Seçilmiş Şiirler**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- Veli, Orhan: **Hoşgör Köftecisi**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Yaman, Ertuğrul: “Türkçenin Güncel Söz Varlığı”, **Millî Eğitim**, Sayı 210, Bahar/2016, s.85-91.
- Yetiş, Kâzım: **Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı**, İstanbul, Kitabevi, 2007.
- Yetiş, Kâzım: **Türkçenin Nakışları Atasözleri-Deyimler-Tekerlemeler-Bilmeceler**, İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı, 1993.
- Yıldırım, Yusuf: **Orhan Veli Kanık ve Garipçiler**, İstanbul, Toker, 2004.

EKLER

Ek 1: Orhan Veli Kanık'ın öykülerinin birleştirilmiş söz varlığı tablosu.

Sözcükler	Tür	Dil	Sıklık
ama	Bağlaç	Ar.	3
amma	Bağlaç	Ar.	1
belki	Bağlaç	Ar.+Fars.	1
bile	Bağlaç	Tr.	4
çünkü	Bağlaç	Fars.	5
da	Bağlaç	Fars.	65
de	Bağlaç	Tr.	92
fakat	Bağlaç	Ar.	1
gelgelelim	Bağlaç	Tr.	3
ha	Bağlaç	Tr.	5
halbuki	Bağlaç	Ar.+Tr.+Fars.	3
hele	Bağlaç	Tr.	2
hem	Bağlaç	Tr.	2
ile	Bağlaç	Tr.	3
ister	Bağlaç	Tr.	2
ki	Bağlaç	Fars.	23
lakin	Bağlaç	Ar.	1
mademki	Bağlaç	Ar.+Fars.	2
ne...ne...	Bağlaç	Fars.	7
ne...ne...ne...	Bağlaç	Fars.	3
ne...ne...ne...ne...ne...	Bağlaç	Fars.	1
ne...ne...ne...ne...	Bağlaç	Fars.	1
ne...ne...ne...ne...ne...ne	Bağlaç	Fars.	2
oysaki	Bağlaç	Tr.	4
ve	Bağlaç	Ar.	3
ya	Bağlaç	Ar.	21
yahu	Bağlaç	Ar.	3
yahut	Bağlaç	Fars.	9
yalnız	Bağlaç	Tr.	2
yani	Bağlaç	Ar.	1
yoksa	Bağlaç	Tr.	4
zira	Bağlaç	Fars.	1
-a/-e doğru	Edat	Tr.	14
-a göre	Edat	Tr.	6
-a karşı	Edat	Tr.	2
-a karşılık	Edat	Tr.	1
-a rağmen	Edat	Tr.	1
-a/e kadar	Edat	Tr.	3

dan başka	Edat	Tr.	2
dan gayrı	Edat	Tr.	1
dan ibaret	Edat	Tr.	1
-den başka	Edat	Tr.	2
-e göre	Edat	Tr.	2
-e karşı	Edat	Tr.	1
evet	Edat	Tr.	9
evvel	Edat	Ar.	7
gibi	Edat	Tr.	3
hayır	Edat	Ar.	5
için	Edat	Tr.	37
ile	Edat	Tr.	3
işte	Edat	Tr.	1
kadar	Edat	Ar.	3
ki	Edat	Fars.	23
mesela	Edat	Ar.	10
ne	Edat	Tr.	10
peki	Edat	Tr.	3
ten gayrı	Edat	Tr.	1
üzere	Edat	Tr.	1
acele et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
acı-	Fiil	Tr.	1
acık-	Fiil	Tr.	2
aç-	Fiil	Tr.	3
açıl-	Fiil	Tr.	3
ak-	Fiil	Tr.	1
akraba ol-	Fiil	Ar.+Tr.	1
al-	Fiil	Tr.	15
alabil-	Fiil	Tr.	1
alçal-	Fiil	Tr.	1
aldırış etme-	Fiil	Tr.	1
alış-	Fiil	Tr.	1
alıver-	Fiil	Tr.	2
allak bullak et-	Fiil	Tr.	1
anla-	Fiil	Tr.	5
anlaşabil-	Fiil	Tr.	1
anlaşıł-	Fiil	Tr.	2
anlat-	Fiil	Tr.	1
anlayabil-	Fiil	Tr.	1
ara-	Fiil	Tr.	2
asıl-	Fiil	Tr.	1
âşık ol-	Fiil	Ar.+Tr.	1
at-	Fiil	Tr.	2
atıl-	Fiil	Tr.	1

atla-	Fiil	Tr.	1
avun-	Fiil	Tr.	1
aydınlan-	Fiil	Tr.	1
ayıkla-	Fiil	Tr.	3
ayır-	Fiil	Tr.	1
azal-	Fiil	Tr.	1
bağdaştır-	Fiil	Tr.	1
bağır-	Fiil	Tr.	4
bağla-	Fiil	Tr.	1
bahset-	Fiil	Ar.+Tr.	3
bahsedeme-	Fiil	Ar.+Tr.	1
bak-	Fiil	Fars.	19
bakın-	Fiil	Tr.	1
bas-	Fiil	Tr.	1
bastır-	Fiil	Tr.	1
başla-	Fiil	Tr.	27
başlan-	Fiil	Tr.	1
bat-	Fiil	Tr.	3
bekle-	Fiil	Tr.	5
belir-	Fiil	Tr.	2
benze-	Fiil	Tr.	4
besle-	Fiil	Tr.	2
bırak-	Fiil	Tr.	9
bil-	Fiil	Tr.	34
bin-	Fiil	Tr.	5
binebil-	Fiil	Tr.	1
bir ol-	Fiil	Tr.	2
bit-	Fiil	Tr.	2
boca et-	Fiil	İt.+Tr.	1
boşalt-	Fiil	Tr.	2
boş ver-	Fiil	Tr.+Tr.	2
boya-	Fiil	Tr.	1
bul-	Fiil	Tr.	12
bulabil-	Fiil	Tr.	1
bulun-	Fiil	Tr.	1
bulunabil-	Fiil	Tr.	2
bulundur-	Fiil	Tr.	1
celallen-	Fiil	Tr.	1
cesaret et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
cevap ver-	Fiil	Ar.+Tr.	6
çal-	Fiil	Tr.	1
çalış-	Fiil	Tr.	3
çalıştır-	Fiil	Tr.	2
çalkalan-	Fiil	Tr.	1

çarp-	Fiil	Tr.	1
çek-	Fiil	Tr.	4
çekil-	Fiil	Tr.	1
çekiver-	Fiil	Tr.	2
çeviriver-	Fiil	Tr.	1
çık-	Fiil	Tr.	25
çıkabil-	Fiil	Tr.	1
çıkar-	Fiil	Tr.	6
çıkarıl-	Fiil	Tr.	1
çıkıl-	Fiil	Tr.	1
çıkıver-	Fiil	Tr.	1
dağıl-	Fiil	Tr.	1
dağıt-	Fiil	Tr.	3
dal-	Fiil	Tr.	1
damlat-	Fiil	Tr.	2
daya-	Fiil	Tr.	1
dayan-	Fiil	Tr.	1
dayanabil-	Fiil	Tr.	1
de-	Fiil	Tr.	88
değdirebil-	Fiil	Tr.	1
değiş-	Fiil	Tr.	2
devam et-	Fiil	Ar.+Tr.	2
deyiver-	Fiil	Tr.	1
dik-	Fiil	Tr.	1
dikil-	Fiil	Tr.	1
dikkat et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
dinle-	Fiil	Ar.	5
dizil-	Fiil	Tr.	2
doğ-	Fiil	Tr.	1
dolaş-	Fiil	Tr.	1
doldurul-	Fiil	Tr.	1
doy-	Fiil	Tr.	1
doyur-	Fiil	Tr.	1
doyurabil-	Fiil	Tr.	1
dök-	Fiil	Tr.	3
döktür-	Fiil	Tr.	1
dökül-	Fiil	Tr.	5
dön-	Fiil	Tr.	13
dur-	Fiil	Tr.	10
durala-	Fiil	Tr.	1
duy-	Fiil	Tr.	11
duyabil-	Fiil	Tr.	1
duyul-	Fiil	Tr.	2
düş-	Fiil	Fars.	5

düşün-	Fiil	Tr.	21
düzel-	Fiil	Tr.	1
düzül-	Fiil	Tr.	1
edil-	Fiil	Tr.	1
eğ-	Fiil	Tr.	1
es-	Fiil	Tr.	1
et-	Fiil	Tr.	4
evlen-	Fiil	Tr.	1
evlenebil-	Fiil	Tr.	1
ez-	Fiil	Tr.	1
farket-	Fiil	Ar.+Tr.	1
faydalanabil-	Fiil	Tr.	1
fıskır-	Fiil	Tr.	1
geç-	Fiil	Tr.	22
geçil-	Fiil	Tr.	1
geçin-	Fiil	Tr.	1
geçiril-	Fiil	Tr.	1
gel-	Fiil	Tr.	1
gelin-	Fiil	Tr.	2
gerek-	Fiil	Tr.	1
gerin-	Fiil	Tr.	1
getir-	Fiil	Tr.	2
getiril-	Fiil	Tr.	1
gevril-	Fiil	Tr.	1
gezdir-	Fiil	Tr.	1
gibi ol-	Fiil	Tr.	1
gidil-	Fiil	Tr.	1
gir-	Fiil	Tr.	9
girişil-	Fiil	Tr.	1
git-	Fiil	Tr.	27
giy-	Fiil	Tr.	1
giyin-	Fiil	Tr.	1
gör-	Fiil	Tr.	13
görebil-	Fiil	Tr.	2
görül-	Fiil	Tr.	1
görün-	Fiil	Tr.	3
göster-	Fiil	Tr.	1
götür-	Fiil	Tr.	1
gül-	Fiil	Tr.	2
güzel ol-	Fiil	Tr.	1
güzelleştir-	Fiil	Tr.	2
hak et-	Fiil	Ar. +Tr.	1
hallıhamur ol-	Fiil	Ar.+Tr.	1
hatırla-	Fiil	Tr.	5

hazmettir-	Fiil	Ar.+Tr.	1
hisset-	Fiil	Ar.+Tr.	3
hissettir-	Fiil	Ar.+Tr.	1
hoşlan-	Fiil	Tr.	2
ısın-	Fiil	Tr.	1
ısınabil-	Fiil	Tr.	1
ısır-	Fiil	Tr.	1
ısıt-	Fiil	Tr.	5
ısmarla-	Fiil	Tr.	1
i-	Fiil	Tr.	5
icap et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
iç-	Fiil	Tr.	9
içebil-	Fiil	Tr.	3
ilave et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
ilerle-	Fiil	Tr.	2
iliş-	Fiil	Tr.	1
in-	Fiil	Tr.	1
inan-	Fiil	Tr.	3
ishal ol-	Fiil	Ar.+Tr.	1
iste-	Fiil	Tr.	13
iyileş-	Fiil	Tr.	1
kaç-	Fiil	Tr.	2
kaçır-	Fiil	Tr.	1
kal-	Fiil	Tr.	8
kalabalıklaş-	Fiil	Tr.	1
kalk-	Fiil	Tr.	9
kapla-	Fiil	Tr.	1
karar ver-	Fiil	Ar.+Tr.	1
karış-	Fiil	Tr.	1
karışabil-	Fiil	Tr.	1
karşılan-	Fiil	Tr.	1
karşıma çık-	Fiil	Tr.	2
kavga et-	Fiil	Fars.+Tr.	1
kay-	Fiil	Tr.	2
kaybol-	Fiil	Ar.+Tr.	1
kaynat-	Fiil	Tr.	1
kazan-	Fiil	Tr.	2
kazanabil-	Fiil	Tr.	1
kesil-	Fiil	Tr.	2
kesiliver-	Fiil	Tr.	1
kestir-	Fiil	Tr.	2
kestirebil-	Fiil	Tr.	1
kır-	Fiil	Tr.	1
kıvılcımlan-	Fiil	Tr.	1

kız-	Fiil	Tr.	3
kızart-	Fiil	Tr.	1
kızartıl-	Fiil	Tr.	1
kızartıver-	Fiil	Tr.	1
kok-	Fiil	Tr.	1
koklayabil-	Fiil	Tr.	1
kon-	Fiil	Tr.	1
konuş-	Fiil	Tr.	6
kopar-	Fiil	Tr.	1
koy-	Fiil	Tr.	2
kötü ol-	Fiil	Tr.	1
kurtul-	Fiil	Tr.	3
mahkum edil-	Fiil	Ar.+Tr.	1
makul ol-	Fiil	Ar.+ Tr.	1
merak et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
mesut et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
mırıldan-	Fiil	Tr.	1
müsaade et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
oku-	Fiil	Tr.	1
ol-	Fiil	Tr.	92
olabil-	Fiil	Tr.	4
otur-	Fiil	Tr.	9
oyna-	Fiil	Tr.	3
oynaş-	Fiil	Tr.	1
öğren-	Fiil	Tr.	1
öl-	Fiil	Tr.	4
önle-	Fiil	Tr.	1
öp-	Fiil	Tr.	1
paralan-	Fiil	Tr.	1
patla-	Fiil	Tr.	4
paylaş-	Fiil	Tr.	1
peyda ol-	Fiil	Fars.+Tr.	1
rahatla-	Fiil	Tr.	1
rahat bırak-	Fiil	Tr.	1
rahatsız ol-	Fiil	Tr.	1
razı ol-	Fiil	Ar.+Tr.	3
renk al-	Fiil	Fars.+Tr.	1
sakla-	Fiil	Tr.	1
salın-	Fiil	Tr.	1
salıveril-	Fiil	Tr.	1
sallan-	Fiil	Tr.	1
san-	Fiil	Tr.	5
sat-	Fiil	Tr.	1
say-	Fiil	Tr.	1

sayıl-	Fiil	Tr.	1
sayılabil-	Fiil	Tr.	1
seril-	Fiil	Tr.	1
serinle-	Fiil	Tr.	1
sev-	Fiil	Tr.	8
seyret-	Fiil	Ar.+Tr.	1
sıkış-	Fiil	Tr.	1
sıyrıl-	Fiil	Tr.	1
soğut-	Fiil	Tr.	1
sor-	Fiil	Tr.	10
soruver-	Fiil	Tr.	1
sök-	Fiil	Tr.	2
söyle-	Fiil	Tr.	16
söyleyiver-	Fiil	Tr.	1
söz ver-	Fiil	Tr.	1
sür-	Fiil	Tr.	1
şaşır-	Fiil	Tr.	1
tanı-	Fiil	Tr.	3
tanıt-	Fiil	Tr.	1
tanıyabil-	Fiil	Tr.	1
tanıyiver-	Fiil	Tr.	1
tathlaş-	Fiil	Tr.	1
tayin et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
tazelen-	Fiil	Tr.	1
teklif et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
tekrarla-	Fiil	Tr.	1
telefon et-	Fiil	Fr.+Tr.	1
telgraf çek-	Fiil	Fr.+Tr.	1
terle-	Fiil	Tr.	1
teşrif et-	Fiil	Ar.+Tr.	1
toparlan-	Fiil	Tr.	1
topla-	Fiil	Tr.	1
tut-	Fiil	Tr.	6
tuttur-	Fiil	Tr.	1
tutul-	Fiil	Tr.	1
tüketebil-	Fiil	Tr.	1
uçarı ol-	Fiil	Tr.	1
uğra-	Fiil	Tr.	1
uğraş-	Fiil	Tr.	1
uğraşıl-	Fiil	Tr.	1
unut-	Fiil	Tr.	1
unutul-	Fiil	Tr.	1
utan-	Fiil	Tr.	1
uyama-	Fiil	Tr.	1

uyan-	Fiil	Tr.	1
uyandır-	Fiil	Tr.	1
uydur-	Fiil	Tr.	1
uyu-	Fiil	Tr.	4
uzaklaş-	Fiil	Tr.	2
uzanıl-	Fiil	Tr.	1
uzat-	Fiil	Tr.	1
ürk-	Fiil	Tr.	1
üzül-	Fiil	Tr.	1
var-	Fiil	Tr.	3
vazgeç-	Fiil	Rum.	2
ver-	Fiil	Tr.	12
verebil-	Fiil	Tr.	1
vızgel-	Fiil	Tr.	1
vur-	Fiil	Tr.	6
yadırga-	Fiil	Tr.	1
yak-	Fiil	Tr.	2
yakala-	Fiil	Tr.	1
yakış-	Fiil	Tr.	1
yalanla-	Fiil	Tr.	1
yanaş-	Fiil	Tr.	1
yap-	Fiil	Tr.	8
yara-	Fiil	Tr.	1
yardım et-	Fiil	Tr.	1
yarıl-	Fiil	Tr.	1
yaslan-	Fiil	Tr.	1
yaşa-	Fiil	Tr.	2
yat-	Fiil	Tr.	4
yaz-	Fiil	Tr.	7
ye-	Fiil	Tr.	9
yer ver-	Fiil	Tr.	1
yet-	Fiil	Tr.	1
yıka-	Fiil	Tr.	2
yiyebil-	Fiil	Tr.	1
yiyyiver-	Fiil	Tr.	1
yum-	Fiil	Tr.	1
yut-	Fiil	Tr.	1
yükle-	Fiil	Tr.	1
yürü-	Fiil	Tr.	4
yürüyüver-	Fiil	Tr.	2
zengin ol-	Fiil	Fars.+Tr.	1
zenginleş-	Fiil	Tr.	2
acayıplik	İsim	Ar.	1
aç	İsim	Tr.	1

açık	İsim	Tr.	2
açlık	İsim	Tr.	2
ad	İsim	Tr.	12
adaam	İsim	Ar.	1
adam	İsim	Ar.	26
âdet	İsim	Ar.	1
adım	İsim	Tr.	1
adımlık	İsim	Tr.	1
adilik	İsim	Tr.	1
ağ	İsim	Tr.	2
ağaç	İsim	Tr.	1
ağız	İsim	Tr.	2
ağrı	İsim	Tr.	1
ahbap	İsim	Ar.	3
ahçı	İsim	Tr.	1
aile	İsim	Ar.	3
ait	İsim	Ar.	1
akıl	İsim	Ar.	9
akıntı	İsim	Tr.	1
akraba	İsim	Ar.	3
akşam	İsim	Tr.	5
alacakaranlık	İsim	Tr.	1
alamana	İsim	Rum.	4
alaturka	İsim	İt.	1
alçak	İsim	Tr.	1
aleyh	İsim	Ar.	1
Allah	İsim	Ar.	1
Allah Allah	İsim	Ar.	1
allahısmarladık	İsim	Tr.	1
alt	İsim	Tr.	7
an	İsim	Ar.	7
anafor	İsim	Rum.	1
anahtar	İsim	Rum.	1
apartman	İsim	Fr.	2
apteshane	İsim	Fars.	2
ara	İsim	Tr.	14
araba	İsim	Tr.	8
arabacı	İsim	Tr.	1
aralık	İsim	Tr.	1
arama	İsim	Tr.	1
araştırma	İsim	Tr.	1
arazi	İsim	Ar.	1
arka	İsim	Tr.	3
arkadaş	İsim	Tr.	4

arslan	İsim	Tr.	1
art	İsim	Tr.	4
aşağı	İsim	Tr.	1
aşçı	İsim	Tr.	1
âşina	İsim	Fars.	1
aşk	İsim	Ar.	9
at	İsim	Tr.	2
ateş	İsim	Fars.	1
atkı	İsim	Tr.	1
av	İsim	Tr.	3
avuç	İsim	Tr.	1
ay	İsim	Tr.	2
ayak	İsim	Tr.	5
ayakkap	İsim	Tr.	1
ayna	İsim	Fars.	1
ayran	İsim	Tr.	1
ayrı	İsim	Tr.	1
az	İsim	Tr.	1
baba	İsim	Tr.	2
bacak	İsim	Tr.	2
bağ	İsim	Tr.	1
bahar	İsim	Fars.	9
bahçe	İsim	Fars.	6
bahis	İsim	Ar.	8
bahşiş	İsim	Fars.	1
bakım	İsim	Tr.	1
bakraç	İsim	Tr.	1
bakraçtan bardağa	İsim	Tr.+Tr.	1
balalayka	İsim	Tr.	2
balık	İsim	Tr.	15
balıkçı	İsim	Tr.	10
bar	İsim	Tr.	2
barbunya	İsim	Rum.	2
bardak	İsim	Tr.	5
baş	İsim	Tr.	16
başından sonuna	İsim	Tr.+Tr.	1
başucu	İsim	Tr.	1
batak	İsim	Tr.	2
bataklık	İsim	Tr.	2
bay	İsim	Tr.	1
bayım	İsim	Tr.	1
bayrak	İsim	Tr.	2
bayram	İsim	Tr.	1
bazlama	İsim	Tr.	2

bela	İsim	Ar.	1
belediye	İsim	Ar.	1
belli	İsim	Tr.	2
beraber	İsim	Fars.	1
bereket	İsim	Ar.	2
bey	İsim	Tr.	5
bıldırcın	İsim	Tr.	2
biber	İsim	Rum.	1
biçare	İsim	Fars.	1
biçim	İsim	Tr.	1
bilek	İsim	Tr.	1
bira	İsim	İt.	1
birader	İsim	Fars.	2
bitki	İsim	Tr.	1
boğaz	İsim	Tr.	4
bok	İsim	Tr.	1
bopstil	İsim	Fr.	1
borçlu	İsim	Tr.	1
boru	İsim	Tr.	1
boş	İsim	Tr.	3
boy	İsim	Tr.	1
boya	İsim	Tr.	2
boyacı	İsim	Tr.	1
boyun	İsim	Tr.	2
böyle	İsim	Tr.	5
bura	İsim	Tr.	6
burası	İsim	Tr.	1
burjuva	İsim	Fr.	4
burun	İsim	Tr.	2
cadde	İsim	Ar.	2
cam	İsim	Fars.	1
camekân	İsim	Fars.	2
can	İsim	Fars.	2
canım	İsim	Tr.	4
ceket	İsim	Fr.	1
cemiyet	İsim	Ar.	2
cep	İsim	Ar.	1
ceviz	İsim	Ar.	1
cıgara	İsim	İsp.	3
cin	İsim	Ar.	1
cins	İsim	Ar.	1
çadır	İsim	Fars.	3
çağlayan	İsim	Tr.	1
çakıl	İsim	Tr.	3

çalgı	İsim	Tr.	5
çalgıcı	İsim	Tr.	1
çalı	İsim	Tr.	2
çalılık	İsim	Tr.	1
çamaşır	İsim	Fars.	1
çamçak	İsim	Tr.	1
çamur	İsim	Tr.	5
çan	İsim	Tr.	1
çarşı	İsim	Tr.	1
çatçatı	İsim	Tr.	1
çavalye	İsim	İt.	6
çavuşluk	İsim	Tr.	1
çekic	İsim	Tr.	1
çengi	İsim	Fars.	1
çeşit	İsim	Fars.	2
çeyrek	İsim	Fars.	1
çığlık	İsim	Tr.	7
çıkıntılı	İsim	Tr.	1
çiçek	İsim	Tr.	1
çifte	İsim	Fars.	4
çil	İsim	Tr.	1
çinekop	İsim	Tr.+Rum.	1
çipura	İsim	Rum.	1
çiroz	İsim	Rum.	1
çocuk	İsim	Tr.	17
çocukluk	İsim	Tr.	1
çok	İsim	Tr.	15
çoluk	İsim	Tr.	1
çöp	İsim	Fars.	1
çukur	İsim	Tr.	1
dağ	İsim	Tr.	2
daha	İsim	Tr.	18
dair	İsim	Ar.	1
daire	İsim	Ar.	1
dakika	İsim	Ar.	7
dal	İsim	Tr.	2
dalga	İsim	Tr.	2
dalyan	İsim	Rum.	3
dam	İsim	Tr.	1
damar	İsim	Tr.	1
dar	İsim	Tr.	2
davacı	İsim	Tr.	2
davul	İsim	Ar.	4
defa	İsim	Ar.	3

değil	İsim	Tr.	36
değnek	İsim	Tr.	1
delikanlı	İsim	Tr.	3
deniz	İsim	Tr.	33
denizanası	İsim	Tr.	1
dere	İsim	Tr.	1
derece	İsim	Ar.	2
dert	İsim	Fars.	3
derya	İsim	Fars.	1
devam	İsim	Ar.	1
devir	İsim	Ar.	1
dış	İsim	Tr.	4
dışarı	İsim	Tr.	3
dikili	İsim	Tr.	1
dikkat	İsim	Ar.	1
dil	İsim	Tr.	1
din	İsim	Ar.	1
dip	İsim	Tr.	2
direk	İsim	Tr.	2
dirsek	İsim	Tr.	1
dişi	İsim	Tr.	2
diz	İsim	Tr.	1
dizgin	İsim	Tr.	1
doğru	isim	Tr.	5
doğruluk	İsim	Tr.	1
dokuzuncu	İsim	Tr.	1
dolu	İsim	Tr.	3
domates	İsim	Rum.	1
domuz	İsim	Tr.	1
dost	İsim	Fars.	1
dostluk	İsim	Tr.	1
döviz	İsim	Fr.	1
dudak	İsim	Tr.	1
duman	İsim	Tr.	1
duvar	İsim	Fars.	4
düdük	İsim	Tr.	1
düğün	İsim	Tr.	7
dükkân	İsim	Ar.	14
dünya	İsim	Ar.	27
düşünce	İsim	Tr.	1
ecirlik	İsim	Tr.	2
eda	İsim	Ar.	1
efendi	İsim	Rum.	2
eğlence	İsim	Tr.	1

eğlenti	İsim	Tr.	1
ehlikeyif	İsim	Ar.	1
ekmek	İsim	Tr.	8
el	İsim	Tr.	14
elbise	İsim	Ar.	1
emin	İsim	Ar.	1
emir	İsim	Ar.	1
enayilik	İsim	Tr.	1
ense	İsim	Tr.	1
entari	İsim	Ar.	2
erkek	İsim	Tr.	3
erken	İsim	Tr.	1
eser	İsim	Ar.	1
eski	İsim	Tr.	3
esvap	İsim	Ar.	2
eşek	İsim	Tr.	5
eşraf	İsim	Ar.	1
eşşoğlu	İsim	Tr.	3
et	İsim	Tr.	4
etki	İsim	Tr.	1
etraf	İsim	Ar.	5
ev	İsim	Tr.	6
evli barklı	İsim	Tr.+Tr.	2
fakir	İsim	Ar.	5
fark	İsim	Ar.	3
faydalı	İsim	Tr.	1
fazla	İsim	Ar.	2
felek	İsim	Ar.	7
fellah	İsim	Ar.	1
fener	İsim	Rum.	2
fındık	İsim	Ar.	2
fırın	İsim	Rum.	2
fikir	İsim	Ar.	3
film	İsim	Fr.	2
fincan	İsim	Tr.	1
fukara	İsim	Ar.	1
gayret	İsim	Ar.	2
gaz	İsim	Fr.	1
gece	İsim	Tr.	3
geç	İsim	Tr.	1
gemi	İsim	Tr.	3
gemici	İsim	Tr.	1
genç	İsim	Tr.	5
geri	İsim	Tr.	1

gerisi	İsim	Tr.	1
gıda	İsim	Ar.	1
gırgır	İsim	Tr.	1
girintili	İsim	Tr.	1
giyim kuşam	İsim	Tr.	1
göğüs	İsim	Tr.	1
gökyüzü	İsim	Tr.	5
gösteri	İsim	Tr.	1
göz	İsim	Tr.	20
gözlük	İsim	Tr.	1
güç	İsim	Tr.	4
güçlük	İsim	Tr.	1
gülünç	İsim	Tr.	1
gülünçlük	İsim	Tr.	1
gün	İsim	Tr.	15
gündelik	İsim	Tr.	2
güneş	İsim	Tr.	13
gürültü	İsim	Tr.	4
güvercin	İsim	Tr.	1
güzel	İsim	Tr.	7
haber	İsim	Ar.	4
hafta	İsim	Fars.	3
haftalık	İsim	Tr.	1
hak	İsim	Ar.	7
haksız	İsim	Tr.	2
hâl	İsim	Tr.	19
halt	İsim	Ar.	1
hamsi	İsim	Tr.	1
hanım	İsim	Tr.	1
hap	İsim	Ar.	1
hareket	İsim	Ar.	1
hariciye	İsim	Ar.	1
hasret	İsim	Ar.	2
hassas	İsim	Ar.	1
hassasiyet	İsim	Ar.	2
hat	İsim	Ar.	1
hatıra	İsim	Ar.	1
hava	İsim	Ar.	10
havaalanı	İsim	Ar.+Tr.	1
hayal	İsim	Ar.	4
hayat	İsim	Ar.	4
hayır	İsim	Ar.	5
hayvan	İsim	Ar.	6
haz	İsim	Ar.	1

hendek	İsim	Ar.	1
hesap	İsim	Ar.	3
heyecan	İsim	Ar.	1
hısım	İsim	Ar.	1
hikâye	İsim	Ar.	9
his	İsim	Ar.	2
hizmetçi	İsim	Tr.	5
horoz	İsim	Fars.	1
hoş	İsim	Fars.	2
huzur	İsim	Ar.	1
hüküm	İsim	Ar.	1
hükümet	İsim	Ar.	2
hüviyet	İsim	Ar.	1
hüzün	İsim	Ar.	2
ılık	İsim	Tr.	5
ıstırap	İsim	Ar.	3
ışık	İsim	Tr.	2
iç	İsim	Tr.	42
içeri	İsim	Tr.	2
içki	İsim	Tr.	4
iğne	İsim	Tr.	1
ihtiyaç	İsim	Ar.	4
ihtiyar	İsim	Ar.	1
iki	İsim	Tr.	11
ilaç	İsim	Ar.	2
ileri	İsim	Tr.	2
ilerilik	İsim	Tr.	1
ilik	İsim	Tr.	1
illallah	İsim	Ar.	1
iman	İsim	Ar.	1
imkân	İsim	Ar.	1
imkânsız	İsim	Tr.	1
imza	İsim	Ar.	1
inanç	İsim	Tr.	1
inat	İsim	Ar.	2
insan	İsim	Ar.	33
insanlık	İsim	Tr.	3
intihar	İsim	Ar.	3
ip	İsim	Tr.	1
iplik	İsim	Tr.	2
irade	İsim	Ar.	2
iradesizlik	İsim	Tr.	1
isim	İsim	Ar.	4
iskarpın	İsim	Fr.	1

iskele	İsim	İt.	1
iskemle	İsim	Rum.	3
iş	İsim	Tr.	34
işçi	İsim	Tr.	3
işçilik	İsim	Tr.	1
işsiz	İsim	Tr.	3
işsizlik	İsim	Tr.	1
iştihali	İsim	Tr.	1
iyi	İsim	Tr.	17
iyilik	İsim	Tr.	1
iz	İsim	Tr.	1
jeoloji	İsim	Fr.	1
jönprömiye	İsim	Fr.	1
kabadayılık	İsim	Tr.	1
kabahat	İsim	Ar.	1
kabuk	İsim	Tr.	2
kabul	İsim	Ar.	1
kadeh	İsim	Ar.	1
kader	İsim	Ar.	1
kadın	İsim	Tr.	18
kafa	İsim	Ar.	2
kâğıt	İsim	Fars.	3
kahramanlık	İsim	Tr.	1
kahve	İsim	Ar.	5
kaide	İsim	Ar.	1
kalabalık	İsim	Tr.	1
kalça	İsim	Tr.	1
kalem	İsim	Ar.	1
kambur	İsim	Tr.	2
kamış	İsim	Tr.	2
kamp	İsim	Fr.	7
kamyon	İsim	Fr.	2
kan	İsim	Tr.	3
kanarya	İsim	İsp.	2
kanat	İsim	Tr.	1
kanatlı	İsim	Tr.	1
kanun	İsim	Ar.	1
kap	İsim	Tr.	2
kapak	İsim	Tr.	1
kapı	İsim	Tr.	9
kapıcı	İsim	Tr.	2
kaplı	İsim	Tr.	1
kara	İsim	Tr.	4
karakol	İsim	Tr.	2

karar	İsim	Ar.	2
kardeş	İsim	Tr.	4
karı	İsim	Tr.	3
karın	İsim	Tr.	10
karışık	İsim	Tr.	2
karpuz	İsim	Fars.	1
karşılama	İsim	Tr.	1
karşılaşma	İsim	Tr.	2
karyola	İsim	İt.	2
kasaba	İsim	Ar.	1
kâse	İsim	Fars.	1
kaşık	İsim	Tr.	1
kat	İsim	Tr.	2
kâtiplik	İsim	Tr.	1
kavga	İsim	Fars.	3
kayık	İsim	Tr.	5
kayıkçı	İsim	Tr.	1
kayıkthane	İsim	Tr.+ Fars.	1
kaza	İsim	Ar.	2
kebab	İsim	Ar.	1
kebabçı	İsim	Tr.	1
kedî	İsim	Tr.	11
kelime	İsim	Ar.	2
kemik	İsim	Tr.	1
kenar	İsim	Fars.	13
kerata	İsim	Rum.	1
kere	İsim	Ar.	3
kesekâğıdı	İsim	Fars.+Fars.	1
keyifli	İsim	Tr.	1
kılıç	İsim	Tr.	1
kılık	İsim	Tr.	1
kılık kıyafet	İsim	Tr.	2
kısım	İsim	Ar.	2
kış	İsim	Tr.	3
kıvam	İsim	Ar.	1
kıyafet	İsim	Ar.	2
kıyı	İsim	Tr.	7
kız	İsim	Tr.	19
kızcağız	İsim	Tr.	2
kızkulesi	İsim	Tr.+Ar.	1
kibar	İsim	Ar.	3
kira	İsim	Ar.	2
kirpik	İsim	Tr.	1
kişi	İsim	Tr.	7

kitap	İsim	Ar.	1
koku	İsim	Tr.	16
kol	İsim	Tr.	6
kolay	İsim	Tr.	1
komünist	İsim	Fr.	1
konu	İsim	Tr.	2
korku	İsim	Tr.	1
korkunç	İsim	Tr.	3
koz	İsim	Fars.	1
köfte	İsim	Fars.	1
köfteci	İsim	Tr.	1
kömür	İsim	Tr.	6
köpek	İsim	Tr.	15
köşe	İsim	Fars.	2
kötü	İsim	Tr.	1
köy	İsim	Fars.	13
köylü	İsim	Tr.	1
kubay	İsim	Tr.	1
kulak	İsim	Tr.	2
kule	İsim	Ar.	1
kum	İsim	Tr.	1
kumar	İsim	Ar.	4
kumarbaz	İsim	Ar.+Fars.	1
kumru	İsim	Fars.	4
kundura	İsim	İt.	3
kusur	İsim	Ar.	1
kuş	İsim	Tr.	10
kuyruk	İsim	Tr.	4
küfe	İsim	Rum.	1
külhanbeyi	İsim	Fars.+ Tr.	1
laf	İsim	Fars.	5
lazım	İsim	Ar.	8
levrek	İsim	Rum.	6
lezzet	İsim	Ar.	1
liman	İsim	Rum.	2
limon	İsim	Rum.	1
lira	İsim	İt.	15
liralık	İsim	Tr.	1
lodos	İsim	Rum.	1
lokanta	İsim	İt.	2
lüferci	İsim	Tr.	1
macera	İsim	Ar.	6
macun	İsim	Ar.	1
madde	İsim	Ar.	1

mahlûk	İsim	Ar.	3
makale	İsim	Ar.	1
mal	İsim	Ar.	3
malum	İsim	Ar.	1
mana	İsim	Ar.	1
manzara	İsim	Ar.	1
mart	İsim	Lat.	1
martin	İsim	İng.	1
masa	İsim	Rum.	9
maskaralık	İsim	Tr.	1
masmavi	İsim	Tr.	3
mavi	İsim	Ar.	4
mavna	İsim	Ar.	1
mavzer	İsim	Tr.	1
mecmua	İsim	Ar.	1
mekik	İsim	Fars.	1
mektep	İsim	Ar.	1
mektup	İsim	Ar.	2
melâl	İsim	Ar.	1
memleket	İsim	Ar.	3
memur	İsim	Ar.	2
menfaat	İsim	Ar.	1
merak	İsim	Ar.	3
merkez	İsim	Ar.	3
mesele	İsim	Ar.	6
mesut	İsim	Ar.	3
meşgul	İsim	Ar.	1
metre	İsim	Fr.	2
mevkii	İsim	Ar.	1
meydan	İsim	Ar.	2
meyhane	İsim	Fars.	4
meyl	İsim	Ar.	2
meze	İsim	Fars.	1
mısra	İsim	Ar.	2
mihman	İsim	Fars.	1
mihnet	İsim	Ar.	1
milyar	İsim	Fr.	1
milyon	İsim	Fr.	3
minare	İsim	Ar.	1
minval	İsim	Ar.	1
misafir	İsim	Ar.	3
mizaç	İsim	Ar.	2
muhabbet	İsim	Ar.	1
muhasebeci	İsim	Tr.	1

musluk	İsim	Ar.	1
mübalağa	İsim	Ar.	1
müdahale	İsim	Ar.	1
müddet	İsim	Ar.	1
müdür	İsim	Ar.	2
mühendis	İsim	Ar.	1
mühim	İsim	Ar.	1
mümkün	İsim	Ar.	2
münasebet	İsim	Ar.	1
münasip	İsim	Ar.	3
müstatilde	İsim	Ar.	1
müşteri	İsim	Ar.	3
müteahhit	İsim	Ar.	6
nağme	İsim	Ar.	1
nam	İsim	Fars.	1
namus	İsim	Ar.	1
namussuz	İsim	Tr.	1
nasip	İsim	Ar.	1
nazar	İsim	Ar.	1
nazariye	İsim	Ar.	1
nesil	İsim	Ar.	1
nimet	İsim	Ar.	1
nizam	İsim	Ar.	4
nokta	İsim	Ar.	1
numara	İsim	İt.	3
ocak	İsim	Tr.	3
oda	İsim	Tr.	13
okul	İsim	Tr.	2
okumuşluk	İsim	Tr.	1
olay	İsim	Tr.	2
olta	İsim	Rum.	1
omuz	İsim	Tr.	6
on	İsim	Tr.	4
on bir	İsim	Tr.	1
ora	İsim	Tr.	11
orkinos	İsim	Rum.	1
orta	İsim	Tr.	2
ortak	İsim	Tr.	1
ortalık	İsim	Tr.	3
ortaya	İsim	Tr.	1
ot	İsim	Tr.	2
otel	İsim	Fr.	8
otobüs	İsim	Fr.	1
otomobil	İsim	Fr.	2

oturak	İsim	Tr.	3
ova	İsim	Tr.	3
öç	İsim	Tr.	1
ögle	İsim	Tr.	4
ölü	İsim	Tr.	2
ölüm	İsim	Tr.	8
ömür	İsim	Ar.	1
ön	İsim	Tr.	9
önce	İsim	Tr.	5
örtülü	İsim	Tr.	1
ötesi	İsim	Tr.	1
öyle	İsim	Tr.	2
paha	İsim	Fars.	8
pamuk	İsim	Fars.	1
para	İsim	Fars.	12
parasız	İsim	Tr.	2
parça	İsim	Fars.	2
parlaklık	İsim	Tr.	1
parmak	İsim	Tr.	1
patpatı	İsim	Tr.	1
peleng	İsim	Fars.	1
penaltı	İsim	İng.	1
pencere	İsim	Fars.	1
pertavsız	İsim	Fars.	1
peş	İsim	Fars.	2
petrol	İsim	Fr.	12
peyke	İsim	Fars.	1
peynir	İsim	Fars.	2
pırıltı	İsim	Tr.	2
pina	İsim	Rumca	1
pirinç	İsim	Fars.	7
pislik	İsim	Tr.	1
plak	İsim	Fr.	1
polis	İsim	Fr.	4
politika	İsim	İt.	1
pul	İsim	Fars.	4
pulsuz	İsim	Tr.	1
rahat	İsim	Ar.	3
rahatsızlık	İsim	Tr.	1
rakı	İsim	Ar.	2
rakım	İsim	Ar.	1
razı	İsim	Ar.	3
réalisme	İsim	Fr.	4
realiste	İsim	Fr.	3

realite	İsim	Fr.	1
reis	İsim	Ar.	2
renk	İsim	Fars.	3
rüzgâr	İsim	Fars.	1
saadet	İsim	Ar.	5
saat	İsim	Ar.	9
saatlik	İsim	Tr.	1
sabah	İsim	Ar.	8
sabun	İsim	Ar.	1
saçak saçak	İsim	Tr.	1
saçma	İsim	Tr.	1
sağ(yön)	İsim	Tr.	6
sağlam	İsim	Tr.	1
sahil	İsim	Ar.	2
sahip	İsim	Ar.	10
saka	İsim	Ar.	2
saman	İsim	Tr.	1
sanat	İsim	Ar.	1
sandık	İsim	Ar.	2
sandviç	İsim	İng.	1
sardalya	İsim	Rum.	1
sarhoş	İsim	Fars.	3
sarhoşluk	İsim	Tr.	2
sarıkanat	İsim	Tr.	1
savaş	İsim	Tr.	1
saygı	İsim	Tr.	1
saz	İsim	Tr.	5
sebep	İsim	Ar.	1
sefalet	İsim	Ar.	1
semt	İsim	Ar.	1
senelik	İsim	Tr.	1
ses	İsim	Tr.	20
sessizlik	İsim	Tr.	2
sevgili	İsim	Tr.	2
sevinç	İsim	Tr.	1
seyahat	İsim	Ar.	4
seza	İsim	Fars.	1
sıcaklık	İsim	Tr.	3
sıkı	İsim	Tr.	1
sıkıntı	İsim	Tr.	1
sınıf	İsim	Ar.	5
sıra	İsim	Tr.	14
sırt	İsim	Tr.	7
silah	İsim	Ar.	1

simit	İsim	Ar.	1
simsiyah	İsim	Tr.	1
sinek	İsim	Tr.	2
sinema	İsim	Fr.	2
sinir	İsim	Tr.	1
sinsile	İsim	Tr.	1
sis	İsim	Tr.	1
softa	İsim	Fars.	1
soğuktan	İsim	Tr.	1
sol	İsim	Tr.	5
sol (yön)	İsim	Tr.	2
soluk	İsim	Tr.	1
son	İsim	Tr.	5
sonra	İsim	Tr.	6
sökün	İsim	Tr.	1
söz	İsim	Tr.	13
su	İsim	Tr.	17
suç	İsim	Tr.	1
susam	İsim	Ar.	1
sükûnet	İsim	Ar.	1
sülale	İsim	Ar.	1
süt	İsim	Tr.	1
şafak	İsim	Ar.	2
şahit	İsim	Ar.	1
şair	İsim	Ar.	3
şaklabanlık	İsim	Tr.	1
şamfıstığı	İsim	Ar.	2
şarap	İsim	Ar.	4
şarkı	İsim	Ar.	2
şef	İsim	Fr.	1
şehir	İsim	Fars.	12
şeker	İsim	Fars.	2
şenlikli	İsim	Tr.	1
şeref	İsim	Ar.	1
şevk	İsim	Ar.	1
şeytan	İsim	Ar.	1
şıra	İsim	Fars.	1
şiir	İsim	Ar.	9
şilep	İsim	Alm.	1
şimşek	İsim	Tr.	1
şirket	İsim	Ar.	2
şişe	İsim	Fars.	3
şura	İsim	Tr.	1
tabak	İsim	Ar.	3

tabaka	İsim	Ar.	1
tabiat	İsim	Ar.	2
tabii	İsim	Ar.	7
tabla	İsim	Ar.	1
tabldot	İsim	Fr.	2
tahlisiye	İsim	Ar.	1
taka	İsim	Tr.	3
taksi	İsim	Fr.	3
tane	İsim	Fars.	8
taraça	İsim	İt.	8
taraf	İsim	Ar.	11
tartışma	İsim	Tr.	1
tas	İsim	Ar.	3
tatlı	İsim	Tr.	3
tava	İsim	Fars.	2
tavan	İsim	Tr.	2
tavır	İsim	Ar.	1
tavşan	İsim	Tr.	2
tavuk	İsim	Tr.	1
tayfa	İsim	Ar.	1
tayin	İsim	Ar.	1
tel	İsim	Tr.	1
telefon	İsim	Fr.	3
tepe	İsim	Tr.	1
terbiyeli	İsim	Tr.	1
tertib	İsim	Tr.	1
testere	İsim	Fars.	1
tezat	İsim	Ar.	1
tezgâh	İsim	Fars.	2
tıklım	İsim	Tr.	2
tıpkı	İsim	Tr.	1
tiktak	İsim	Tr.	1
tiyatro	İsim	İt.	1
toprak	İsim	Tr.	3
torik	İsim	Rum.	2
toz	İsim	Tr.	1
tramvay	İsim	Fr.	2
tren	İsim	Fr.	1
turfan	İsim	Tr.	1
tuz	İsim	Tr.	2
tüfek	İsim	Fars.	9
tümsek	İsim	Tr.	1
türkü	İsim	Tr.+Ar.	1
türlü	İsim	Tr.	7

tütün	İsim	Tr.	3
tüy	İsim	Tr.	1
uğruna	İsim	Tr.	2
uğultu	İsim	Tr.	1
ukalalık	İsim	Tr.	1
umur	İsim	Ar.	1
unvan	İsim	Ar.	1
usul	İsim	Ar.	2
uygun	İsim	Tr.	1
uyku	İsim	Tr.	2
uzak	İsim	Tr.	4
uzaklık	İsim	Tr.	1
uzuv	İsim	Ar.	2
ümit	İsim	Fars.	4
üst	İsim	Tr.	6
üstümü başımı	İsim	Tr.+Tr.	1
üzeri	İsim	Tr.	12
üzerleri	İsim	Tr.	1
vahşi	İsim	Ar.	2
vaka	İsim	Ar.	5
vakit	İsim	Ar.	10
vapur	İsim	Fr.	7
var	İsim	Tr.	53
vatandaş	İsim	Tr.	1
vatoz	İsim	Rum.	1
veca	İsim	Ar.	1
veraset	İsim	Ar.	1
vilayet	İsim	Ar.	1
viski	İsim	İng.	2
vurgun	İsim	Tr.	1
vücut	İsim	Ar.	3
yağ	İsim	Tr.	1
yakınlık	İsim	Tr.	1
yalan	İsim	Tr.	3
yaldız	İsim	Tr.	1
yan	İsim	Tr.	14
yanak	İsim	Tr.	2
yanıbaşı	İsim	Tr.	1
yanlış	İsim	Tr.	1
yardımcı	İsim	Tr.	1
yarık	İsim	Tr.	1
yarış	İsim	Tr.	1
yatak	İsim	Tr.	2
yavru	İsim	Tr.	1

yaz	İsim	Tr.	3
yazar	İsim	Tr.	4
yazı	İsim	Tr.	4
yazık	İsim	Tr.	1
yazım	İsim	Tr.	1
yemek	İsim	Tr.	15
yer	İsim	Tr.	32
yeryüzü	İsim	Tr.	1
yeşil	İsim	Tr.	3
yıl	İsim	Tr.	3
yok	İsim	Tr.	16
yol	İsim	Tr.	18
yolculuk	İsim	Tr.	1
yorgunluk	İsim	Tr.	1
yosun	İsim	Tr.	3
yosunlu	İsim	Tr.	1
yumak	İsim	Tr.	1
yumurta	İsim	Tr.	4
yüz	İsim	Tr.	8
yüzlü	İsim	Tr.	1
yüzyıl	İsim	Tr.	2
zaman	İsim	Ar.	17
zavallı	İsim	Tr.	2
zengin	İsim	Fars.	2
zevk	İsim	Ar.	1
zevкли	İsim	Tr.	1
zeytin	İsim	Ar.	3
zeytinyağı	İsim	Ar. +Tr.	7
zihin	İsim	Ar.	1
zurna	İsim	Fars.	3
inandırmak	İsim-Fiil	Tr.	1
acıkma	İsim-Fiil	Tr.	1
aç kalma	İsim-Fiil	Tr.+Tr.	1
ağırma	İsim-Fiil	Tr.	1
almak	İsim-Fiil	Tr.	1
anlatma	İsim-Fiil	Tr.	1
arama	İsim-Fiil	Tr.	1
araştırma	İsim-Fiil	Tr.	1
artma	İsim-Fiil	Tr.	1
atılma	İsim-Fiil	Tr.	1
atış	İsim-Fiil	Tr.	2
atmamak	İsim-Fiil	Tr.	1
ayrılmak	İsim-fiil	Tr.	1
bağırma	İsim-Fiil	Tr.	2

bağırma	İsim-Fiil	Tr.	2
bakınma	İsim-Fiil	Tr.	1
bakış	İsim-Fiil	Tr.	2
belirme	İsim-Fiil	Tr.	1
bırakma	İsim-Fiil	Tr.	1
boş verme	İsim-Fiil	Tr.+Tr.	1
boşanmak	İsim-Fiil	Tr.	1
bozulma	İsim-Fiil	Tr.	1
burkulma	İsim-Fiil	Tr.	1
canlandırmak	İsim-Fiil	Tr.	1
celbetme	İsim-Fiil	Tr.	1
çalışma	İsim-Fiil	Tr.	2
çalkalama	İsim-Fiil	Tr.	1
çıkma	İsim-Fiil	Tr.	1
dağılma	İsim-Fiil	Tr.	1
dalmak	İsim-Fiil	Tr.	1
deme	İsim-Fiil	Tr.	3
demek	İsim-Fiil	Tr.	8
didinmek	İsim-Fiil	Tr.	1
dolaşma	İsim-Fiil	Tr.	4
dolaştırmak	İsim-Fiil	Tr.	1
doldurmak	İsim-Fiil	Tr.	1
doyurma	İsim-Fiil	Tr.	1
dökmek	İsim-Fiil	Tr.	1
dönmek	İsim-Fiil	Tr.	1
duyulma	İsim-Fiil	Tr.	1
duyulmama	İsim-Fiil	Tr.	1
düşündürme	İsim-Fiil	Tr.	1
düşünme	İsim-Fiil	Tr.	2
eğlenme	İsim-Fiil	Tr.	1
etme	İsim-Fiil	Tr.	1
etmek	İsim-Fiil	Tr.	2
etmeme	İsim-Fiil	Tr.	1
ettirme	İsim-Fiil	Tr.	1
geçinme	İsim-Fiil	Tr.	1
geçirme	İsim-Fiil	Tr.	1
geçirmek	İsim-Fiil	Tr.	1
gelebilme	İsim-Fiil	Tr.	1
geliş	İsim-Fiil	Tr.	3
gelme	İsim-Fiil	Tr.	2
girebilmek	İsim-Fiil	Tr.	1
girişme	İsim-Fiil	Tr.	1
gitme	İsim-Fiil	Tr.	1
gitmek	İsim-Fiil	Tr.	2

gitmemek	İsim-Fiil	Tr.	1
görme	İsim-Fiil	Tr.	2
görmek	İsim-Fiil	Tr.	1
guruldama	İsim-Fiil	Tr.	1
havlama	İsim-Fiil	Tr.	1
haykırmak	İsim-Fiil	Tr.	1
hissettirmek	İsim-Fiil	Ar.+Tr.	1
içme	İsim-Fiil	Tr.	2
içmek	İsim-Fiil	Tr.	1
ilerleme	İsim-Fiil	Tr.	1
işemek	İsim-Fiil	Tr.	1
iyileşme	İsim-Fiil	Tr.	1
kalma	İsim-Fiil	Tr.	2
kariştirme	İsim-Fiil	Tr.	1
karşılaşma	İsim-Fiil	Tr.	3
kaybetmek	İsim-Fiil	Ar.+Tr.	1
kazanma	İsim-Fiil	Tr.	1
kızartılma	İsim-Fiil	Tr.	1
kirlenmeme	İsim-Fiil	Tr.	1
konuşma	İsim-Fiil	Tr.	1
konuşmak	İsim-Fiil	Tr.	1
korumak	İsim-Fiil	Tr.	1
koşma	İsim-Fiil	Tr.	1
koşmak	İsim-Fiil	Tr.	1
kötülemek	İsim-Fiil	Tr.	1
olabilmek	İsim-Fiil	Tr.	1
olma	İsim-Fiil	Tr.	4
olmak	İsim-Fiil	Tr.	3
öğrenmek	İsim-Fiil	Tr.	1
ölmek	İsim-Fiil	Tr.	3
ötmek	İsim-Fiil	Tr.	1
övme	İsim-Fiil	Tr.	1
rastlamak	İsim-Fiil	Tr.	1
sarsma	İsim-Fiil	Tr.	1
saymak	İsim-Fiil	Tr.	1
sevme	İsim-Fiil	Tr.	3
sevmek	İsim-Fiil	Tr.	1
seyretmek	İsim-Fiil	Tr.	1
sıkılma	İsim-Fiil	Tr.	1
sinirlenme	İsim-Fiil	Tr.	1
sorma	İsim-Fiil	Tr.	1
söylemek	İsim-Fiil	Tr.	2
sürebilmek	İsim-Fiil	Tr.	1
toplama	İsim-Fiil	Tr.	1

toplamak	İsim-Fiil	Tr.	1
tutulmak	İsim-Fiil	Tr.	1
tütmeye	İsim-Fiil	Tr.	1
uçmak	İsim-Fiil	Tr.	1
uzunlama	İsim-Fiil	Tr.	1
verme	İsim-Fiil	Tr.	1
yapışma	İsim-Fiil	Tr.	1
yaşamak	İsim-Fiil	Tr.	3
yazma	İsim-Fiil	Tr.	1
yazmak	İsim-Fiil	Tr.	2
yemek	İsim-Fiil	Tr.	15
yıkama	İsim-Fiil	Tr.	1
yıkamak	İsim-Fiil	Tr.	1
acayip	Sıfat	Tr.	1
acı	Sıfat	Tr.	2
âciz	Sıfat	Ar.	1
açık	Sıfat	Tr.	1
aksi	Sıfat	Tr.	2
alafranga	Sıfat	İt.	3
alelade	Sıfat	Ar.	1
allı	Sıfat	Tr.	2
altıncı	Sıfat	Tr.	1
altındaki	Sıfat	Tr.	1
altmış	Sıfat	Tr.	1
aradaki	Sıfat	Tr.	1
arasındaki	Sıfat	Tr.	1
arka	Sıfat	Tr.	1
arkalıksız	Sıfat	Tr.	1
asil	Sıfat	Ar.	1
aşağıdaki	Sıfat	Tr.	2
aşağılık	Sıfat	Tr.	1
atlı	Sıfat	Tr.	1
aynı	Sıfat	Tr.	3
az	Sıfat	Tr.	1
azgın	Sıfat	Tr.	1
bakır	Sıfat	Tr.	1
bakraçtaki	Sıfat	Tr.	1
baş	Sıfat	Tr.	1
başındaki	Sıfat	Tr.	2
başka	Sıfat	Tr.	27
bazı	Sıfat	Ar.	3
beyaz	Sıfat	Ar.	5
benzer	Sıfat	Tr.	2
beş	Sıfat	Tr.	16

beş on	Sıfat	Tr.+Tr.	1
beş parçalı	Sıfat	Tr.+Tr.	1
beyaz	Sıfat	Ar.	7
bin	Sıfat	Tr.	2
bir (belirsizlik)	Sıfat	Tr.	287
bir (sayı)	Sıfat	Tr.	20
bir iki (sayı)	Sıfat	Tr.	1
biraz	Sıfat	Tr.+Tr.	9
birer	Sıfat	Tr.	4
birkaç	Sıfat	Tr.	4
birtakım	Sıfat	Tr.	2
bitişik	Sıfat	Tr.	2
boş	Sıfat	Tr.	1
bomboş	Sıfat	Tr.	1
bölgedeki	Sıfat	Tr.	1
böyle	Sıfat	Tr.	8
bu	Sıfat	Tr.	75
buçuk	Sıfat	Tr.	1
budala	Sıfat	Ar.	1
büsbütün	Sıfat	Tr.	1
bütün	Sıfat	Tr.	4
büyük	Sıfat	Tr.	1
büyükçe	Sıfat	Tr.	1
canım	Sıfat	Tr.	1
çarpık	Sıfat	Tr.	1
çekici	Sıfat	Tr.	1
çeşitli	Sıfat	Tr.	1
çevremizdeki	Sıfat	Tr.	1
çift	Sıfat	Fars.	1
çift atlı	Sıfat	Fars.	1
çinkodan	Sıfat	Tr.	1
çirkin	Sıfat	Fars.	1
çok	Sıfat	Tr.	4
dağındaki	Sıfat	Tr.	1
dakikalık	Sıfat	Tr.	1
dalgın	Sıfat	Tr.	1
dar	Sıfat	Tr.	2
daracık	Sıfat	Tr.	1
denizdeki	Sıfat	Tr.	1
dev	Sıfat	Tr.	1
dile kolay	Sıfat	Tr.	1
dişi	Sıfat	Tr.	2
dişli	Sıfat	Tr.	1
dokuz	Sıfat	Tr.	1

dolu	Sıfat	Tr.	3
dört	Sıfat	Tr.	2
dört bir	Sıfat	Tr.	1
dümdüz	Sıfat	Tr.	3
dünyadaki	Sıfat	Tr.	1
düpedüz	Sıfat	Tr.	1
dürüst	Sıfat	Fars.	2
düşkün	Sıfat	Tr.	1
düşünceli	Sıfat	Tr.	1
edebi	Sıfat	Ar.	1
elindeki	Sıfat	Tr.	2
ellerindeki	Sıfat	Tr.	1
esaslı	Sıfat	Tr.	1
eski	Sıfat	Tr.	3
esmer	Sıfat	Ar.	1
evvelki	Sıfat	Tr.	1
fakir	Sıfat	Ar.	5
fena	Sıfat	Ar.	3
filmdeki	Sıfat	Tr.	1
fizyolojideki	Sıfat	Tr.	1
gemici	Sıfat	Tr.	1
genç	Sıfat	Tr.	5
geniş	Sıfat	Tr.	1
gerçek	Sıfat	Tr.	2
güçlü	Sıfat	Tr.	1
güler	Sıfat	Tr.	1
güneşli	Sıfat	Tr.	1
güzel	Sıfat	Tr.	8
hafif	Sıfat	Ar.	3
hangi	Sıfat	Tr.	3
hasır	Sıfat	Ar.	2
hayali	Sıfat	Ar.	1
hayli	Sıfat	Fars.	3
hazır	Sıfat	Ar.	1
hep	Sıfat	Fars.	14
her	Sıfat	Fars.	11
hiç	Sıfat	Fars.	1
hiçbir	Sıfat	Tr.	11
hoş	Sıfat	Fars.	3
ılık	Sıfat	Tr.	5
içimizdeki	Sıfat	Tr.	1
içindeki	Sıfat	Tr.	1
içkili	Sıfat	Tr.	1

iki	Sıfat	Tr.	11
iki el	Sıfat	Tr.+Tr.	1
iki lokma	Sıfat	Tr.+Tr.	1
ikinci	Sıfat	Tr.	1
ilahi	Sıfat	Ar.	1
ilk	Sıfat	Tr.	3
ince	Sıfat	Tr.	7
iri	Sıfat	Tr.	2
iyi	Sıfat	Tr.	17
kaç	Sıfat	Tr.	1
kafiyeli	Sıfat	Tr.	1
kâğıt	Sıfat	Fars.	3
kalın	Sıfat	Tr.	1
kalkık	Sıfat	Tr.	1
kambur	Sıfat	Tr.	7
kapalı	Sıfat	Tr.	2
kara	Sıfat	Tr.	4
karanlık	Sıfat	Tr.	1
kardeş	Sıfat	Tr.	4
karşı	Sıfat	Tr.	7
karşık	Sıfat	Tr.	1
karşımdaki	Sıfat	Tr.	1
kenarındaki	Sıfat	Tr.	1
kendi	Sıfat	Tr.	6
keskin	Sıfat	Tr.	1
kılıksız	Sıfat	Tr.	1
kılpiranga	Sıfat	Tr.	1
kısıık	Sıfat	Tr.	1
kıyıdaıı	Sıfat	Tr.	2
kızıl	Sıfat	Tr.	1
kimi	Sıfat	Tr.	5
kirli	Sıfat	Tr.	2
kocaman	Sıfat	Tr.	1
kocaman kocaman	Sıfat	Tr.+Tr.	2
kolay	Sıfat	Tr.	2
komşu	Sıfat	Tr.	1
korkunç	Sıfat	Tr.	3
koskoca	Sıfat	Tr.	1
kötü	Sıfat	Tr.	9
kötü kötü	Sıfat	Tr.+Tr.	1
kupkuru	Sıfat	Tr.	1
kurak	Sıfat	Tr.	1
kurakça	Sıfat	Tr.	1
kurşun	Sıfat	Tr.	2

kuru	Sıfat	Tr.	1
kuvvetli	Sıfat	Tr.	1
küçük	Sıfat	Tr.	4
küçük	Sıfat	Tr.	5
küçüklük	Sıfat	Tr.	1
küfeci	Sıfat	Tr.	3
külrengi	Sıfat	Tr.+Fars.	1
manasız	Sıfat	Tr.	2
masmavi	Sıfat	Tr.	3
mavili	Sıfat	Tr.	1
mavnacı	Sıfat	Tr.	1
mayonezli	Sıfat	Tr.	3
modern	Sıfat	Fr.	1
motorcu	Sıfat	Tr.	2
muntazam	Sıfat	Ar.	1
mühimce	Sıfat	Tr.	1
namuslu	Sıfat	Tr.	1
ne	Sıfat	Tr.	8
nefis	Sıfat	Tr.	1
nemli	Sıfat	Tr.	1
o	Sıfat	Tr.	97
on	Sıfat	Tr.	4
on beş	Sıfat	Tr.+Tr.	2
on bir	Sıfat	Tr.+Tr.	2
on sekizindeki	Sıfat	Tr.+Tr.	1
orta	Sıfat	Tr.	2
öbür	Sıfat	Tr.	1
ölü	Sıfat	Tr.	2
önümdeki	Sıfat	Tr.	2
öte	Sıfat	Tr.	3
öteki	Sıfat	Tr.	3
öyle	Sıfat	Tr.	4
parasız	Sıfat	Tr.	2
pek	Sıfat	Tr.	4
peşin	Sıfat	Fars.	1
portatif	Sıfat	Fr.	2
realiste	Sıfat	Fr.	3
renk	Sıfat	Fars.	3
romantique	Sıfat	Fr.	2
saçma	Sıfat	Tr.	1
sağ	Sıfat	Tr.	1
sahici	Sıfat	Tr.	1
sahte	Sıfat	Fars.	1
sarıllı	Sıfat	Tr.	1

sekiz	Sıfat	Tr.	1
sevimli	Sıfat	Tr.	1
sıcak	Sıfat	Tr.	1
sığ	Sıfat	Tr.	1
sinirli	Sıfat	Tr.	1
sisli	Sıfat	Tr.	1
sivil	Sıfat	Fr.	1
sol	Sıfat	Tr.	5
somut	Sıfat	Tr.	1
son	Sıfat	Tr.	5
sonsuz	Sıfat	Tr.	1
sürü	Sıfat	Tr.	1
süzgün	Sıfat	Tr.	1
şairane	Sıfat	Ar.+Fars.	1
şeffaf	Sıfat	Ar.	1
şu	Sıfat	Tr.	9
tabii	Sıfat	Ar.	2
tahta	Sıfat	Fars.	1
takacı	Sıfat	Tr.	2
tam	Sıfat	Tr.	3
tane	Sıfat	Fars.	8
taraçadaki	Sıfat	Tr.	3
tehlikeli	Sıfat	Tr.	1
tek	Sıfat	Tr.	2
tekerlek tekerlek	Sıfat	Tr.+Tr.	1
ters	Sıfat	Tr.	1
toprak	Sıfat	Tr.	1
tuhaf	Sıfat	Ar.	3
türlü	Sıfat	Tr.	7
tüylü	Sıfat	Tr.	1
ufacık	Sıfat	Tr.	2
uykusuz	Sıfat	Tr.	1
uzak	Sıfat	Tr.	4
uzun	Sıfat	Tr.	1
üç	Sıfat	Tr.	9
üç beş	Sıfat	Tr.+Tr.	2
üç dört	Sıfat	Tr.+Tr.	1
üç masalı	Sıfat	Tr.+Tr.	3
üçüncü beşinci	Sıfat	Tr.+Tr.	1
üst	Sıfat	Tr.	2
üstündeki	Sıfat	Tr.	2
üzerlerindeki	Sıfat	Tr.	1
vezinli	Sıfat	Tr.	1
yağlı	Sıfat	Tr.	1

yan	Sıfat	Tr.	1
yanımdaki	Sıfat	Tr.	1
yanındaki	Sıfat	Tr.	1
yarım	Sıfat	Tr.	2
yaşlı	Sıfat	Tr.	1
yeni	Sıfat	Tr.	3
yer yer	Sıfat	Tr.+Tr.	1
yeşilli	Sıfat	Tr.	1
yetmişlik	Sıfat	Tr.	1
yirminci	Sıfat	Tr.	1
yüzyıldaki	Sıfat	Tr.	1
zahir	Sıfat	Ar.	1
zavallı	Sıfat	Tr.	1
zengin	Sıfat	Fars.	1
aç kaldık (-ğ-)	Sıfat	Tr.+Trç	1
aktık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
alabildiğine	Sıfat-Fiil	Tr.	1
öğrendik	Sıfat -Fiil	Tr.	1
açıldık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
açılmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
alan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
aldık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
alışılmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
alışmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
alıştık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
anladık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
anlamadık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
anlamayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
anlatan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
anlayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
aradık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
araştırmayacak (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
aşan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
atmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
aydınlattık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
azaldık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bağdaşamayacak (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bağırان	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bağırdık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bağlayacak	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bahsettik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Ar.+Tr.	1
bakmış	Sıfat-Fiil	Tr.	2
bastık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
başladık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	3

battık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
beğendik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
benzedik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
benzemedik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
benzeyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bıkılmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bildik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bilen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bilmedik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
boşalmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bulunan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bulunduk (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
bunaldık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
cebelleşemeyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
çalışan	Sıfat-Fiil	Tr.	6
çekilmiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
çıkacak (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
çıkan	Sıfat-Fiil	Tr.	3
çıkardık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
çıkmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
çırpınan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
dağılıveren	Sıfat-Fiil	Tr.	1
dedik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	4
değişmemiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
değiştirmiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
deliren	Sıfat-Fiil	Tr.	1
denilen	Sıfat-Fiil	Tr.	2
dertleştik	Sıfat-Fiil	Tr.	1
dinleyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
dinmeyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
dokunmayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
dokuyan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
donatılmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
doyurduk	Sıfat-Fiil	Tr.	1
döktürecek	Sıfat-Fiil	Tr.	1
dökülen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
döndük (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
duracak	Sıfat-Fiil	Tr.	1
duran	Sıfat-Fiil	Tr.	4
duyar	Sıfat-Fiil	Tr.	1
duyduk (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
duymaz	Sıfat-Fiil	Tr.	1
düşünecek (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
eden	Sıfat-Fiil	Tr.	1

ettik	Sıfat-Fiil	Tr.	1
geçen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
geçinecek (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
geçirmiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
geçtik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
geldik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
gelen	Sıfat-Fiil	Tr.	4
gelmeyecek (ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
gelmiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
gereken	Sıfat-Fiil	Tr.	1
getirdik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
gevşedik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
gidecek	Sıfat-Fiil	Tr.	1
giden	Sıfat-Fiil	Tr.	1
gittik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	4
giyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
giyinmiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
gördük (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
göremeyecek	Sıfat-Fiil	Tr.	1
görünen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
görünmez	Sıfat-Fiil	Tr.	1
görünür	Sıfat-Fiil	Tr.	2
gösterebilen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
gösteren	Sıfat-Fiil	Tr.	1
götürür	Sıfat-Fiil	Tr.	1
haşladık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
hatırlatan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
haykırışan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
hissettik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Ar.+Tr.	1
hükmedecek (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Ar.+Tr.	1
ııındık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
ilerlemiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
iliştik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
istedik	Sıfat-Fiil	Tr.	2
isteyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
işledik	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kalabilen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kalkacak	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kalkan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kalmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kapanan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kaptırmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
karşılaştık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
karşılayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1

katan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kaybeden	Sıfat-Fiil	Ar.+Tr.	1
kaybetmiş	Sıfat-Fiil	Ar.+Tr.	1
keser	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kestiremedik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kıran	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kırılır	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kıstıran	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kızarmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kokan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
konuşan	Sıfat-Fiil	Tr.	2
konuştuk (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kurcalayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kurulmuş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
kurumuş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
merhabalaştık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
olacak	Sıfat-Fiil	Tr.	1
olan	Sıfat-Fiil	Tr.	3
olduk (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	27
olmadık(-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
olmamış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
olmayacak (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
olmayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
oturan	Sıfat-Fiil	Tr.	2
oturduk (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	3
özetleyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
parlayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
sarılan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
satan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
sayılabilecek	Sıfat-Fiil	Tr.	1
seslendiren	Sıfat-Fiil	Tr.	1
seslendirilmiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
seyreden	Sıfat-Fiil	Ar.+Tr.	1
seyreder	Sıfat-Fiil	Tr.	1
sezecek	Sıfat-Fiil	Tr.	1
sığmayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
sıkışan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
sıyırmış	Sıfat-Fiil	Tr.	1
sıyrılan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
soğumuş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
söyledik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
söylemedik	Sıfat-Fiil	Tr.	1
söylenen	Sıfat-Fiil	Tr.	1
söyleyen	Sıfat-Fiil	Tr.	1

susacak	Sıfat-Fiil	Tr.	1
tanıdık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
tanımadık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
terledik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
tuttuk (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
tutulur	Sıfat-Fiil	Tr.	1
uçan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
uğradık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
uğuldayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
ummadık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
umulmadık	Sıfat-Fiil	Tr.	1
uyandık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	4
veren	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yadırgadık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yaklaştık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yalayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yanar	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yapacak (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
yaradık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yaşadık (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yaşayamayan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yayılan	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yedik (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
yetmeyecek (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	1
yiyecek (-ğ-)	Sıfat-Fiil	Tr.	2
yükselmiş	Sıfat-Fiil	Tr.	1
ah	Ünlem	Tr.	2
Allah Allah	Ünlem	Ar.+Ar.	1
aman	Ünlem	Ar.	1
be	Ünlem	Tr.	2
be ahretlik	Ünlem	Tr.+Tr.	1
buyursana!	Ünlem	Tr.	1
ha	Ünlem	Tr.	5
haydi	Ünlem	Tr.	6
hey	Ünlem	Tr.	1
hop	Ünlem	Tr.	1
hoş geldin	Ünlem	Fars.+Tr.	1
keşke	Ünlem	Fars.	1
oh	Ünlem	Tr.	1
öyle ya	Ünlem	Tr.	1
sakın	Ünlem	Tr.	1
selamünaleyküm	Ünlem	Ar.	1
ulan	Ünlem	Tr.	5
vallahi	Ünlem	Ar.	3

vesselam	Ünlem	Ar.	1
ya	Ünlem	Ar.	10
yahu	Ünlem	Ar.	1
yoo	Ünlem	Tr.	1
bana	Zamir	Tr.	14
başkaları	Zamir	Tr.	2
başkası	Zamir	Tr.	3
baştakiler	Zamir	Tr.	1
bazı	Zamir	Ar.	3
ben	Zamir	Tr.	75
birbiri	Zamir	Tr.	5
biri	Zamir	Tr.	12
biz	Zamir	Tr.	12
bizim	Zamir	Tr.	11
böylesi	Zamir	Tr.	4
bu	Zamir	Tr.	74
bunlar	Zamir	Tr.	2
çoğu	Zamir	Tr.	1
dördüncü	Zamir	Tr.	3
etrafındakiler	Zamir	Tr.	1
etraftakiler	Zamir	Tr.	2
filan	Zamir	Ar.	1
filan	Zamir	Ar.	2
hangisi	Zamir	Tr.	1
hepimiz	Zamir	Tr.	3
hepsi	Zamir	Tr.	7
herkes	Zamir	Tr.	4
hiçbir	Zamir	Tr.	1
ikimiz	Zamir	Tr.+ Ar.	1
ikisi	Zamir	Tr.	1
ilerisi	Zamir	Tr.	2
kendi	Zamir	Tr.	14
kim	Zamir	Tr.	9
kimi	Zamir	Tr.	5
kimse	Zamir	Tr.	7
ne	Zamir	Tr.	51
nedir	Zamir	Tr.	3
o	Zamir	Tr.	97
onlar	Zamir	Tr.	8
ortadaki	Zamir	Tr.	1
öbürü	Zamir	Tr.	1
öteki	Zamir	Tr.	3
sana	Zamir	Tr.	1
sen	Zamir	Ar.	18

siz	Zamir	Fr.	1
şey	Zamir	Ar.	36
şunlar	Zamir	Tr.	2
üçü	Zamir	Tr.	1
acaba	Zarf	Ar.	9
acele	Zarf	Ar.	1
aç	Zarf	Tr.	2
açık	Zarf	Tr.	2
adamakıllı	Zarf	Ar.	2
âdeta	Zarf	Ar.	1
ağır	Zarf	Tr.	1
aksi	Zarf	Tr.	1
alabildiğine	Zarf	Tr.	1
alık alık	Zarf	Tr.+Tr.	1
ancak	Zarf	Tr.	2
ansızın	Zarf	Tr.	1
ara sıra	Zarf	Tr.	3
aradan	Zarf	Tr.	2
aralıksız	Zarf	Tr.	1
artık	Zarf	Tr.	4
aşağı	Zarf	Tr.	3
aylarca	Zarf	Tr.	1
azıcık	Zarf	Tr.	1
bakımsız	Zarf	Tr.	1
bar bar	Zarf	Tr.+Tr.	1
bari	Zarf	Fars.	1
başka	Zarf	Tr.	1
baştan başa	Zarf	Tr.+Tr.	1
belki	Zarf	Ar.+Fars.	10
bence	Zarf	Tr.	1
beraber	Zarf	Fars.	2
bununla beraber	Zarf	Tr.+Fars.	1
beyaz beyaz	Zarf	Ar.+Ar.	1
bile	Zarf	Tr.	9
bir	Zarf	Tr.	10
bir aralık	Zarf	Tr.+Tr.	9
bir hayli	Zarf	Tr.+Fars.	3
biraz	Zarf	Tr.	21
birden	Zarf	Tr.	3
birdenbire	Zarf	Tr.	10
birlikte	Zarf	Tr.	2
bitişik	Zarf	Tr.	1
böyle	Zarf	Tr.	3
böylelikle	Zarf	Tr.	1

bugüne bugün	Zarf	Tr.+Tr.	1
burada	Zarf	Tr.	5
buralarda	Zarf	Tr.	3
buram buram	Zarf	Tr.+Tr.	1
büsbütün	Zarf	Tr.	4
çırpına	Zarf	Tr.	2
çiğ çiğ	Zarf	Tr.+Tr.	1
çok	Zarf	Tr.	13
çoktan	Zarf	Tr.	1
daha	Zarf	Tr.	28
daha doğrusu	Zarf	Tr.	2
daima	Zarf	Ar.	2
diken diken	Zarf	Tr.+Tr.	1
diri diri	Zarf	Tr.	2
doğru dürüst	Zarf	Tr.+Fars.	2
doğuştan	Zarf	Tr.	1
düpedüz	Zarf	Tr.	2
ecir	Zarf	Ar.	2
elbet	Zarf	Ar.	5
en	Zarf	Tr.	15
enikonu	Zarf	Tr.	8
fazla	Zarf	Ar.	8
fena	Zarf	Ar.	7
galiba	Zarf	Ar.	6
geçende	Zarf	Tr.	1
geçenlerde	Zarf	Tr.	1
gene	Zarf	Tr.	7
gerçekten	Zarf	Tr.	4
gerçi	Zarf	Fars.	6
geri	Zarf	Tr.	3
gömülü	Zarf	Tr.	1
günde	Zarf	Tr.	3
güzel	Zarf	Tr.	8
güzelce	Zarf	Tr.	1
habire	Zarf	Tr.	1
hâlâ	Zarf	Ar.	5
hani	Zarf	Tr.	5
hasılı	Zarf	Tr.	1
hasret	Zarf	Ar.	2
hatta	Zarf	Tr.	3
hayli	Zarf	Fars.	3
hazdan	Zarf	Tr.	1
hazırlıklı	Zarf	Tr.	1
hemen	Zarf	Tr.	1

hep	Zarf	Fars.	13
her	Zarf	Fars.	2
herhalde	Zarf	Tr.	5
hiç	Zarf	Fars.	7
hoş	Zarf	Fars.	5
içeri	Zarf	Tr.	2
ihtimal	Zarf	Ar.	6
ilk	Zarf	Tr.	1
ilkin	Zarf	Tr.	4
ince ince	Zarf	Tr.+Tr.	1
iyi	Zarf	Tr.	17
iyice	Zarf	Tr.	1
iyiden iyiye	Zarf	Tr.+Tr	2
iyisi mi	Zarf	Tr.	1
kadınsız	Zarf	Tr.	1
kâh	Zarf	Fars.	2
karşı	Zarf	Tr.	5
kıyı kıyı	Zarf	Tr.+Tr.	1
kim bilir	Zarf	Tr.	5
kolay kolay	Zarf	Tr.+Tr.	1
kötü	Zarf	Tr.	3
mosmor	Zarf	Tr.	1
muhakkak	Zarf	Ar.	1
muntazam	Zarf	Ar.	1
mutlaka	Zarf	Ar.	3
nasıl	Zarf	Tr.+Ar.	14
ne	Zarf	Tr.	74
neden	Zarf	Tr.	8
neyse	Zarf	Tr.	2
niçin	Zarf	Tr.	4
nihayet	Zarf	Tr.	1
ortada	Zarf	Tr.	1
önce	Zarf	Tr.	6
öyle	Zarf	Tr.	14
parlak	Zarf	Tr.	1
pek	Zarf	Tr.	9
pekâlâ	Zarf	Tr.+Ar.	6
peşimsıra	Zarf	Tr.	1
pırıl pırıl	Zarf	Tr.+Tr.	2
pürîştiha	Zarf	Fars.+Ar.	1
rahat	Zarf	Ar.	1
rahat rahat	Zarf	Ar.+Ar.	1
romantique	Zarf	Fr.	1
saatlerce	Zarf	Tr.	1

sadece	Zarf	Tr.	6
sanki	Zarf	Tr.+Fars.	5
sık sık	Zarf	Tr.	1
sıram sıram	Zarf	Tr.+Tr.	1
sonra	Zarf	Tr.	37
sonra sonra	Zarf	Tr.+Tr.	2
sonradan	Zarf	Tr.	2
sonunda	Zarf	Tr.	6
sözde	Zarf	Tr.	1
şimdi	Zarf	Tr.	8
şöyle	Zarf	Tr.	8
şöyle bir	Zarf	Tr.+Tr.	4
şurada	Zarf	Tr.	1
ta	Zarf	Fars.	3
tabii	Zarf	Ar.	5
takdirde	Zarf	Tr.	1
tatlı	Zarf	Tr.	1
tatlı tatlı	Zarf	Tr.+Tr.	1
tek	Zarf	Tr.	1
tekrar	Zarf	Ar.	12
tekrar tekrar	Zarf	Ar.+Ar.	1
telaştan	Zarf	Tr.	1
temiz	Zarf	Ar.	1
temiz pak	Zarf	Ar.+Fars.	1
tersine	Zarf	Tr.	1
tersyüz	Zarf	Tr.	1
tıpkı	Zarf	Tr.	1
uzun uzun	Zarf	Tr.+Tr.	2
üstelik	Zarf	Tr.	9
vakıa	Zarf	Ar.	1
yalnız	Zarf	Tr.	5
yan yan	Zarf	Tr.+Tr.	1
yana	Zarf	Tr.	3
yapayalnız	Zarf	Tr.	1
yarım yamalak	Zarf	Tr.	1
yavaş yavaş	Zarf	Tr.	7
yeni	Zarf	Tr.	2
yeni yeni	Zarf	Tr.	1
yeniden	Zarf	Tr.	3
yıllarca	Zarf	Tr.	1
yine	Zarf	Tr.	1
yukarı	Zarf	Tr.	1
yüzyıllarca	Zarf	Tr.	1
zahir	Zarf	Ar.	1

zaman zaman	Zarf	Ar.+Ar.	3
zaten	Zarf	Ar.	5
açılıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
alıp	Zarf-Fiil	Tr.	3
anlayamadan	Zarf-Fiil	Tr.	1
atıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
atlayıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
bağırarak	Zarf-Fiil	Tr.	1
baktıkça	Zarf-Fiil	Tr.	1
basa	Zarf-Fiil	Tr.	2
bata	Zarf-Fiil	Tr.	2
beyazlaşarak	Zarf-Fiil	Tr.	1
bırakıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
bile bile	Zarf-Fiil	Tr.+Tr.	1
binip	Zarf-Fiil	Tr.	1
boyunca	Zarf-Fiil	Tr.	1
bulunca	Zarf-Fiil	Tr.	1
çarpa	Zarf-Fiil	Tr.	2
çıkarak	Zarf-Fiil	Tr.	1
çıkarken	Zarf-Fiil	Tr.	1
çıkınca	Zarf-Fiil	Tr.	1
çıkıp	Zarf-Fiil	Tr.	2
çırpına çırpına	Zarf-Fiil	Tr.+Tr.	1
dayayıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
derken	Zarf-Fiil	Tr.	2
deyince	Zarf-Fiil	Tr.	1
dinleye	Zarf-Fiil	Tr.	2
diye	Zarf-Fiil	Tr.	35
doldurup	Zarf-Fiil	Tr.	1
dönmeden	Zarf-Fiil	Tr.	1
dönüp	Zarf-Fiil	Tr.	4
durmadan	Zarf-Fiil	Tr.	5
dururken	Zarf-Fiil	Tr.	1
düşündüm mü	Zarf-Fiil	Tr.	1
düşünür düşünmez	Zarf-Fiil	Tr.+Tr.	1
edip	Zarf-Fiil	Tr.	2
eğilip	Zarf-Fiil	Tr.	1
geçerek	Zarf-Fiil	Tr.	1
geçici	Zarf-Fiil	Tr.	1
geçinip	Zarf-Fiil	Tr.	1
geçti geçmedi	Zarf-Fiil	Tr.+Tr.	1
geçti mi	Zarf-Fiil	Tr.	1
geleli	Zarf-Fiil	Tr.	1
gelince	Zarf-Fiil	Tr.	1

gelip	Zarf-Fiil	Tr.	2
gelir gelmez	Zarf-Fiil	Tr.+Tr.	1
gelmez mi	Zarf-Fiil	Tr.	1
giderken	Zarf-Fiil	Tr.	3
gidince	Zarf-Fiil	Tr.	1
gidip	Zarf-Fiil	Tr.	2
girerken	Zarf-Fiil	Tr.	1
girip	Zarf-Fiil	Tr.	1
gittikçe	Zarf-Fiil	Tr.	4
göre	Zarf-Fiil	Tr.	2
görünce	Zarf-Fiil	Tr.	1
götürüp	Zarf-Fiil	Tr.	1
gülümseyerek	Zarf-Fiil	Tr.	1
homurdanıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
ısıttıkça	Zarf-Fiil	Tr.	2
inip	Zarf-Fiil	Tr.	2
istemeye	Zarf-Fiil	Tr.	2
kaldıkça	Zarf-Fiil	Tr.	1
kalkıp	Zarf-Fiil	Tr.	2
kalmadan	Zarf-Fiil	Tr.	1
koşup	Zarf-Fiil	Tr.	1
koyulaştı mı	Zarf-Fiil	Tr.	1
kurtulup	Zarf-Fiil	Tr.	1
okuyup	Zarf-Fiil	Tr.	1
olarak	Zarf-Fiil	Tr.	4
oldu mu	Zarf-Fiil	Tr.	2
olup	Zarf-Fiil	Tr.	3
oturup	Zarf-Fiil	Tr.	1
sokup	Zarf-Fiil	Tr.	1
söyleyip	Zarf-Fiil	Tr.	1
takılıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
tutup	Zarf-Fiil	Tr.	1
uzanıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
ürkütmeden	Zarf-Fiil	Tr.	1
vurarak	Zarf-Fiil	Tr.	1
vurup	Zarf-Fiil	Tr.	1
yaşayıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
yatıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
yazamayınca	Zarf-Fiil	Tr.	1
yiyip	Zarf-Fiil	Tr.	4
yuvarlanıp	Zarf-Fiil	Tr.	1
yürüye	Zarf-Fiil	Tr.	2